ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
ПРЕКОРЕДНИ РОЂЕНДАНСКИ БРОЈ
ИЗИШАО ИЗМЕЂУ ДВА ПЕТКА УТОРАК, 24. IV 1984.
100 дин.

СРЦЕ ОД ЛУБЕНИЦЕ

Оно што бисте поново читали и што нисте читали

100 ГОДИНА И 1 ДАН РОБИЈЕ

ЗАШТО НИСУ УБИЛИ ХИТЛЕРА?

СТВАРАЊЕ У СНУ

РУЧАК НА КОНОПЦУ ИЗНАД НИЈАГАРЕ

РИМСКО ЦАРСТВО ПРОДАТО НА ЛИЦИТАЦИЈИ

ЏОН ШТАЈНБЕК ПИШЕ ЗА НАС

И РИБЕ ПАТЕ ОД МОРСКЕ БОЛЕСТИ

ЗАБАВНИК ЗАБРАЊЕН ЗБОГ МИКИЈА

КО ЈЕ УПЛАШИО ХИЧКОКА?

45 наших лета 1939–1984.

Политика, 31. децембар 1938.

ПОЛИТИКА, субота 31 децембар 1938

НОВ ВЕЛИКИ КОНКУРС „ПОЛИТИКЕ"

ПОЗИВАМО ВАС ДА НАЂЕТЕ ИМЕ ЗА НОВИ „ПОЛИТИКИН" ЗАБАВНИ ЛИСТ С РОМАНИМА, ПРИЧАМА И СТРИПОВИМА

У ИСТО ВРЕМЕ ТРАЖИМО ВАШЕ МИШЉЕЊЕ О ТОМЕ КАКВА ТРЕБА ДА БУДЕ САДРЖИНА ТОГА ЛИСТА А КАО НАГРАДУ ЗА ТАЈ ТРУД РАЗДЕЛИЋЕМО ДОБИТНИЦИМА КОНКУРСА

20.000 ДИН. У НОВЦУ И 15.000 ДИН. У ЈЕДНОГОДИШЊИМ ПРЕТПЛАТАМА НА НОВИ ЛИСТ

КОНКУРС „ПОЛИТИКЕ"

Лист треба да се зове: ...

Желео бих да лист садржи: ...

Име и презиме учесника: ...

Занимање: ...

Тачна адреса: ...

Политика, 28. фебруар 1939.

ДАНАС ЈЕ ИЗИШАО ИЗ ШТАМПЕ И ПУШТЕН ЈЕ У ПРОДАЈУ

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИСТУЦАО 75.000 КИЛОГРАМА КАФЕ

ТРАЖИТЕ ПРВИ БРОЈ ОД СВОЈИХ ПРОДАВАЦА И РЕВИЗОРА НОВИНА

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Политика, 25. јануар 1939.

ПОЛИТИКА, среда 25 јануар 1939

РЕЗУЛТАТ НАШЕГ ВЕЛИКОГ НАГРАДНОГ КОНКУРСА

НОВИ ЗАБАВНИ ЛИСТ КОЈИ ЋЕ „ПОЛИТИКА" УСКОРО ПОЧЕТИ ДА ИЗДАЈЕ ЗВАЋЕ СЕ

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Прекјуче је жири у нашој редакцији изабрао ово име и поделио награде у укупној вредности од 35.000 динара

Срећа је овога пута била наклоњена слабијем полу, а прву награду добила је Антонија Савић, ученица основне школе из Новог Сада

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

POLITIKIN ZABAVNIK

DELO POLITIKIN ZABAVNIK

Како је наш лист добио име

КУМСТВО ПЛАЋЕНО 5000 ДИНАРА

Последњег дана децембра 1938. „Политика" је објавила велики наградни конкурс за име њеног новог листа који ће да доноси стрипове, романе у наставцима, приче и други забавни материјал. Уз пут је објављен и посебан купон где су читаоци, поред назива листа, уписивали и жељу за садржајем.

Међу 34998 купона који су стигли на овај конкурс било је, разумљиво, разних предлога за име новог Политикиног листа: Шаљива недеља, Смех, Народни борац, Спортски романи, Путописи, Женски лист, Природа и наука и сл. Али, готово једна петина или тачније, 18 одсто учесника предложило је једно име – Политикин забавник. Тако је наш лист добио име, а предложили су га ученици и лекари, радници и чиновници, домаћице и трговци, геометри и ратари, официри и дрвосече...

Двеста деведесет и седам награда, у укупној вредности од 35 хиљада динара, подељене су жребом оним учесницима који су желели да се лист зове „Политикин забавник". Прву награду од 5000 динара добила је Новосађанка Антонија Савић, деветогодишња ученица.

Четрдесет година касније Антонија Савић, удата Кочиш, књиговођа новосадског грађевинског предузећа „Неимар", била је гост наше редакције. Том приликом посетила је огромне „Политикине" погоне где се, модерније, у више боја, сасвим другачије него 1939, штампа њен Забавник:

– Па, ово је права фабрика. Овај дан је један од најлепших у мом животу... Тешко ми је да опишем радост кад се 5. јануара 1952. поново појавио Забавник...

НА РОЂЕНДАН ПИТИНОГ ДЕТЕТА

Не може се схватити привржeност толиког света, шароликог по годинама и судбинама, „Политикином забавнику" ако се не објасни да је он, у ствари, посластица, боље рећи питино дете.

(Питино дете је онај вишак теста за питу који се испече пре пите и може се правити с разним надевима и филовима: пекмезом, џемом, медом, шећером... Укусно је и гута се у сласт.)

Од 1904, значи 35 година, свакодневно су правили питу од вести, питу „Политику", да би у фебруару (28) 1939. направили од прича питино дете или „Политикин забавник".

Година 1939. није била година за Забавник. Од 1936. траје генерална проба другог светског рата у Шпанији. слобода на својој страни има добровољце, а против себе обучене стрелце, увежбане на живим циљевима. Југославија са севера добија, изненада, најгорег могућег суседа, бившег каплара а будућег главног управника кланице за људе, Адолфа Хитлера. Он је са својим трупама умарширао у Аустрију и шчепао комад Чехословачке, неометан.

Пре би се рекло да је то било време смрти, време страха и време неизвесности. Баш тада излази „Политикин забавник" као шећерлема, да убије горчину у устима, да усне стегнуте у грч развуче у осмех, да ободри људски дух који већ дрхтури у сенци Црне даме с косом.

Намера и циљеви „Политикиног забавника" су јасни. Уредништво не крије зашта се бори и на шта би да наговори своје читаоце. То би се могло изразити акростихом који бисмо назвали „Циљ Забавника":

У Забавнику се писало бајковито и лековито, цртало лако и духовито.

Паја Патак и његови сестрићи као да су гегали по нашим двориштима и друговали с нашом децом. Та деца су навијала за малог миша Микија кад је ратовао против мрске џукеле и покварењака Хромог Дабе.

И таман је Забавник постао кућна писмена животиња а избио је рат, други, светски, погибељнији.

Рат је био крај свега што смо волели; крај слободе, мира, забаве, хлеба, смеха, сна, спокоја...

Заједно с питом туђинска цокула је изгазила и питино дете.

Кришом у тамним подрумима, у преосталим бројевима Забавника, дечаци су у Хромом Даби препознавали Хитлера, а себе су поистовећивали са мишом Микијем, који ће на крају надмудрити глупавог силника.

Године 1944. дошла је слобода али не и забава.

Све до 1952. неће излазити Забавник. У временски размак од 1944. до 1952. у време од слободе до забаве, морамо да поменемо врло важне послове као што је пребројавање мртвих, видање рана... Додајте томе обичај да се уместо љубавних писама чешће исписују изјаве оданости, кречом по зидовима; да леци замењују новине а билтени часописе. Треба схватити да су сви били гласнији од забаве. Она није смела да се јави ни за реч; помињали су је као нешто неумесно, неукусно и бивше.

Није прошло ни четири године мира, а опет нове претње са стране од које смо очекивали све друго, осим тенкова на границама. Опет нове глади и неизвесности...

Године 1952. помало попушта грч на лицима, појављује се опет „Политикин забавник".

Као свако дете које није упуштено од рођења, ово питино дете надокнађује осам година у којима је било брисано са списка.

Сачувало је своју свежину и данас после 45 година живота.

Проверите то сами. Прелистајте Забавник (мали део тога налази се у овом „срцету од лубенице"). Осетићете свежи ветрић; од њега ћете лакше корачати и биће вам лепше у души, осећаћете се боље после тог свежег ветрића који носи мирисе детињства, чаролије и игре.

У глави вам постаје светлије, више не жмиркате незадовољно, гледате очима којима се вратио сјај и које као да више и даље виде. Можете да се усправите, јер сте на свом острву које се уздигло у мору сивила. Звезде су вам надомак руке.

З брисати досаду гумицом радозналости.

А тлас стављај под главу да би се свако јутро будио на другом континенту.

Б уни се против сваког поповања.

А мрел отварај, читаоче-принче, чим дуне јак ветар, можда ће те однети на твоју планету.

В оли то дете које сваки човек носи у себи.

Н икад не пиши исквареним језиком окорелих административаца и малограђана.

И ди у свет маште, слободно, не чекајући ничију дозволу.

К орачај лаким кораком у правцу светлости који јача људски дух.

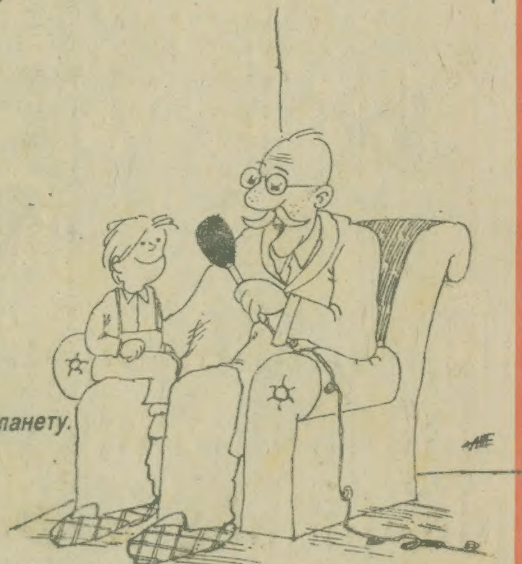

Ripley

Веровали или не!

5 КМ СА 50 КОПАЉА

ЗАБОДЕНИХ У ТЕЛО ПРЕПЕШАЧИО ЈЕ ОВАЈ ИНДИЈСКИ АСКЕТ ЧИЈА ЈЕ ЖЕЉА, ПРЕМА СОПСТВЕНОМ ПРИЗНАЊУ, БИЛА ДА ПОКАЖЕ ШТА СВЕ ЧОВЕК МОЖЕ ДА ИЗДРЖИ. (2. АВГУСТ 1940)

КИША ОД ЧИОДА

ПАЛА ЈЕ 1856. У ХАРДСБУРГУ, КЕНТАКИ (САД). НАИМЕ, ЦИКЛОН ЈЕ СРУШИО ФАБРИКУ ЧИОДА И ХИЉАДЕ ИГЛИЦА ОДНЕО НЕКОЛИКО КИЛОМЕТАРА ДАЉЕ И СРУЧИО НА ЗЕМЉУ У ОБЛИКУ КИШЕ. (26. МАЈ 1939)

ТРАГИЧНО ПРОРОЧАНСТВО

ЛАУРА, ЈУНАКИЊА ЈЕДНЕ ОД НАЈПОЗНАТИЈИХ РОМАНСИ У ИСТОРИЈИ, СРЕЛА ЈЕ ПЕСНИКА ПЕТРАРКУ У 6 ЧАСОВА УЈУТРУ 6. АПРИЛА 1327. ЛАУРА, ВЕЋ УДАТА, ОДБИЛА ЈЕ ПЕТРАРКИНУ ЉУБАВ И ОН ЈОЈ ЈЕ ПРОРЕКАО ДА ЋЕ УМРЕТИ НА ЈЕДНУ ОД ГОДИШЊИЦА ЊИХОВОГ ПРВОГ СУСРЕТА. ЛАУРА ЈЕ УМРЛА 6. АПРИЛА 1348. У 6 ЧАСОВА УЈУТРУ. (4. ФЕБРУАР 1967)

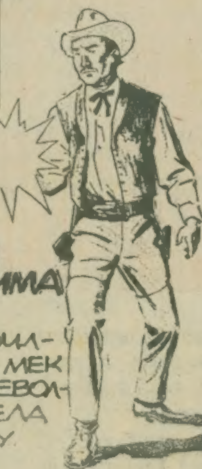

НАЈНЕОБИЧНИЈИ ДВОБОЈ У РЕВОЛВЕРИМА

ЏЕФ ПАКАРД, ШЕРИФ ИЗ БЕКЕРСФИЛДА (КАЛИФОРНИЈА), И ОДМЕТНИК МЕК КИНИ ИСТОВРЕМЕНО СУ ПОТЕГЛИ РЕВОЛВЕРЕ И ОПАЛИЛИ: ОБА МЕТКА УЛЕТЕЛА СУ У ЦЕВ ПРОТИВНИЧКОГ РЕВОЛВЕРА И У ЊОЈ СЕ ЗАГЛАВИЛА. (27. ЈУЛ 1963)

УБИЛАЧКА СТРАСТ

ХУАН ВИСЕНТЕ, БИБЛИОТЕКАР ИЗ БАРСЕЛОНЕ, ИЗМЕЂУ 1830. И 1835. УБИО ЈЕ 9 ОСОБА – УВЕК ИЗ ИСТИХ ПОБУДА, ДА БИ ДОШАО ДО ЈЕДНЕ ЈЕДИНЕ КЊИГЕ. (2. СЕПТЕМБАР 1967)

РИБА ВРАТИЛА ИЗГУБЉЕНИ ПРСТЕН

ЕДВИЖ ФЕРЕИ ИЗ ПАРИЗА ИЗГУБИЛА ЈЕ ПРСТЕН ДОК ЈЕ РАДИЛА У КУХИЊИ А НАШЛА ГА ЈЕ ПОСЛЕ НЕКОЛИКО ДАНА У РИБИ КОЈУ ЈЕ КУПИЛА НА ПИЈАЦИ. ПРСТЕН ЈОЈ ЈЕ СКЛИЗНУО У КУХИЊСКИ СЛИВНИК ОДАКЛЕ ЈЕ ДОСПЕО У РЕКУ ГДЕ ГА ЈЕ ПРОГУТАЛА РИБА КОЈУ ЈЕ КАСНИЈЕ, НА ПИЈАЦИ, КУПИЛА МАДАМ ФЕРЕИ (3. ЈУЛ 1970)

АЈНШТАЈН УМАЛО ДА ПОСТАНЕ ПРОФЕСОР НЕМАЧКОГ ЈЕЗИКА У БЕОГРАДУ

МАРИЋЕВ ШАШАВИ ЗЕТ

После завршене гимназије у Минхену, Ајнштајна (рођеног 14. марта 1879. у Улму, у Немачкој) живот није много мазио. Мада је дипломирао на студијама политехнике у Цириху са средњом оценом 4,66 и потом штампао први научни рад, због јеврејског порекла нигде није могао да се запосли. Обилазио је разне фирме, али су му свугде затварали врата. Најзад, преко рођачке везе, запослио се као чиновник у Патентном уреду.

Ту је провео пуних седам година, радећи од јутра до сутра! И баш ту, међу гомилама хартије, у најтежим часовима живота, открио је неколико закона природе и створио теорију релативитета! Рукопис те теорије (настале 1905. под именом Специјална теорија релативности) чува се у Конгресној библиотеци Сједињених Америчких Држава и још пре двадесетак година процењен је на шест милиона долара!

Срећом, Ајнштајн није дуго био чиновник. Период немаштине престао је 1909. када му је понуђено место професора Циришког универзитета. Међутим, замало је, незапослен и безнадежан, прихватио место професора немачког језика у Београду. На ту помисао навела га је његова жена, Новосађанка Милева Марић, такође обдарени математичар. Заједно су студирали и чак је имала боље оцене.

За време брака с Милевом, Ајнштајн је често, преко лета, долазио у Нови Сад. Отмени новосадски свет са чуђењем је посматрао младог Немца како носи сина на рамену шетајући улицама. „То је онај шашави Марићев зет!" подгуркивали су се и сашаптавали Новосађани.

Брак Алберта и Милеве није дуго трајао. Наука је Ајнштајна одвукла на другу страну. Милева је остала с двоје деце и више се није удавала. Умрла је 1948. године. Њен и Ајнштајнов старији син – Ханс Алберт – завршио је студије у Цириху и сада живи у САД где је угледни професор хидраулике.

Млађи син имао је другачију судбину: због нарушеног здравља смештен је у душевну болницу.

Све до 1932. године Ајнштајн је радио као професор на неколико европских универзитета. У међувремену, 1921, добио је Нобелову награду за физику. Тада је већ био убеђени противник рата, касније и фашизма. Једанаест година касније напустио је Европу и преселио се у САД где се запослио у Научном институту Универзитета у Принстону где је остао до смрти.

Мало је познато да је он са Леом Силардом патентирао – фрижидер. У Будимпешти је пронађен документ који су њих двојица послали Мађарском краљевском суду 1929. пријављујући проналазак. Њихову идеју потоњих година допунио је и усавршио Рудолф Планк који никада и није негирао заслугу Ајнштајна и Силарда. Ипак, слава проналазача фрижидера припала је њему.

Познати математичар и физичар штампао је за живота 607 научних радова. Сви Ајнштајнови рукописи чувају се у Принстону у Институту у којем је радио до смрти. Смештени су у 28 великих фиока.

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

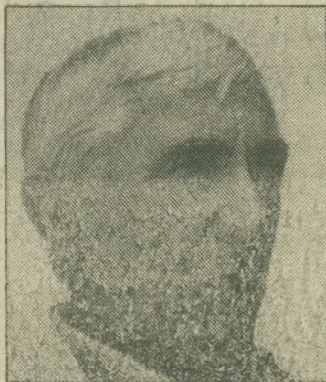

ГЕНЕРАЛ ВЕЉКО КОВАЧЕВИЋ:

ДАЈЕМ ПРЕДНОСТ ВАШЕМ ЛИСТУ

Да ли читате „Политикин забавник"?

– Нередовно, али сваки пут кад пропустим неки број, моји укућани ми причају да је баш тада изашло нешто лепо и поучно; нешто што би ваљало прочитати.

Шта мислите о самом листу?

– Мислим лепо.

Која Вам се рубрика највише допада?

– Стрип о Хогару и „Глобус".

Ако би се пред Вама нашли „Вечерње новости", „Старт", „Спорт", „Комунист" и „Политикин забавник", који би сте лист одабрали?

– У таквом избору, не ласкам вам, узео бих „Политикин забавник".

КАД САМ БИО МАЛИ:

ЉУБА ТАДИЋ, глумац

СПРЕМАО САМ СЕ ЗА ЦРКВЕЊАКА

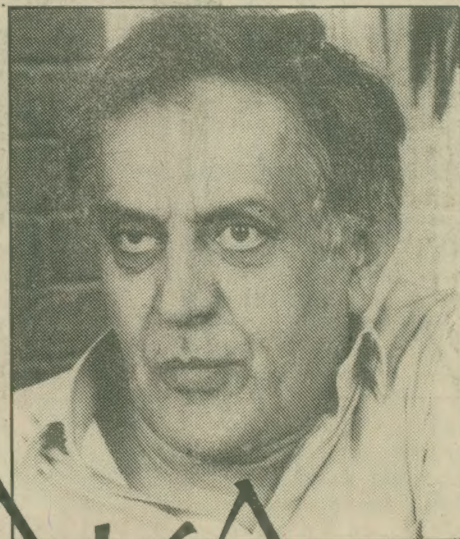

Љуба Тадић није знао да ће бити велики па се није сликао кад је био мали.

*К*ад бих опет био мали, прво не бих дозволио да ме уозбиље. Ни данас, кад већ давно нисам мали, не волим да се понашам круто, озбиљно, онако како то други очекују од мене. И данас бих шутнуо празну кутију насред Теразија само кад не би одмах рекли: „Види Љубу Тадића шта ради!"
Друго што бих радио: учио бих се храбрости, па бих се зато бавио свим спортовима и свим занатима и занимањима у којима се човек излаже ризику. Био бих тако слободан као што су данашња деца. Под слободом подразумевам: пријатељство, храброст, смелост. Навијам за оног младића с дугом косом који је све испите положио с десеткама. Изненадио је и околину и фабрику која га је помагала. Дуга коса и дуга памет. А, у ствари, ништа необично.
Треће, изабрао бих занимање које ме не би издвајало, именовало. Једног научника, лекара, инжењера не узнемиравају; свако од њих се бави послом, издваја се својим радом; више је свој човек. Не штрпкају га на улици као мене, не сликају га по сваку цену и у свакој прилици. Не, не бих био ни фудбалер. Ни професор. Био бих – хирург. То је најлепши посао. Добар. Динамичан и користан. И као хирурга би ме обасјавале лампе, али не ове. Не би ме шминкали. Радио бих посао који помаже човеку на прави начин, непосредније.
Упркос рату, свим тим војскама, разним униформама, зеленим – немачким, жутим – бугарским, сивим – љотићевским, моје детињство је прошло као и свако друго. Не жалим за њим јер сам га иживео. Не тако слободно, с много хлеба, али проживео сам га, можда, лепше и сигурније. Имао три брата, мајку, пријатеље. А живот је лакши с три брата и друговима. Најстарији је брат Дића, Димитрије, па сам ја био по реду, затим Душко и најмлађи Растко.

Поштена конкуренција ■ А шта сам радио? Свашта. Продавао сам новине, чистио ципеле, иза мртвачких кола носио свеће. То вам је изгледало овако: Ђоле носи жито, Секетуља крстачу (јер је најјачи), а ја свећу. Само да ме не види мајка, учитељица. Као награду добијали смо пешкире које смо већ сутрадан продавали сељацима пошто нисмо смели да их носимо кућама. И новац смо добијали; више се не сећам колико.
Све се некако у мом детињству вртело око цркве. Ту сам становао, ту је била гимназија, пијаца. Кад дође време слава, давао се деци колач, са 1000 окупацијских динара, да га однесу попу да га освети у цркви и исече. Ми смо иза цркве отворили своју пословницу. Иду тако деца са славским колачима и парама, а ми, такође деца, пресретнемо их и предложимо: „Исећи ћемо ти колач уместо попа, ти нама дај 500, а 500 остаје теби". Од „светих ствари" имали смо нож и црно, обојено вино које смо куповали преко пута код Ванче Цинцарина. Мало-помало па нам нестане.
Посао је тако цветао да је код нас била навала, а код попа никог. Дешавало се да поп изађе пред цркву па се чуди: „Шта је то, ове године као да нико не слави св. Николу". Па ипак, били смо ми једна доста поштена конкуренција: све бисмо отпевали као и поп и питали за име оца тј. домаћина куће и тако редом, све како бог заповеда. Радили смо тако једну годину, позоришним језиком речено, једну сезону.
Ишао сам и у школу. У ствари, у кафану „Топ". Немци су били запосели гимназију па је један разред ишао у „Волгу" а други у „Ресаву". Имали смо само три предмета: веронауку, хигијену и земљопис.
Играли смо се свих игара осим рата и војске. Ни шверца се нисмо играли, тиме смо се озбиљно бавили. Куповали смо од бугарских војника златну „арду" (цигарете) и препродавали их.

Нисмо се играли рата, рат се поигравао с нама ■ И тако смо уз сечење колача, чишћење ципела и продавања новина сељацима на панађуру, чак и старих, чак и немачких, дочекали пропаст Немачке. А кад је она пропала, навалио је народ на магацине да развлачи шињеле и цокуле. Нас децу то није привлачило. Ту је ослобођење, а оно ће донети све. Били смо у дрвењацима, кратким капутићима, али нисмо пружали руке за цокулама већ за – играчком. Нашли смо сто за пинг-понг и сандук с белим лоптицама упакованим у сламу. Од шпер-плоче направили смо рекете и играли се, као и за време рата, боси. Ипак смо ми мали Крагујевчани били тужнији од деце других градова. Да сам имао годину-две више ово не би могао да вам причам, био бих у некој хумци, у Шумарицама. Исувише је тешко и тужно. Убијали су нас немилице. У тој немачкој мржњи било је система.
Иначе, у детињству ништа нисам глумио. Нисам се спремао да будем оно што сам. По ономе што сам, као што сам испричао, пре сам могао да постанем црквењак или поп; глумац, најмање.

(13. април 1968)

ДОЖИВЉАЈ

ПРВЕ

СТЈУАРДЕСЕ

Шта та жена петља по авиону?!

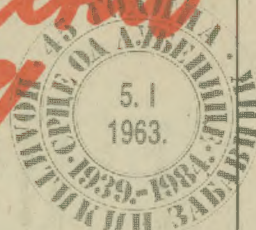

Петнаестог маја 1930. године, док је пила кафу у аеродромском ресторану у Окланду, у америчкој савезној држави Калифорнији, Елен Черч није могла а да не чује разговор два млада човека у њеној близини.

– Ово прелази све границе – гунђао је један од њих. – Девојке на авионима!

– Као да нам и овако није доста брига – сложио се други. – Шта ће бити ако се уплаше?

Елен је осетила како јој ватра облива образе. Младићи су очигледно били пилоти. Брзо је напустила ресторан, али када се неколико минута касније јавила на дужност у авиону, један од пилота ју је препознао.

– Тако, ви сте значи млада дама која треба да нам буде од некакве помоћи у ваздуху. Више ми личите на учитељицу... или болничарку.

– У ствари, ја и јесам дипломирана болничарка.

– У реду. Не тиче ме се ни ко сте ни шта сте... само запамтите шта ћу вам рећи: не улазите ми у пилотску кабину. Ако баш морате неког да гњавите, онда се ограничите на путнике.

Елен је само климнула главом.

Са задовољством је обављала своју дужност: одговарала на питања путника, служила сендвичима и бомбонама, делила новине и часописе. Прошло је тако неколико дана. А тада...

За време лета из Чејене за Солт Лејк Сити један путник се разболео. Елен га је само погледала и одмах одјурила у пилотску кабину где јој је приступ био строго забрањен.

– Један од наших путника тешко је болестан – казала је мирно. – Морамо слетети у Рок Спрингс.

– Ми летимо за Солт Лејк Сити и тамо треба да стигнемо на време – подвикнуо је пилот. – Према томе, смирите се и не правите од комарца магарца... од ваздушне болести праву болест.

– Није у питању ваздушна болест, већ акутно запаљење слепог црева.

– Знам ја своју дужност и не дозвољавам да ме једна упаничена девојка омете у послу:

– Али ја сам болничарка – остала је Елен упорна. – По мом мишљењу путник је озбиљно болестан. Ако не слетите у Рок Спрингс и пре тога радио-везом не јавите да га на аеродрому сачекају болничка кола, одговараћете за његов живот.

Не желећи да прими на себе толику одговорност, пилот је слетео у Рок Спрингс.

Болесног путника сместа су однели на операциони сто. Еленина дијагноза била је тачна.

Пилот више није правио Елени сметње. Чак јој се извинио!

– Добро је што сте били ту. Никад више нећу летети без стјуардесе.

А и да је хтео, више не би могао. Јер, од тог дана стјуардесе су постале обавезне у авиону, као крила или елиса.

Зашто нема потписа

ДА НЕ БИ БИЛО ПОДВАЈАЊА

Приметићете да у овом прекоредном броју Забавника нема ниједног потписа испод текстова. На овај, на неки начин неуобичајен корак, одлучили смо се углавно из два разлога. Први, важнији, представља пре свега покушај да бар на овај начин не будемо неправедни према свим оним бројним људима који су година радили и сарађивали у нашем листу а за читаоце углавном остајали анонимни, нису потписивани. Тако је то онда било и у „Политици", потопис новинара је ретко, врло реткомогао да се сретне. А, не заборавимо, Забавник је њено дете.

Други разлог који је редакцију овог пекоредног броја навео да избаци потписе аутора је тај што су сви текстови у „Срцу од лубенице",својеврсном времеплову Забавника, својина 45-годишње историје листа. Да би се ипак знало ком времену припадају обележили смо их датумом смештеним у једној врсти печата специјално направљеног за овај број. Неке рубрике, из техничких разлога, немају печат – датум је испод њих.

НЕМАЧКИМ ЈАВНИМ И ТАЈНИМ АГЕНТИМА ТРЕБАЛО ЈЕ ВИШЕ ОД ДВЕ ГОДИНЕ ДА САЗНАЈУ КО ЈЕ И КАКО ИЗГЛЕДА ЧОВЕК КОГА ЗОВУ **ТИТО**

ДОСИЈЕ Т-198

У једној малој соби Криминалистичко-техничког уреда у Загребу око великог осветљеног стола окупило се неколико људи у усташким и СС униформама. Помно су посматрали две увеличане фотографије на којима су обриси ликова постали изломљени и неоштри. На једној од њих налазио се човек с тамним наочарима фотографисан у три позе: с лица, полупрофила и профила, па је било очигледно да је то досје из полицијске картотеке. А на другој је био лик човека снимљеног само из полупрофила: на себи је имао униформу а одлучан осмех титрао му је на лицу правећи две дубоке боре на образима.

– Нема сумње, то је, ипак, једна иста личност! – промрљао је есесовац који је кроз лупу посматрао час једну час другу фотографију. А онда се нагло усправио, гурнуо устрану справу која је подсећала на микроскоп и обратио се човеку средњег раста:

– Ево, уверите се и сами! – рекао је и пружио му лупу.

Ханс Хелм брзим покретом поправи наочаре са дебелим стаклима, па узе лупу и наднесе се над фотографије.

–Да, то је ОН. Сада смо потпуно сигурни ко руководи комунистима. Ни после 14 година није се променио!

Вештачење је завршено ■ Тако је првих дана јануара 1943. говорио „специјалиста за Србију", како је Ханса Хелма називао Хајдрих. Још пре рата врховно руководство Рајха послало га је у Југославију, у својству полицијског аташеа, где је овај кратковиди човек убрзо успео да разграна обавештајну мрежу. Захваљујући добро обављеном задатку, добија силне похвале од Гестапоа, немачке тајне полиције, и, иако веома млад, већ 1941. године постаје СС мајор и криминалистички саветник озлоглашене Ајнзац групе (ЕГ), нацистичке организације која је хапсила и ликвидирала комунисте и сва политичка сумњива лица. Очигледно, Ханс Хелм се овога пута припремао за велики подухват.

– Вештачење је завршено – рекао је. – Издиктираћу записник. Пишите – обратио се Немцу који је седео за писаћом машином.

„...Предмет налаза је фотографија Јосипа Броза, снимљена у три позе, у Управи полиције у Загребу 4. маја 1928. и фотографија једног човека који се види из левог полупрофила: гологлав је, без кравате и са каишем преко десног рамена. Налаз је вршен у циљу идентификовања лица, то јест да би се утврдило да ли је фотографија с полупрофилом идентична са фотографијом Јосипа Броза, политичког осуђеника који је пре 14 година издржавао казну у Лепоглави... Општи изглед лица на обе фотографије потпуно се поклапа. Оба лица су кошчата, са јасно израженим костима вилице и образа. Величина чела је нешто изнад просека, положај закошен. Носни корен је нешто усечен, носни гребен мало повијен. Уво је средње величине, а положај мало кос. Подбрадак је окомит и јак. Уста су средње величине, усне средње дебљине. Горња усна има облик срца. На левој слепоочници видљиви су крвни судови.

Све наведене карактеристике на обе фотографије су подударне. Значи: наведене карактеристике на обе фотографије су подударне. Значи: напред описана фотографија гологлавог човека у униформи идентична је са фотографијом Јосипа Броза, то јест – представља истог Јосипа Броза..." завршио је Хелм диктирање записника.

Међутим, иако су тада усташки и нацистички обавештајци успели да поређењем фотографија дођу до имена човека који се налази на челу КПЈ и руководи НОБ-ом, Немци још нису били сигурни у једно: да ли је Јосип Броз, у ствари, и Тито. Јер, разни подаци које су им ревносно слали четници, усташе, Специјална полиција, Италијани... чак су говорили да су то – две личности, да би опет тврдили супротно: Тито је само надимак за Јосипа Броза. У том нагађању прошло је скоро две године од окупације Југославије а Немци још нису поуздано знали праву истину.

Тапкање у месту ■ Додуше, још првих дана почели су да трагају за човеком који се зове Тито. Гестапо се одмах обратио београдској специјалној полицији, али ту нису добили никакве податке. Јер, одмах после бомбардовања Београда, Министарство унутрашњих послова Краљевине Југославије наредило је београдској полицији да уништи велики део поверљиве архиве, списе, картотеку, разна досјеа... Тако је у пламену нестала и сва судска документација о комунсити и политичком осуђенику – Титу, у којој је стајало да је то само надимак за Јосипа Броза. Немци су морали да почну истрагу изнова.,

Прве податке о Титу и његовом изгледу непријатељ добија у августу 1941. Али, они су били потпуно – нетачни! То је човек висок 185 центиметара – тврдили су доушници – има црну косу, уско лице, загасите очи и густе поткресане бркове.

Немачка истрага тапка у месту.

Тек фебруара 1942. године усташе долазе до првих значајних података. У стану Ивана Сребрењака у Загребу ухапшен је Андрија Хебранг. За време истраге која је трајала неколико месеци у логору у Старој Градишки – 20. јуна 1942. – сазнали су од Хебранга да је генерални секретар КПЈ – Тито, да се зове Јосип Броз и да је радник по занимању.

Али, Иван Сребрењак је тврдио друкчије:

– Титово право име је Иван Брозовић!

О овим новим подацима усташе одмах обавештавају Немце. Међутим, Главни уред безбедности Рајха неповерљив је према тим информацијама мада одмах отвара досје који је обележен ознаком Т–198. У њега су записана сва три имена: – Тито, Јосип Броз, Иван Брозовић – а ускоро је дописано још једно! Немачки аташе за штампу у Југославији Милтерхамер шаље информацију: „Тито – мистериозна личност

комунистичког вође – Хрват је Камило Хорватин, некадашњи загребачки новинар који је још 1925. године отишао у Совјетски Савез!..."

И наредних месеци досије Т–198 стално се отвара и све више пуни јер се у њега слажу нове информације. Тако четници тврде да је Тито надимак за Лебедева, некадашњег члана совјетског дипломатског представништва у Београду. Не, он се зове Тишма Тошо! А можда је то Филип Филиповић или инжењер Јосип Томанек? Убеђени смо да је то немачки Јеврејин из Баната, по имену Нидерле – тврде усташе. Чак је крајем 1942. Италијанима пала на памет претпоставка да се под надимком Тито крије – Моша Пијаде!

Каше, немачки посланик у Загребу, имао је „најчвршће" доказе за своје тврдње. У поверљивом извештају који је послао у Берлин написао је:

„... До сада сам био уверен да је Тито, заправо, син др Ивана Рибара, председника Антифашистичког већа и ранијег политичара демократске странке. Мислио сам да је то надимак за Иву Лолу Рибара. Али, најновији подаци до којих сам дошао указују да је Титово право име Иван Брозовић..."

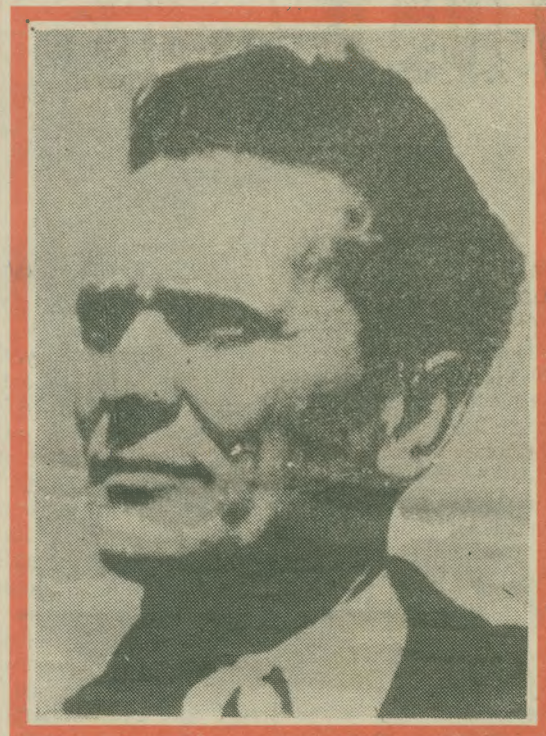

И ова информација придодата је досијеу Т–198. Подаци из њега све више уносе забуну међу полицијске органе и немачку обавештајну службу.

Доушник с фотографијом ■ Првих дана јануара 1943. Ханс Хелм добија поверљиво писмо од неког Винтера, у којем овај пише:

„Пошло ми је за руком да дођем до фотографије врховног заповедника партизана. Њему је Тито надимак, а иначе му је право име Јосип Броз. По занимању је машинбравар. Рођен је 1892. године у Клањцу Загорје, Хрватска... Прилажем и фотографију..."

Одмах је уследило вештачење двеју фотографија Јосипа Броза – снимљене 1928. у Загребу и заведене у судски досије под бројем 10434 – и оне на којој се налазио гологлав човек без кравате.

Подаци које је од Ханса Хелма добила немачка обавештајна служба у Берлину били су доста поуздани. Овај искусни обавештајац најзад је располагао доказима да су Тито и Јосип Броз једна личност, јер је послао и фотографије које су лако могле да се упореде. Али, на оној снимљеној 1928. Јосипу Брозу се, због наочара, не виде очи! Зар је опет сав труд узалудан? Немци су беснели.

Ипак, у јуну 1943. Химлер је наредио да се одштампају плакати са фотографијом Јосипа Броза Тита коју је доставио Ханс Хелм. На њима је расписана награда од 100 хиљада златних рајхс марака ономе ко успе да га ухвати или ликвидира. Награду нико није добио.

Како и колико смо штампани

ВИШЕ ОД 347 МИЛИОНА ПРИМЕРАКА

Од првог броја који је, знамо већ, изашао 28. фебруара 1939. до 4. априла 1941, када је изишао последњи предратни број штампано је 12 милиона и 896 хиљада примерака Забавника. Овде не треба заборавити да је у то време излазио два пута недељно – уторком и петком. Од 5. јануара 1952, када се на киосцима појавио први поратни број, закључно са 31. децембром прошле године одштампано је 334 милиона и 464 хиљаде примерака Забавника. Све до краја шездесетих излазио је суботом, а онда је кренуо петком.

АРАПСКЕ И РИМСКЕ БРОЈКЕ НИСУ ИЗМИСЛИЛИ АРАПИ И РИМЉАНИ

Не зна се тачно када су и на који начин настале прве бројке графички означене, али се сматра да су прва помоћна средства при бројању била прсти на рукама и на ногама. Том „рачунаљком" и данас се служе деца.

Писмених знакова за бројеве имали су многи народи, али су данас у општој употреби, углавном, само римске и арапске бројке. Међутим, занимљиво је да Арапи и Римљани нису измислили бројке које се називају њиховим именом.

Арапске бројке измислили су, у ствари, Индијци, а Арапи су их само пренели у Европу. Тачан постанак тих бројки још није разјашњен, али неки научници сматрају да оне воде порекло из бројања помоћу прстију, а после тога из направе агакуса, која је била позната Кинезима, Јапанцима, Египћанима, Грцима, Етрушћанима, Римљанима и другим народима.

У почетку наше ере Индијци су за бројеве употребљавали поједине знакове свога писма, а у 5. веку код њих су бројке, које данас називамо арапским, биле у великој употреби. Арапске бројке су најсавршенији бројни систем у коме помоћу девет бројки (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) и нуле (0) изводимо било који број. Тако бројка 1 са једном нулом означава десет, са две сто, са три хиљаду. Дописујући затим по три нуле, добијамо следеће бројеве: милион, милијарда, билион, трилион, квадрилион, квантилион, секстилион, септилион, окталион, ноналион, декалион, ендекалион и додекалион. Ова последња бројка означава се са 1 и 72 нуле. Називи за веће бројеве, засад, не постоје.

Поред многих других знакова за бројеве код разних народа до данас су се у општој употреби поред арапских одржале само римске бројке, које су, у ствари, измислили Етрушћани, староиталски народ. Од њих су их узели Римљани, као и писмена латинице.

Римљани су те бројке незнатно изменили и почели да их пишу слева надесно, а не као Етрушћани здесна налево. У току свог развитка римске бројке добиле су свој коначан облик у ових седам знакова латинице: I, V, X, L, C, D, M (1, 5, 10, 50, 100 и 1000). Помоћу ових седам знакова из латинске азбуке може се написати свака бројна комбинација која се жели. Римски систем бројки упоређен са арапским, као што је познато, доста је компликован и

због тога се употребљава само у изузетним случајевима: свечаним натписима, као редни бројеви поглавља у књигама итд.

(22. новембар 1952)

И ТО СУ ПРОНАЛАСЦИ

СИТНО А КРУПНО

Кад говоримо о проналасцима, обично мислимо на крупне ствари. Међутим, и ситнице често могу много да значе. Неке су својим проналазачима донеле богатство и за кратко време освојиле цео свет.

Ко је, рецимо, први дошао на идеју да начини укосницу? Ко се први сетио да постави сандуче за писма? Њихова имена нико не зна, али се данас сви користимо њиховим изумима. Ко је пронашао кутију од картона, оков на крају пертле, налив-перо, отварач за запушаче? Све су то ситнице, али – колико само велике!

Хајмон Липмон из Филаделфије сетио се да на један крај оловке стави парченце гуме и патент је продао за 100 хиљада долара.

„Зихернадла" је одавно у употреби, али је тек 1849. Американац Валтер Хант пријавио као свој патент. Његов пронлазак и дан-данас праве многе фабрике.

Виљем Пентер дошао је на идеју да металним затварачем затвара боце с пивом и содом, што је доцније прихваћено у читавом свету. А један бакалин из Минесоте, видећи како се жене муче носећи купљене намирнице у папирним кесама, начинио је кесу појачану канапом који иде око дна, а горе служи као дршка за ношење. Сад се његове кесе, сваке недеље, продају у милионима комада.

Ове године (1954) умро је Хау, произвођач машине за шивење коју нико није хтео да прихвати. Проналазак је усавршио Витконд Џодсон и изложио на Светском сајму у Чикагу 1893. године. Заједно с младим адвокатом из Медвила Луисом Вокером Џадсон је и даље радио на патенту. Али, и поред много труда и трошкова, није успео да начини машину која ће овај практични изум производити у већем броју. Обуставио је даље покушаје и посветио се прављењу аутомобилских делова.

Али, Вокер је и даље веровао у будућност њиховог патента и удружио се с инжењером Санбаком. Њих двојица су, узпут, усавршили „рајсфершлус" и чак сачинили машину за његову производњу.

Међутим, и њихов се изум, мада знатно савршенији од ранијих, често кварио, што је довело до слабије продаје и застоја у пословима. Убрзо су се ортаци разишли и Вокер се вратио адвокатској пракси.

После тога предузеће је прешло на Вокерова два сина и животарило борећи се с беспарицом. Што није пропало има да захвали томе што је почело да прави морнарске опасаче са џепом који се затварао „рајсфершлусом". И поред тога, оно је 1920. године имало свега 30 радника и службеника.

Те године је неки Мартин, гледајући ове опасаче у излогу, помилио: „Ово би било добро за гумене чизме". Одмах је отишао у Медвил и од браће Вокер откупио право коришћења. Његове чизме и „шнешуе" с „рајсфершлусом" биле су разграбљене и тек тада се могло рећи да је овај изум почео да осваја свет. Данас се употребљава свуда и за све: од затварања новчаника до спајања великих тепиха у хотелима.

(25. децембар 1954)

ЗАШТО СЕ КАЖЕ НАЗДРАВЉЕ

У СЛАВУ УВАЖЕНЕ КИЈАВИЦЕ

Кад човек кине, често му присутни кажу: „Наздравље"! Овај обичај поникао је још од давнина кад су многи народи сматрали да заједно с кијањем из човека излази зао дух који је изазвао болест.

Кијање се сматрало предзнаком оздрављења. Код Зулу црнаца и до данас се сачувао обичај да сродници долазе у посету болеснику и да га питају да ли је већ кинуо. Ако није, они почињу на глас да га жале говорећи: „Ох, страшно је болестан".

Још у прошлом веку када би у Гвинеји кинуо поглавица сви присутни пали би на колена, целивали земљу, пљескали дланови и зажелели му сваку срећу и благодет.

Обичај да се кијање поздравља био је раширен и међу старим Грцима.

Муслимани, пак, при кијању кажу: „Хвала Алаху". Индијци су некада онога који кине поздрављали са „Живео!"

С истока је овај обичај прешао у средњовековну Европу. У „Правилима уљудног понашања" издатим 1683. године у Француској могло се прочитати: „Ако се угледној и на високом положају особи догоди да кине, не треба да вичете на сав глас: „Бог да вас благослови, монсињор", већ да му се, скинувши капу, учтиво поклоните и горње речи изговорите у себи".

Изрази добрих жеља приликом кијања сматрани су обавезним у кодексу лепог понашања енглеског друштва пре 70 година. И данас се они могу чути у свим земљама Европе, додуше, у полушаљивом тону.

Кажу да су се човек и кијавица , истовремено појавили на Земљи. Сасвим могуће! У сваком случају, кијавица се помиње још у папирусима старог Египта. Од најдавнијих времена лекари су придавали веома велик значај утицају отежаног дисања на стање читавог организма. „Отац медицине" Хипократ сматрао је чак да кијавица води неправилном мешању „сокова организма".

Некад се чак за лечење кијавице препоручивала хируршка метода: разрезивање слузасте опне у носу. Овако радикалан начин лечења кијавице биће нам схватљивији ако се сетимо да се у законима неких старих држава „смрадна кијавиц" сматрала као разлог за развод брака, а „цурећа" као повод за двобој.

Кажу, чак, да је Наполеон због кијавице изгубио битку на Ватерлоу.

(23. март 1963)

Прва редакција

ПЕТОРО ЗА ЧИСТУ ПЕТИЦУ

У првој редакцији Забавника радили су директор Владислав Рибникар, Дуда Тимотијевић, Нада Дорошки и илустратори Ђорђе Лобачев и Станислав Жедински. Први број, на формату Политике, штампан на 12 страна, појавио се 28. фебруара 1939. и те године просечни штампани тираж – излазио је два пута недељно (уторком и петком) – износио је 46.446 примерака. Новинска ротација, која је дотад штампала само у црно-белој техници, силом прилика морала је да ради колор-штампу и то, разуме се, у почетку није могло да прође без последица: Шиљин шешир излазио је сваки час у дупликату, Микијев нос испадао је обична флека, низ Пајине руке сливала се црвена боја као да је бојадисао џемпер. Али, ти недостаци брзо су уклоњени и Забавник је незадрживо крчио пут до читалаца.

МИКИ И ЊЕГОВ ДВОЈНИК

НЕОБИЧНА ПОНУДА

ГРОФ ЈЕДИОКА ИЗЛАЖЕ МИКИЈУ НОВЧАНЕ НЕДАЋЕ КРАЉЕВИНЕ МЕДИОКЕ

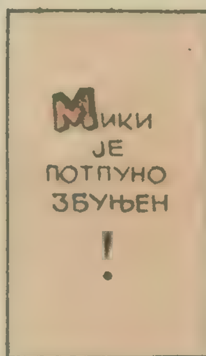

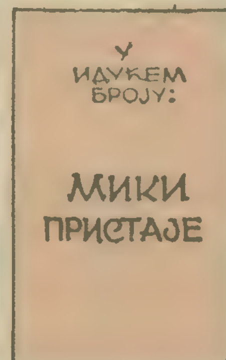

Популарни Мики у својим првим корацима направио је велику „политичку пустоловину" у бившој Југославији. У стрипу „Мики и његов двојник", државни цензор, који је одобравао странице „Политике", открио је неке сличности са оним што се у чаршији говоркало: да Павле Карађорђевић смера да преузме престо малолетном краљу Петру – па је из листа избацио неколико „опасних" наставака стрипа. Дизни је за то брзо сазнао, па је „Политици" упутио телеграм у коме с благом иронијом изражава жаљење што је лист због његовог стрипа имао неприлике.

Стрип „Микијев двојник" у целини је објављен у „Политикином забавнику" 1953. године. Ево, једног карактеристичног наставка тог стрипа.

9. мај 1953.

ПОЛУДЕЛА ЖВАКА

ЏОН ШТАЈНБЕК

Почетком лета настанио сам се с породицом у Паризу. Уселили смо се у лепу кућу број један, авенија М... у чијем су се приземљу некад налазиле штале огромне палате.

У тој лепој кући на три спрата, чији су прозори гледали у унутрашње двориште. Живео сам са женом и троје деце, два синчића и одраслом кћери. Са нама су становали, поред настојнице која се у Паризу добија уз кућу, куварица, такође Францускиња, кућна помоћница из Шпаније и моја лична секретарица, једна млађа Швајцаркиња. Таква је била ситуација у кући када је све почело...

Кад сада размишљам о тим догађајима, све ми је јасније да главну, мада сасвим нехотичну кривицу сноси мој млађи син Џон коме је тада било осам година и који је био немиран и сладак баш као сваки други осмогодишњи дечак.

Тај млади господин је током последњих година проведених у Сједињеним Америчким Државама постао верни поклоник чудне америчке маније која се састоји у жвакању гуме; у тој области он је показивао необичан таленат и, мада још није постао прави шампион, већ је био далеко од аматеризма.

Можда је корисно да на овом месту објасним суштину и правила игре која се зове жвака.

Страствени жвакач извесно време жваће и гњечи гуму између језика и зуба, затим је постепено тањи а онда нагло избацује напоље танак балон који расте, расте, све док не пукне; влакна и делићи распрснутог балона лепе се за браду, нос па чак и за косу. Вешт жвакач спретним покретом кажипрста у круг све то прикупља и наставља да прежива и тако све до новог балона.

Један од мојих најпријатнијих доживљаја у Паризу почетком лета било је откриће да је млађи син заборавио у Америци своје залихе жвакаће гуме. Мали је говорио јасно и разговетно а у очима више није имао онај изгубљен израз, карактеристичан за све страствене жвакаче. На жалост, то је кратко трајало. Један стари породични пријатељ, који је путовао по Европи, донео је деци огромну количину ове проклете гуме; мислио је да ће нас његов поклон силно обрадовати.

И стара прича се наставила. Речи које су долазиле из уста мога сина опет су са муком проналазиле пут преко велике гумене препреке.

Пошто сам савремен родитељ и не желим да разним забранама кварим невина задовољства своје деце и тако ризикујем да добију комплексе, помирио сам се са судбином да лето неће бити онако пријатно како сам у почетку мислио.

Док пишем неку књигу, комад или чланак потребна ми је потпуна тишина, па сам принуђен да заведем тиранску дисциплину. Једно од првих правила је да у својој близини не трпим ни жвакање ни прављење балона од гуме.

Џон ову моју жељу схвата као нешто сасвим природно, као закон који ни по коју цену не сме да прекрши, и не жали се. Он, с временом на време, долази у моју радну собу да поседи са мном неколико тренутака, мирно и без речи.

Пре једно две недеље, у касним поподневним часовима, удубљен у писање, чух, на свој ужас, оно познато „плоп–плоп" које бих препознао међу хиљаду, звук балона жвакаће гуме који се распрскава. Бацих строг поглед на свога потомка и угледах га како жваће из све снаге. Образи су му били црвени од стида а вилични мишићи ужасно затегнути.

– Ти знаш оно правило – рекох му хладно.

У том тренутку, на своје велико изненађење, приметих сузе у његовим очима. Из уста пуних гуме зачу се глас:

– То нисам ја урадио.

– Како ниси ти? – упитах га цептећи од беса. – Чуо сам те а сада те и видим.

– Али, тата – одговорио ми је – то заиста нисам био ја. Не жваћем ја гуму, она жваће мене.

Посматрао сам сина пун минут. То је искрено дете које врло ретко лаже. Ужасна мисао паде ми на памет: изгледа да је ова одвратна гума најзад помутила разум мог малишана. Треба покушати тактично и благо. Мирно сам му се приближио, пружио руку и казао:

– Испљуни!

Џон је покушао да се ослободи жвакаће гуме, али без успеха.

– Она неће да изиђе.

– Отвори уста! – наредих му строго.

Затим сам завукао прсте у његова уста. После двадесетак неуспелих покушаја, ужасно изнервиран, успео сам да ухватим ту љигаву ствар и да је ставим на свој писаћи сто, поврх гомиле папира. Она је једно време подрхтавала, затим се надула и прснула исто онако као да је у устима. Мој син и ја смо је запањено гледали.

Дуго нисам могао да се снађем: сањам или се с гумом дешава чудо невиђено. Најзад упитах:

– Да ли те гума већ дуго жваће?

– Од синоћ – гласио је одговор.

– А кад си то први пут приметио?

Џон ми одговори, сасвим безазлено:

– Тата, молим те да ми верујеш. Синоћ, пре него што сам заспао, залепио сам, као и обично, гуму испод јастука. Усред ноћи пробудио сам се с гумом у устима. Извадио сам је, вратио под јастук и опет заспао. Ујутро, када сам се пробудио, гума ми је поново била у устима. Зато сам и дошао теби јер не знам шта то значи.

Док је Џон причао, ја сам нетремице гледао у гуму. На њој се догађала нека промена. Одједном је престала да се жваће и, слично мекушцима, кренула преко стола према мом детету. Прво му је села у крило а затим почела да се пење по његовој кошуљи. Тек тада сам се досетио да она жели да се врати у Џонова уста. Он је ћутао, скамењен од страха.

Стоп! – крикнуо сам, видевши да је моје најмлађе дете у опасности, а у таквим приликама ја обично побесним. Зграбио сам чудовиште које је милело по Џоновој бради, одјурио у другу собу и бацио га кроз прозор, међу пролазнике. Када сам се вра-

тио у радну собу, видех Џона како седи и буљи у празно.

– Сине мој – рекох му – ти и ја смо били сведоци једне појаве за коју знамо да је истинита али би остали у све то врло тешко поверовали. Због тога ти предлажем да овај догађај обојица предамо забораву и никада, разумеш, никада живој души не прозборимо ни слова.

Очекивао сам одговор али у соби је владала мртва тишина. Окренух се ка Џону и видех како ужаснуто Џону који се шћућурио у једном углу.

Одједном, досетих се. Зграбих гуму, завих је у марамицу, истрчах из куће и јурећи око 300 метара бацих прљавосиву масу у Сену.

Цело то послеподне морао сам да храбрим сина који се тресао од страха и нервозе. Најзад сам му дао пет таблета „гарденала" да би могао да заспи.

Усред ноћи, пробудио ме је језив крик милим догађајем. Претходно сам гуму причврстио иглом за зид. Наша француска куварица решила је проблем на свој начин, одлучно одбијајући да поверује у оно што је видела рођеним очима. Све то је немогуће, изјавила је она, додајући да је разумна особа која припада једном разумном народу. Шпанска кућна помоћница позвала је о свом трошку пароха да истера нечастивог из куће. Збуњени човек читао је молитве и отишао, мрмљајући да читаву ствар треба предати у руке лекара а не господа бога.

гледа у врата. Тада и ја спазих, о ужаса, страшну сивкасту лоптицу како прелази преко тепиха и тресући се клизи ка мом сину.

Обуздах панику и бацих се на непријатеља. Ухватих га, завитлах према столу, зграбих тешки афрички буздован који је као трофеј висио на зиду и почех да ударам као суманут.

Али, она је после сваког ударца скупљала своје делиће, мрдала као да се подсмева мојој немоћи и настављала пут према који је допирао из дечје собе. Са осталим укућанима сјурих се низ степенице, прескачући све по четири, и као без душе улетех код деце. Џон је, цептећи од ужаса, седео на кревету и из уста, која су жвакала и жвакала, покушавао да извади грозну гуму. Док сам размишљао шта да предузмем, један балон се појавио на његовим уснама и распрснуо се уз оно плоп–плоп.

Сада сам све забезекнуте укућане морао да упознам с не-

Чудовишна гума опседала нас је пуне две недеље. Чак смо је сагорели у великом камину и гледали како пуцкета и нестаје у плавичастом пламену. Па ипак, исте ноћи опет су се чули крици из собе нашег мезимца.

Већ на ивици снаге однео сам је далеко ван Париза и прегазио својим колима. Када смо је идућег јутра извадили из Џонових уста на њој су се видели трагови аутомобилских гума.

Не знајући шта да радим ставих је у тањир од пластике који сам покрио стакленим звоном и брижљиво зацементирао. Тако сам могао да контролишем даљи развој догађаја.

Гума је кружила по рубу тањира покушавајући да изиђе, и при том опасно дахтала и клокотала.

– Моја си, лепотице! – кликтао сам пресрећан. – Сада ми нећеш умаћи!

Од тада је прошло недељу дана. Ја непомично седим поред стакленог звона и пиљим у гуму. Окренем главу само да бих прогутао који сендвич или шољицу кафе. Када идем у купатило, стражу поред гуме држи моја жена.

Посматрајући гуму и њено понашање дошао сам до неких закључака који могу да буду од користи читавом човечанству.

Првог дана заточеништва гума је на све начине покушавала да изиђе. Затим је, целог једног дана и ноћи, била врло узбуђена и нервозна. Трећег дана почела је да се жваће, а четвртог је већ показивала знаке замора и измршавелости. Сада је седми дан и чини ми се да је крај близу. Гума немоћно лежи на тањиру, а боја јој је прљавожута. Последњим снагама се придигла када је Џон ушао у собу, али је одмах уморно клонула. Чини ми се да ће се ноћас докрајчити.

Када се то догоди, ископаћу у башти дубоку рупу, ставићу у њу стаклено звонце, затрпаћу га и засадити неколико струкова зумбула.

*Ово је последња Штајнбекова прича објављена код нас за његова живота. Непуна два месеца касније – 20. децембра 1968 – нобеловац и врсни писац умро је у 66. години

АУСТРАЛИЈА

ЈЕДНОРУКИ ШАМПИОН

У историји тениског спорта забележен је само један случај да је једноруки играч постао шампион. Овај редак подвиг постигао је Аустралијанац Џек Кливлерк. На неколико турнира за интернационално првенство Аустралије освојио је прво место и веровало се да ће брзо освојити и првенство света. Када је једног јутра објављена вест да је Џек Кливлерк доживео тешку аутомобилску несрећу и тако повредио десну руку да су лекари морали да је одсеку да би му спасли живот, сви су били уверени да је тениски спорт изгубио једног од својих најбољих представника.

Џек Кливлерк је, међутим, сувише волео тениску игру. Чим се опоравио, почео је марљиво да тренира. Захваљујући великом стрпљењу и силној љубави према тенису, Кливлерк је успео да научи да игра тенис само левом руком. После годину дана Кливлерк је поново заузео своје место међу најбољима. ***(5. јул 1940)***

СЛУЖБА КРАЉИЦИ ПОДРАЗУМЕВА И ВАЂЕЊЕ ЈЕДНОГ ЈЕДИНОГ ЗУБА

ДОКАЖИТЕ, ЛОРДЕ!

И данас се у Енглеској помиње лепота краљице Елизабете И, способне владарке за чије је владавине Британија потукла шпанску „непобедиву армаду". Године 1602. годину пре њене смрти, један хроничар тог доба записао је: „Краљица је још лепа и радосна, само њено лице показује неке знаке увелости што, кад се појављује у јавности, покушава да сакрије тиме што ставља неке фине материје у уста како би јој образи били пунији..."

Не зна се да ли је Елизабета имала лажне зубе, али да их је имала, можда би и остао неки њен портрет на коме се смеши, овако се на свима види стиснутих усана. Међутим, постоји прича о томе како је краљица Елизабета неколико дана и ноћи патила од, како се то учтиво назвали, узнемирености, па је позван лекар. Он јој је саветовао да то (односно зуб) треба да извади. Изгледа да краљица до тада и није имала искуства са берберима-зубарима, али рекли су јој да човек с клештима вади зубе као од шале. Између осталих и лондонски бискуп, старац у годинама, усрдно је уверавао краљицу да вађење зуба не боли ама баш ништа.

Она није поверовала већ је упорно понављала:

– Врага не боли!

Храбром и оданом бискупу није преостало ништа него да јој делом докаже: дворски берберин му је пред краљицом извадио један једини преостали кутњак у вилици, а он није пустио ни гласа!

Тек после тога краљица је пристала да јој се вади зуб. Каква је била њена реакција није нам познато.

(16. јул 1971)

ЕНГЛЕСКА

ВЛАДАР КОЈИ НИЈЕ ЗНАО ЈЕЗИК СВОГ НАРОДА

Ричард Лавље Срце, један од најпознатијих средњовековних владара Енглеске, уопште није знао енглески језик. Он се родио у Енглеској, али је васпитан у Француској и у својој земљи живео је свега двадесет и шест недеља. Већи део своје владавине провео је у крсташком рату.

(1. новембар 1952)

ГРАД У КОМЕ ЈЕ И ДАЊУ – МРАК!

Ратни дани донели су у зараћеним државама поред осталога и наређење да сви градови ноћу морају бити у пуном мраку. Није потребно рећи да је то због бојазни од ноћног напада непријатељске авијације. Наравно, овај ноћни мрак у великим градовима свима је тешко пао, а колико види се по статистици несрећних случајева који су се догодили у мраку.

Но, све то није ништа према ономе на шта је стално осуђена, било рата или не, варош која је позната као најсевернија у Европи. То је Хамерфест, који за време поларне ноћи, значи пуних шест месеци, остаје у сталном мраку. Тако у тој вароши деца за то време иду у школу и слушају предавања само при електричној светлости. Уопште, за време зимских месеци цео живот у томе граду упућен је на вештачку светлост – електрику. Хамерфест је, уосталом, једна од првих европских вароши која је увела осветљење помоћу електрике и чије су улице најпре била осветљене великим електричним лампама.

И сада док се у целом свету ратује, врше вежбе како ће се поједини градови што више замрачити, у Хамерфесту је још увек на дневном реду питање: како ће се град за време дуге зиме што боље осветлити!?

(23. фебруар 1940)

Никола Симић алијас Душко Дугоушко:

ТВРДИМ ДА ШТРУМПФОВИ ИМАЈУ ДУШУ

– Деца ме питају, је л' уђем у Душка па говорим из њега. Чујем како родитељи казују малишанима:

– Ено га зец с телевизије.

– А та питања нису случајна. Кад сам постао Душко Дугоушко, наслеђујући Мињу Татића, дуго сам лутао док се нисам увукао у њега, сродио с тим ликом и с Душком постао сродна душа.

Николи Симићу, глумцу Југословенског драмског позоришта, од стотину, можда и више, цртаних јунака, уместо којих је говорио из телевизора, најдражи је баш тај несташни зец.

– Дивим се мајсторима цртаног филма не што сјајно цртају, већ што их оживе, удахну им душу, карактер. Они су, тако рећи, богови. И Душко, и Цица Маца, и сви мишеви, Патак Дача, нарочито Штрумпфови. Свако је свој на свој начин и лако се памти. Зато је посао нас који говоримо уместо њих тежак и леп; морамо да погодимо свачији карактер. Понекад дуже од три часа радимо цртаћ који траје неколико минута.

И они нешто мени заузврат позајмљују. Каткад, на сцени, направим неки гег попут мојих цртаних другара. Посебно позавидим што ми глумци нисмо толико брзи као поједине колеге из цртаћа.

Било нам је помало неугодно што се Никола Симић илити Душко Дугоушко, у ходнику Југословенског драмског позоришта, толико извињавао што мора да прекине разговор који није трајао ни пет минута. Могао је да нам каже:

– Хеј, дасо, који ти је враг, почела ми је проба!

УЗАЛУД СУ ЧУВЕНОГ АМЕРИЧКОГ РЕПОРТЕРА ЏОНА РИДА НАГОВАРАЛИ ДА НАПУСТИ СРПСКА БОЈИШТА

Аустроугарска офанзива против Србије и Црне Горе почела је 12. августа 1914, а онда, после кратког затишја, и друга, 6. септембра. Те прве ратне године Аустро-Угарска је изгубила 7.592 официра и 266.212 подофицира и војника; у Србији 132.000 људи је погинуло, рањено или заробљено!

Крајем године ратом напаћену Србију захвата велика епидемија тифуса која ће однети око 500.000 становника, од којих 100.000 војника!

„Од тифуса свакодневно умире по хиљаду људи" – писао је Џон Рид када је са својим колегом Робинсоном, добро иструљан камфором и са џеповима пуним куглица нафталина, из Грчке возом стигао у Србију.

„Видео сам прве српске војнике", пише Рид, „измучене и обучене у рите. За три године ратовања, у балканским ратовима и сада у овом, већина од њих није мењала своје изношене униформе. Свуда се осећа рат. На пустим пољима, одавно неораним, само ту и тамо штрчи понека стабљика кукуруза. Нигде стоке. Једном сам видео два вола како вуку рало издељано само од једног комада дрвета. Волове је терала жена у шареној, руком тканој сукњи а рало је држао војник са пушком која се вукла по земљи".

Време смрти ■ Ускоро су Рид и Робинсон стигли у Београд. Током два дана, колико су се задржали овде, град је непрекидно бомбардовала аустријска артиљерија. Трећег дана кренули су на фронт – према Гучеву где се пуних четрдесет и седам дана, од 8. септембра до 24. октобра

МРТВАЦИ СУ БИЛИ СВУДА ОКО НАС

15 ГОДИНА ... 4. IV 1975. ... 1939–1984

1914, водила борба између српске и аустроугарске војске.

„У пратњи младог српског капетана", написао је Рид, „попели смо се на врх Гучева. На висоравни која се одатле добро видела налазили су се с једне стране српски, а с друге аустроугарски ровови. Раздаљина између њих на многим местима није већа од десетак метара. Површина земље међу јамама покривена је разбацаним грудвама глине. Кад сам се мало боље загледао, приметио сам ужасне ствари: из тих малих узвишења вирили су комади униформи, лобање са косом улепљеном земљом, окрвављене ноге у поцепаним војничким цокулама. Осећао се неподношљив смрад а чопор полудивљих паса тумарао је ивицом оближњег шумарка. Видео сам два пса како чупају нешто што је било закопано у земљу. Тада је капетан, не проговоривши ни речи, извукао револвер и опалио. Један пас је пао грчећи се, а други је, уз страшан урлик, побегао у шуму".

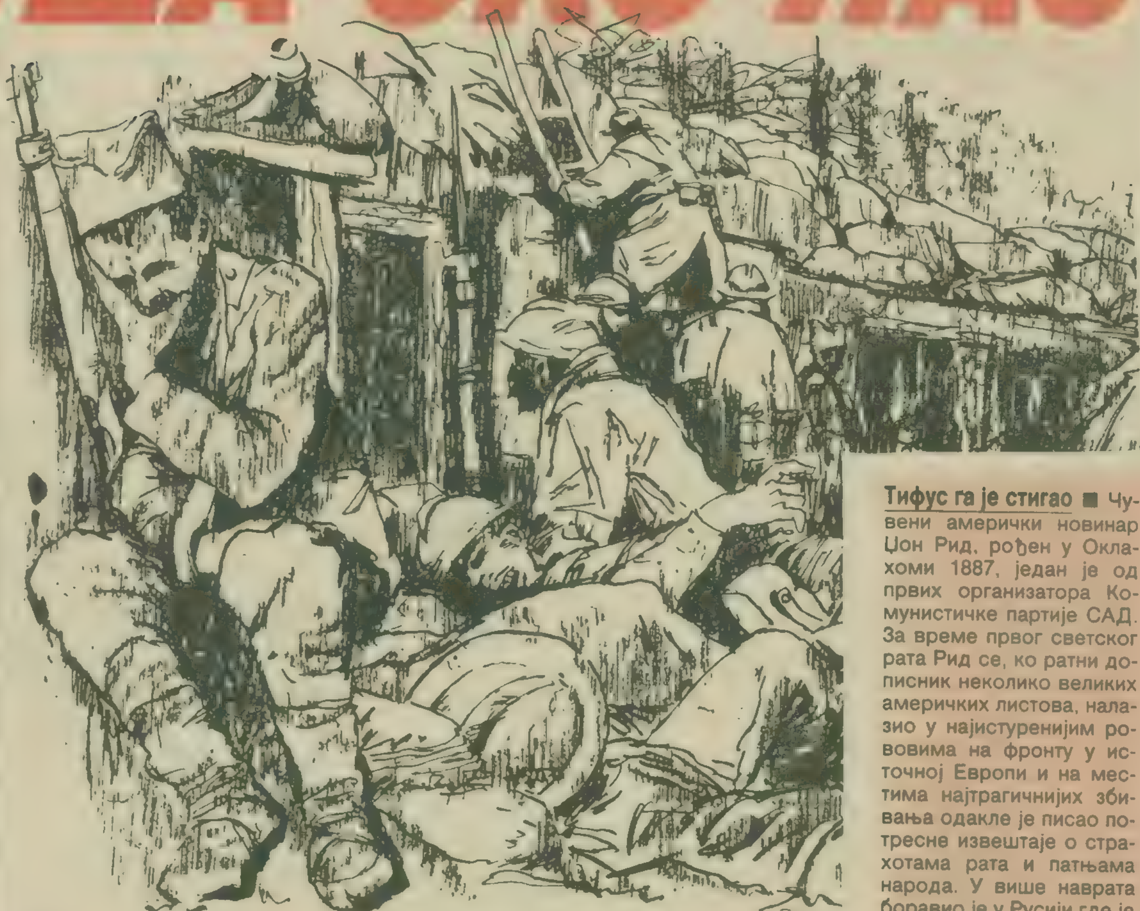

Рид је писао сурово, са мржњом према свим видљивим и невидљивим организаторима покоља и патњи народа.

„Мртваци су били свуда око нас", наставља он потресну причу о Гучеву, „да смо морали да газимо по њима. Ноге су нам понекад упадале у јаме и под нама су крцкале кости. Мала узвишења неочекивано су се претварала у дубоке јаме пуне црва.

Већина лешева покривена је само танким слојем земље коју је на неким местима спрала киша, а многи уопште нису ни сахрањени. Читаве гомиле мртвих Аустријанаца леже на земљи у положају у којем их је затекла смрт. Међу њима се, ту и тамо, назиру Срби. На једном месту преплела се два полуиструлела скелета једног Аустријанца и једног Србина. Рукама и ногама стезали су један другог, чак и сад их је било немогуће одвојити..."

Следеће године епидемија тифуса јењава, али свакодневно од њега умиру стотине људи. Рид је и даље сведок ратних збивања у Србији. Од јутра до мрака он, вративши се са фронта у Београд, куца извештаје на машини док Робинсон прекрива листове десетинама цртежа: измучених, мршавих српских војника, погнутих фигура аустријских заробљеника, заплашених жена и деце, разрушених кућа, спаљеног дрвећа. Кад би завршио цртеж, Робинсон би га доносио Риду и питао:

– Личи ли?

– Личи – одговарао би Рид препознајући на Робинсоновим цртежима сцене са фронта, из напуштених насеља...

Отписани сте ■ Уместо уобичајеног одговора Робинсон је једном зачуо отегнуто, тешко стењање. Окренуо се и угледао Рида како се, сав блед, грчи по поду. Његово лице било је искривљено од бола.

Преплашен, Робинсон је појурио по лекара. Дијагноза је показала да Рид има озбиљно обољење бубрега. Болест која се притајила пуних десет година поново се појавила. Напад је полако почео да слаби, болови су се смирили.

– Џоне, шта је то са тобом? – питао је Робинсон узбуђено.

Рид се с муком осмехнуо.

– Као да је све прошло... Помози ми да устанем.

Дошао је још један лекар, универзитетски професор, прегледао болесника и, мрштећи се, прогунђао:

– Лоше стоје ствари, јуноша! Враћајте се што пре кући. Леви бубрег мораћете да извадите, иначе сте отписани!

Напади се више нису поновили и Рид је, уверавајући себе да је здрав, успео да наговори Робинсона да крену у Русију.

Тифус га је стигао ■ Чувени амерички новинар Џон Рид, рођен у Оклахоми 1887, један је од првих организатора Комунистичке партије САД. За време првог светског рата Рид се, ко ратни дописник неколико великих америчких листова, налазио у најистуренијим рововима на фронту у источној Европи и на местима најтрагичнијих збивања одакле је писао потресне извештаје о страхотама рата и патњама народа. У више наврата боравио је у Русији где је присуствовао једном од најкрупнијих догађаја нашег столећа – октобарској револуцији којој је посветио књигу „Десет дана који су потресли свет". Умро је од тифуса 1920. у тридесет трећој години и сахрањен уз највеће почасти на Црвеном тргу у Москви.

ЧИТАОЧЕ, АКО СИ МУШКАРАЦ, ЧУВАЈ СВОЈУ КЕСУ, АКО СИ ЖЕНА, СВОЈЕ СРЦЕ!

20. XI 1970.

РАЗБОЈНИК С ОСМЕХОМ

Човек који је од средњовековних друмских разбојника у Енглеској створио романтичну фигуру није био Енглез већ Француз. Звао се Клод Дивал али је у енглеској историји и књижевности остао Принц-разбојник.

Историја каже да је Клод Дивал рођен у Нормандији 1643. године, од оца млинара. Кад је имао тринаест година кренуо је у Париз „да потражи срећу." Али, судбина му није била наклоњена и четири године је провео без пара радећи час као шталски момак час као потрчко у разним париским крчмама „за кору хлеба и гомилу сламе" на којој је спавао.

А онда се, изненада, његов живот сасвим променио: постао је собар једног енглеског племића, војводе од Ричмонда, који је после победе Оливера Кромвела над краљем Чарлсом I морао, као и многи други краљеви људи, да побегне из Енглеске.

Када је 1660. у Енглеској поново успостављена краљевина, избегли племићи вратили су се у Лондон. Војвода од Ричмонда повео је се собом и Клода Дивала. Младом Французу свидео се весели живот на енглеском двору и он је с невероватном лакоћом научио „галантне и елегантне" манире дворана. „Да се на двору родио не би могао бити већи џентлмен", говорило се за њега.

Али, Дивал је брзо схватио да је такав живот изнад његових могућности. И да би лакше долазио до новца који је немилице трошио, Клод Дивал, тада двадесетседмогодишњак, постао је – друмски разбојник.

На енглеским путевима отада је, час ту час тамо, искрсавао весели и увек насмејан разбојник који је пресретао путнике и трговце и одузимао им новац. Током читаве своје разбојничке каријере није употребио силу, никад никога није убио.

Бал на ливади ■ Дивалови препади нису личили на обичне друмске заседе и пљачке. Једном је „витез друмова", како су га називали, дознао да ће неки богати племић кренути кочијом на своје имање и да ће са собом носити 400 златних фунти. Са четири своја друга Дивал га је сачекао на путу што из Лондона води за Хемстед.

Када је кочија стала јер су јој разбојници препречили пут, Дивал је узвикнуо:

– Паре или живот!

Племић у колима се скаменио, али његова жена уопште није показивала ни најмање страха. На Дивалово чуђење, своју равнодушност је показала на тај начин што је однекуд извукла флажолет, музички инструмент сличан малој флаути, и почела да свира. Дивалове очи засијале су од радости па је и он из џепа извадио свој флажолет који је увек носио са собом и почео да је прати.

Разбојник је затим сјахао и, отворивши врата кочије, замолио храбру даму за игру. Она није могла да одоли лепом и насмејаном разбојнику и спремно је прихватила понуђену руку. И док се по зеленој ливади вртео са својом дамом, Дивал је певушио веселу мелодију. За то време њен муж их је нарогушено стрељао очима док су, за сваки случај, Дивалови људи држали кажипрсте на окидачима пиштоља!

С ружом у зубима ■ ...Ускоро је у Енглеској почело да му гори под ногама и Дивал бежи натраг у Француску. Не зна се шта је тамо радио, можда је посетио своје родитеље у Нормандији. У сваком случају мора да му је било досадно јер се убрзо враћа у Енглеску да би се латио старог занимања на друмовима.

Али, његов весели и подругљив смех ускоро је заувек умукао. У „Њугејтском календару", књизи у којој су испричане судбине свих познатијих енглеских друмских разбојника, забележено је да је Клод Дивал ухваћен док је пио у крчми „Рупа у зиду" која се налазила у лондонској улици Чендос. Био је пијан, каже се, али није искључено и да му је у пиће било стављено неко опојно средство јер је за њега била расписана висока уцена. Вест о Диваловом хапшењу пролетела је Лондоном и свет је навалио на затворске капије да види „принца разбојника".

Клод Дивал, осуђен на смрт 21. јануара 1670, кренуо је на свој последњи пут у џелатовим таљигама одевен у свилу и кадифу. Пут од затвора до губилишта био је закрчен народом. Клод их је поздрављао осмехом. Нека жена из гомиле добацила му је ружу. Он ју је ухватио у лету и дршку ставио међу зубе. Тако је, с цветом међу уснама, стао под вешала. Пре но што му је џелат намакао омчу око врата, последњи пут је махнуо окупљеном свету и упутио му последњи осмех.

Дивал је сахрањен исте ноћи у Ковент Гардену. На плочи испод које почива и пише:

„Овде лежи Дивал: читаоче, ако си мушкарац, чувај своју кесу, ако си жена, своје срце. Опустошио је и једне и друге! Пред њим су сви мушкарци стајали укочено, а жене падале као покошене".

СПЕЦИЈАЛНО
ЗА ПРЕКОРЕДНИ
БРОЈ ЗАБАВНИКА
ОД ДОПИСНИКА
„ПОЛИТИКЕ" ИЗ ПЕКИНГА
ДРАГОСЛАВА
РАНЧИЋА

ОД 6. ВЕКА СТРИПОВИ СУ У КИНИ КЊИЖИЦЕ ЗА НАРОД

ЦРТЕЖИ СА СТОТИНУ ЛИКОВА

Ако упитате обичног Кинеза ко је Паја Патак или Флаш Гордон, мала је вероватноћа да ће, без додатних објашњења, схватити о коме се ради. Али, ако га упитате да ли зна шта је стрип, излажете се опасности да ваш саговорник помисли како постављате потпуно несувисла питања.

Откуд стрип у Кини?

Људи овде, на сличан начин, могу да се питају откуд и откад су други народи присвојили нешто што је саставни део њихове културне баштине – још од шестог века. Једна стара књига из 530. године, богато илустрована функционалним цртежима, данас се често помиње као доказ да су Кинези и измислили стрип, и то у време кад многи други садашњи народи нису ни постојали и кад нису ни знали за писану реч.

На почетку су то биле илустроване биографије владара или стриповане легенде. У време династије Минг (1368–1644), кад је кинеска цивилизација доживљавала процват, штампају се стриповани романи, баладе и приче безимених уличних приповедача о сукобима међу великашима, љубавним авантурама младих мандарина или о непрестаној борби добрих и злих духова... Када је тридесетих година овог века дошло до продора страних култура, велики кинески писац Лу Син први је схватио значај стрипованих књижица. Говорио је, опседнут ширењем просветитељских идеја у привредно заосталој земљи и слабо писменој нацији, да стрип треба да буде уметност за народ.

Данас готово нема вреднијег кинеског књижевног дела које није и стриповано.

Детаљи још како важни ■ Улога стрипа је превасходно образовна. Тачније, уз помоћ стрипа мали Кинези лакше савлађују своје сложено и тешко писмо. Оно је, као што је познато, веома богато – има око 50 хиљада идеограмских знакова, али само најученији људи знају све те силне и запетљане знакове, што је минимум да се човек сматра писменим. Најпознатији кинески лист „Женмин жибао" користи око 5.000 знакова.

Мали Кинези из стрипованих романа највише науче о историји своје земље. Стари класични романи као што су „Сага о три краљевства", „Мајмун или ходочашће на запад", или „Водена граница" пуни су узбудљивих збивања и имају и по неколико стотина ликова – од мудрих чиновника и силних ратника, преко незаштићених лепотица, до домишљатих и храбрих дечака. Текст је обично упрошћени оригинал, а стрипови су најчешће цртани тушем, у пуним линијама, у стилу класичног кинеског сликарства, с великим смислом за детаљ чак и у масовним сценама.

Цртеж по правилу обликују најбољи кинески сликари који добро познају не само стару технику него и обичаје и друштвене односе у прошлости. На њиховим сликама не сме да буде грешака ни у детаљу. Сваки мандарин или официр, зависно од ранга, мора да има друкчију капу и одећу. Цртеж мора да одрази и оно што се у тексту не каже: што је мандарин на вишем положају, на пример, то су његове кретње успореније.

Најмање комичних ■ Поред историјских, веома су тражени стрипови о кинеској револуцији и савременим збивањима. Често су поучни или у служби текуће политике. Цртеж је, међутим, и овде реалистичан. После ових долазе стрипови из научне фантастике или стране књижевности.

Најмање је, чини нам се, комичних стрипова.

Тек однедавно кинеска издавачка предузећа почела су да преузимају стране стрипове. Једна таква књижица, која нам је ових дана дошла у руке, превод је француског стрипа о освајању Антарктика.

У Кини се штампа више часописа са стриповима који би се, донекле, могли упоредити са нашим „Политикиним забавником". Међутим, има више штампаних стрипованих књижица. Пекиншко издавачко предузеће штампа искључиво стрипове. Они су углавном џепног формата, па се за невољу, на каквом досадном часу читају испод клупе. Разуме се, издавач с тим није рачунао.

Таква стрип-свешчица стаје између 10 и 20 фена – колико и пет-шест оскоруша uваљаних у топљени шећер или сладолед на штапићу. Деца могу да бирају како ће утрошити свој џепарац.

У великим градовима готово свако дете има богату библиотеку стрипованих издања. Она се и размењују или, ако се похабају од честог читања, продају у пола цене. На југу Кине стрипови се могу и позајмити од уличних продаваца новина, на самим киосцима. Таква позајмица стаје само један до два фена, али књижица мора да се прочита, стојећки, уз сам киоск, а потом неоштећена и неумрљана врати продавцу.

Стрип, као и код нас, не читају само деца, него и одрасли. И у Кини је то драго подсећање на време кад су прва сазнања о свету подстакнута маштом и забавом.

„Сага о три краљевства" (роман из 14. века)

Класични роман „Водена граница" (14. век)

„Сага о три краљевства" (роман из 14. века)

„Сага о три краљевства" (роман из 14. века)

ФРАНЦУЗ БЛОНДЕН, ШЕТАЧ ИЗНАД НИЈАГАРЕ

РУЧАК НА КОНОПЦУ

1. VI 1968.

Један Француз који је живео у прошлом веку остао је до данас ненадмашан у вештини ходања по танком ужету разапетом изнад провалија и амбиса. Право име му је било Жан Франсоа Гравеле а „уметничко" Мишел Блонден. Пошто немамо његову фотографију, да вам га кратко опишемо: био је висок, плавокос са густим брковима. За њега ништа није било сувише опасно. Својим одсуством осећања страха изазивао је дивљење људи широм Европе, а уз пут зарадио и много новца.

Већ славан, Блонден је отпутовао у Америку намеран да на танком ужету пређе изнад водопада Нијагаре, с америчке на канадску обалу. Задатак нимало лак: разапето уже било је дугачко 333 метра и налазило се више десетина метара изнад најбучнијих и највећих слапова на свету. Сличан подвиг пре њега никоме није пошао за руком. Неуспех би значио смрт, успех нову славу и награду од 10.000 долара!

Тридесетог јуна 1859. Блонден је разапео челично уже пречника седам милиметара с врха једне куле на острву, с америчке стране, до канадске обале где су четири коња окретала чекрк помоћу којег је конопац био затегнут. Упркос толикој снази, разапети кабл се од сопствене тежине спустио у луку чија је најнижа тачка износила 47 метара. Струјање ваздуха изазивало је опасно љуљање кабла.

У белој мајици, опасан широким црвеним појасом и кожним патикама, Блонден је кренуо преко провалије држећи у рукама шипку дугачку седам метара а тешку 15 килограма. Када се нашао тачно изнад средине пенушаве реке, Блонден се опружио колико је дуг и легао да се одмори! Враћајући се на америчку обалу, истим путем којим је отишао, Блонден је понео столичицу окачену о појас. После 150 пређених метара ставио је две ноге столице на кабл, сео и запалио цигарету. Крај његовог подвига хиљаде посматрача дочекало је одушевљеним поклицима и Марсељезом. Да се зна.

Одлазак и повратак трајали су један час.

Блонден је поновио своју вратоломну тачку августа 1860. кад је међу 30.000 окупљених људи налазио и председник САД. Он је тада ходајући по ужету преко Нијагаре на леђима пренео човека. Кад је хтео да понови тачку, упркос огромном износу који је понуђен, нико није пристао да на Блонденовим раменима пређе Нијагару. (У ствари, пријавила су се четири човека, али су у последњем тренутку сва четворица одустала).

Да најављена представа не би пропала, понудио се, сав дршћући, Блонденов помоћник Хари Колкорд. И све се лепо завршило. Неизвесност је трајала 45 минута. Међутим, заморени Блонден је у три маха морао да замоли Колкорда да сиђе да би повратио дах. На средини реке ни то му није било довољно. Узео је Колкордов шешир и високо га подигао увис. У том тренутку најбољи стрелац Америке Џон Тревис, истина тек у трећем покушају, провртео је рупу у шеширу.

Свој највећи подвиг Блонден је извео неколико месеци касније. На уже изнад Нијагаре понео је са собом сто, столицу и корпу с јелом. Педесет хиљада запањених гледалаца посматрало га је како на 50 метара висине, изнад пенушаве воде, поставља сто и мирно и слатко једе.

АПАРАТИ ЗА ПРИСЛУШКИВАЊЕ У СТАРОМ ВЕКУ

ВЛАДАРЕВО ДЕЖУРНО УВО

И стари владари, црквени и световни поглавари, тежили су да сазнају мишљење својих поданика, нарочито противника. Стога су по њиховој наруџби смишљани уређаји за слушање, боље рећи прислушкивање. При томе су главну улогу имали велики левкови и цеви који су водили испод земље и кроз зидове до одаје особе чије су мишљење хтели да сазнају.

Један такав уређај из старог века сачувао се и до новијих времена. То је чувено „Дионизијево уво" у Сиракузи, на Сицилији, које се налази у каменолому „Латомиа дел Парадизо" у близини остатака старог грчког позоришта. Један део каменолома био је претворен у тамницу а тиранин Сиракузе Дионизије (432–367 пре н. е) наредио је да се ту сагради уређај за прислушкивање како би могао да чује шта затвореници говоре. У чврстој стени био је исклесан спирални канал у облику пужеве кућице који се све више сужавао према горе и завршавао у једној одаји у којој је седео надзорник тамнице. Канал је био тако акустичан да се и најмањи шум или шапат у тамници стоструко појачавао. Тамничар је увек могао да зна о чему затвореници разговарају.

Око прислушкивања су се трудили и у средњем веку, иако и у друге сврхе. Тако је Леонардо да Винчи саветовао да се приликом пловидба с брода у море спусти једна цев, а да на другом крају цеви један морнар непрестано ослушкује шумове јер се на тај начин може утврдити приближавање непријатељског брода.

Када је реч о владарима средњег века они су технику прислушкивања усавршили и усавршавали као главно оружје у међусобним обрачунима. Принцип је био једноставан:што мањи владар то веће прислушкивање.

(24. јануар 1953)

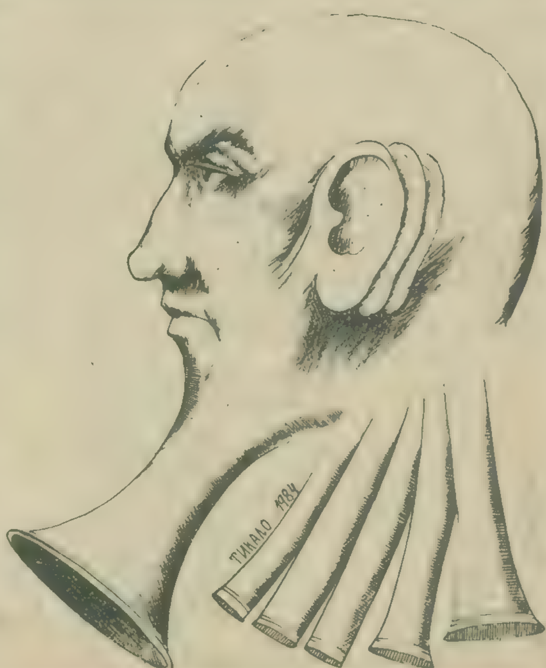

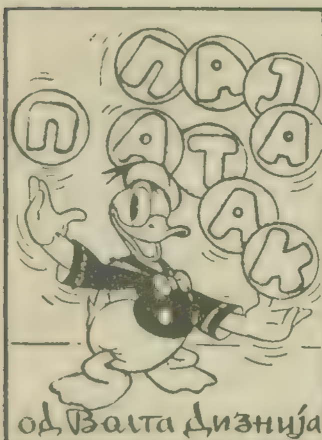
ПАЈА ПАТАК
од Валта Дизнија

НЕ!
СТАНОВИ ЗА ИЗДАВАЊЕ
ЛУП!

ПРИЧЕКАЈТЕ ОВДЕ СА СТВАРИМА, А ЈА ИДЕМ ДА ПИТАМ У ОНОЈ КУЋИ ИЗА УГЛА!
ТО ЈЕ ВЕЋ ДЕСЕТА...
...УЈКА ПАЈО...
...МИ СМО ВЕЋ УМОРНИ!

ПРИМАМО И СТАНАРЕ СА ДЕЦОМ, АЛИ БЕЗ МАЧАКА ИЛИ ПАСА!

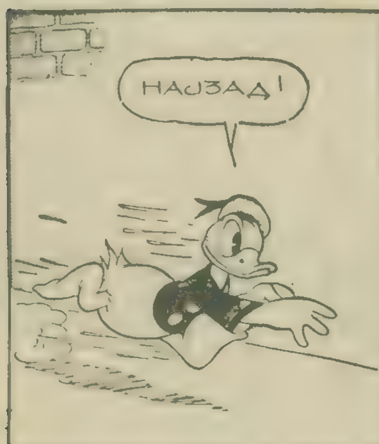
НАЈЗАД!

ХАЈДЕТЕ, МЛАДИЋИ! НАШАО САМ СТАН!

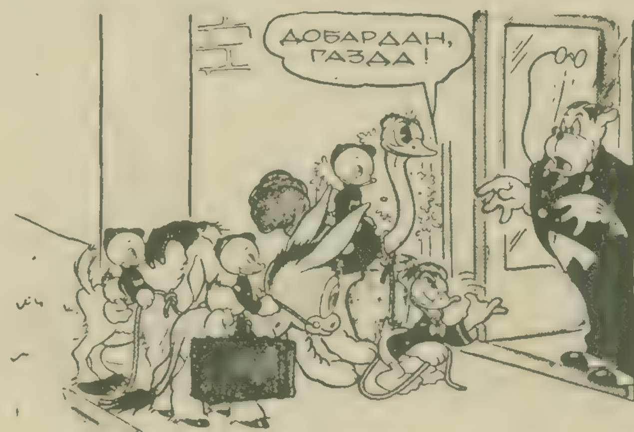
ДОБАР ДАН, ГАЗДА!

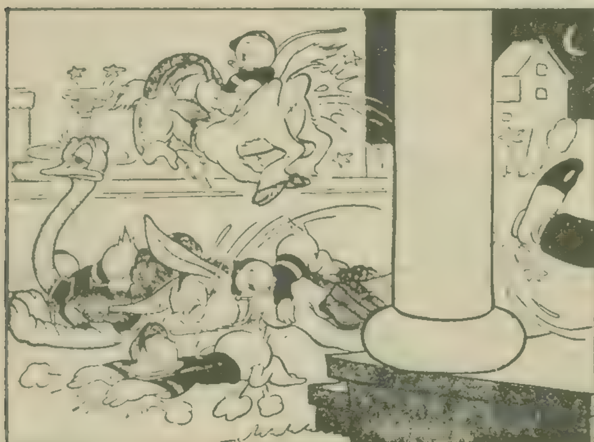

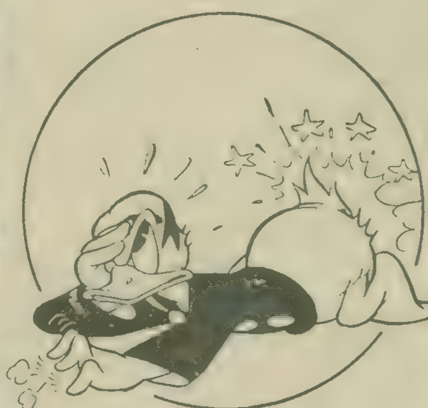

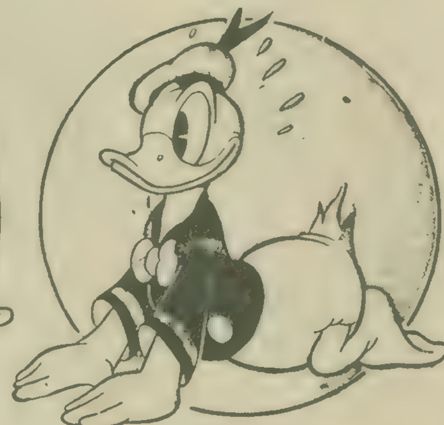

ЦИНГРР!

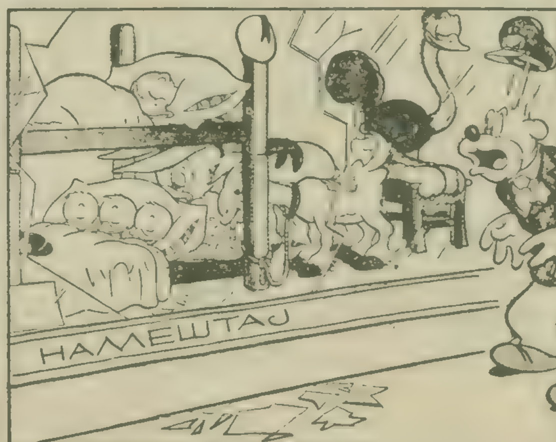
НАМЕШТАЈ

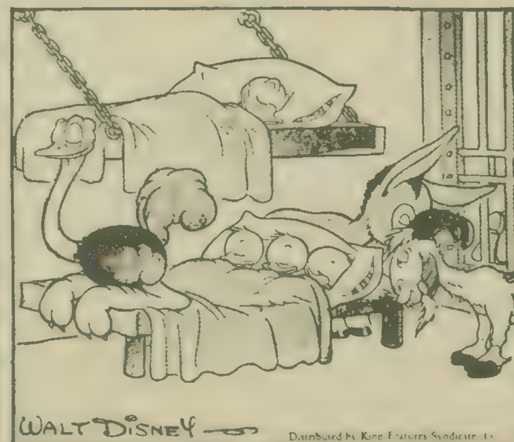
WALT DISNEY

ХОЋЕ ЛИ СЕ ЗЕМЉА ПРЕТВОРИТИ У ПАРУ И ДИМ ИЛИ ЋЕ ЈЕ ПОКРИТИ ВЕЧИТИ ЛЕД

СУНЦЕ, НЕ МРДАЈ!

Може ли крај света да наступи услед једне ужасне експлозије Сунца? Може бити. Зар може да се деси да Сунце, које даје живот Земљи, промени своју улогу и одузме јој га? Може да се деси. Може да се деси, у једној свемирској катастрофи, да од наше Земље, која би била неочекивано, немилосрдно и сурово збрисана, остане само небеска мртвачница.

То може да се деси сутра. То може да се деси идућег века. А, с друге стране – то би нам било милије – то може да се деси кроз билион година. Најзад, може да се не деси никада.

Астрономи описују Сунце као огромну динамо-машину, као огњени центар целог једног система. Много разних снага страховитих величина покреће рад те џиновске машине. Те снаге је покрећу данас; али да̂ ли ће то чинити увек?

Сваке године астрономи откривају све нове и нове звезде које су, управо, остаци оних које су се распале, експлодирале.

Ко може да тврди да то неће, једног дана, да се деси и са Сунцем?

Дакле, може да се претпостави да ће се то, можда, десити. А ако би и дошло дотле да се Сунце распрсне, у огромном простору и страховитом снагом на све стране би се срушио смртоносни огањ – и пре но што бисмо дознали шта је то, Земља би била сажежена.

За кратко време десило би се много ствари. Зачас би ишчезао ваздушни појас који омотава Земљу, огромне количине воде у океанима од јаре би се претвориле у пару и за тренутак би испариле, сав живот – до последњег бића – за трен ока би био спржен.

Тренутак доцније – по свој вероватноћи – и сама Земља, сва црвено зажарена, претворила би се у пару и дим. За тили час, наша велика планета постала би бивши, изгубљени свет. Од људских надања и амбиција не би остало ништа сем прамена свемирског облака који би као дух и утвара лепршао над празним понорима.

Али на овај догађај не треба да мислимо са страхом. Он би се одиграо тако брзо, за трен ока, да ми не бисмо имали времена ни да се уплашимо, ни да схватимо уопште шта се догађа – Земља би већ била претворена у гас.

Постоји још једна могућност, могућност да живот на Земљи не уништи пламен, већ лед.

Да бисмо то схватили, не смемо испуштати из вида да је Сунце, у ствари, звезда која нам даје толико светлости и топлоте због тога што нам је најближа.

Пре но што би се разматрале те промене које би на Земљи створиле умањење светлости и топлоте, потребно је да се каже да је сасвим вероватно да се Сунце неће никада толико удаљити да ће на Земљи настати хладноћа која би све следила.

Али шта би се догодило ако би Сунце престало да нам ведро сија као што смо навикли?

Онда можемо да замислимо Земљу као смрзнути, слеђени свет како се окреће својом путањом око мрачног и хладног Сунца – свет осуђен на таму и вечну студен...

* * *

То о могућој смрти Земље каже наука.

Али наука, као што знате, рачуна с милионима година.

Док дође до тога да се Сунце распрсне и спржи Земљу, или да се удаљи и Земља се покрије ледом, могу да прођу стотине, хиљаде, милиони векова.

За то време не само да се немамо тога бојати, већ и праунуци праунука наших праунука и праунуци праунука њихових праунука, и још хиљаде и хиљаде генерација после њих могу мирно да спавају.

(14. март 1939)

После рата

ДРУГИ ПОЧЕТАК

Владислав Сл. Рибникар је кумовао и поновном покретању Забавника – 5. јануара 1952. На челу прве послератне редакције био је уредник Коста Степановић, помоћник му је био Богдан Поповић, касније и сам уредник. Сарадници су били Кринка Виторовић и Павле Токин, лектор је био Станислав Павићевић.

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

ПИСАЦ: МИЛАН ОКЛОПЧИЋ

МОЈ ДРУГАР С КОЈИМ САМ РАСТАО

– Моја тетка тврди да сам, кад ми је било четири и по године, умео да читам и пишем. „Политикин забавник" сам, први пут, видео негде, у трећој години, од старијих другара, на Чубури, где сам одрастао. Највише сам волео чувене стрипове у наставцима. Пред полазак у гимназију почеле су да ме занимају друге ствари, па сам се привремено одвојио од „Забавника". Детињство са „Забавником", сигурно, утицало је на моја животна опредељења. Та количина стрипова за нас клинце је била увод у филм, а покретне слике су ми биле опет пред очима кад сам почео да пишем.

Данас, писац Милан Оклопчић, поново купује и заједно с петогодишњим сином чита „Политикин забавник". Малиша, као и тата у његовим годинама, увелико чита и пише и највише воли да црта.

Милан Оклопчић воли овај лист и зато што се у основи није мењао.

– „Политикин забавник" је ваљда једина наша новина која је и забавна и информативна, Милан Оклопчић је радио на телевизији и каже да би она, боље рећи, њени људи имали много тога да науче баш од „Политикиног забавника".

СРЕБРЊАЦИ НАЛИК НА БЛИЗАНЦЕ

ЗБОГ ЧЕГА ЈЕ ДАНТЕ АНАТЕМИСАО КРАЉА УРОША И СВРСТАО ГА У ГРЕШНИКЕ

Међу највећим грешницима, оним што су у Дантеовој „Божанственој комедији" осуђени на вечне муке у паклу, нашао се и један наш владар. Данте је оцрнио српског краља Уроша (1243. до 1276) као фалсификатора сребрног венецијанског новца!

Према Дантеовој замисли, пакао се налази испод земље и састоји се из девет кругова у којима су грешници смештени према тежини преступа и осуђени на различите муке, све теже и теже што се силази дубље, према деветом кругу. А фалсификатори новца су, према Дантеу, на дну осмог круга, осуђени на кугу, беснило, вечну жеђ...

Да ли је Данте био у праву? Можда су до њега допрле само гласине из далеке Србије којој је, у време када је велики песник уобличавао „Божанствену комедију", већ увелико владао Урошев наследник Милутин?

Потражили смо одговор од професора београдског Филозофског факултета, доктора историјских наука Симе Ћирковића. И, као што се могло и очекивати, ствар је прилично сложена.

Урош уместо дужда

Урош је на српски престо дошао тако што је збацио брата Владислава. У то време то је уобичајени пут доласка на власт: и Владислав је на исти начин завладао, а Уроша ће, такође превратом, заменити син Драгутин кога ће, опет, сменити млађи брат Милутин. Ово показује колико су прилике на феудалном врху тада биле нестабилне. У то време наши крајеви су били расцепкани на властелинске поседе па се зато и догодило да по броју врста и подврста новца, српска нумизматика доспе међу најбогатије у Европи: мање-више сваки моћнији велможа ковао је сопствени новац!

У почетку су то били мајушни бакрењаци, а веома ретко и сребрњаци и то чанкастог облика. Ковао их је Владислављев претходник Радослав (умро 1234). После њега дуго времена нема српског новца. Све до Уроша који је „измислио" – динаре. Додуше, Урош као да није имао много маште; његови сребрњаци су толико личили на млетачке да се на први поглед нису разликовали!

Урошев динар од брсковског или новобрдског сребра тежио је, као и млетачки, нешто преко два грама. Уместо дужда са свецима, имао је утиснут краљев лик са свецем, уместо латинске речи dux (латински назив за дужда) стајало је – Uroks (Урош). У то време натписи на новцу били су латинични; (ћирилица ће се користити много касније, у доба Милутина). На то су, сигурно, утицале трговачке везе са Приморјем и Италијом, у Урошево време веома развијене. Уосталом, баш зато је и било могуће да Венецијанци примете ту велику сличност српске монете с њиховом и да се глас о томе рашири!

Коме шкоди изобиље

Сребрни новац био је, у доба о којем говоримо, јака монета. Коришћена је, углавном, у међународној трговини. А везе су биле много живље него што нам се данас може чинити. Роба је у то време прелазила и за данашње појмове огромна растојања – у средоземне луке долазили су бродови са далеких мора, а по стазама и богазама кретали су се каравани натоварених мазги. Каравани су односили свилу и кадифу с Далеког истока а враћали су се накрцани житом, крзном, уљем, металом...

Србија је имала нарочито добре везе с Дубровником. Преко његове луке одржавала је везе са прекоморским земљама. Отуда и називи новаца потичу од латинских: динар од denarius, а грош – што је било друго име за такву монету – од grosus, велики. Динар је, наиме, рачунат у крупну валуту. Зато је и коришћен у трговини са светом, док су домаћа ситна, пијачна и друга плаћања, подмиривана бакарним новчићима. Златници нису, такорећи, још ковани.

Србија је имала сребра у изобиљу. Урош је зато довео рударе Сасе који су га вадили из Брскова, Рудника, Новог Брда и, нешто доцније, Трепче. Чињеница да је код нас било много сребра, могла је да изазове гласине о фалсификату. Оне у основи, ипак, нису тачне!

Богата сребром Србија је ковала превише динара што им је полако обарало вредност. А Венецијанцима се ово није допадало. Динар је на тај начин обарао вредност сребрњака уопште. Поготово, када је био толико сличан њиховом грошу.

Било је мишљења и да су Венецијанци почели да прогоне динар јер је – био јачи од њихове валуте. То тврди, на пример, предратни историчар Грегор Чреморшнек. Међутим, ни ово није тачно. То доказују, ако се тако може рећи, „курсне листе" из средњег века: за 3 венецијанска сребрњака добијала су се 4 динара.

Било како било, остаје чињеница да је динар у Венецији постао непожељан.

Зато и раширен лош глас о краљу фалсификатору. Можда се ту и крије одгонетка зашто је чак и Данте анатемисао Уроша и сврстао га у грешнике.

ЏОЕ ЛУИС: НА МОЈ ПРВИ МЕЧ ДОВЕЛА МЕ ГЛАД

ТУКАО САМ СЕ ЗА ШАКУ ДОЛАРА

15 ГОДИНА ЗАБАВНИК • ИЛУСТРОВАНИ ЗАБАВНИК 1939.-1984. • СРПСКО-ХРВАТСКИ • 23. I 1940.

Недељама сам био незапослен. Једва ако бих зарадио који долар, неким случајним послом. Последњих дана пролазио сам лошије него обично. Два дана нисам ништа окусио. Лутао сам тако без циља по ситној јесењој киши, грчећи се од зиме, тромим, уморним кораком. Одједном, угледао сам безброј блештавих сијалица. Пришао сам ближе. Био је то улаз у некакву арену. Очи су ми се зауставиле на великој шареној плакати. Неки див од човека, огромних мишица, широких груди, дугачких, испружених руку, био је насликан на плакату. Крупним словима писало је испод његових ногу:

„Ко победи Кида Џонса, краља нокаута, добија сто долара. У обзир долази свако!"

Помислио сам да бих могао да покушам. Моје знање о боксу било је, истина, никакво али сам се сетио да сам једном песницама добро изударао неке носаче који су ми се ругали на кеју. Био сам врло јак, али два дана нисам ништа јео! Сто долара је, међутим, велика сума. Сто долара су кола дрва, добро угрејана соба, пун стомак, следећих дана чак и улазница за биоскоп. Било би велико весеље када бих, после меча, дошао кући натоварен свакојаким ђаконијама. Ала би моји стари родитељи разрогачили очи од чуда! Мајка би сигурно помислила да сам обио какву колонијалну радњу.

Дотуци га, Киде ■ Нисам се више премишљао. Ушао сам у дугачак ходник и закуцао на врата менаџера. Поступак је био кратак. Дали су ми кратке гаћице и пар боксерских рукавица. Сео сам на клупу и тупо гледао у под очекујући да ме позову. Признајем, нисам више био тако храбар као малопре када сам сањарио пред шареном плакатом.

– Хеј, ти, на тебе је ред – чуо се промукао глас и једна чупава глава појавила се на вратима.

Неколико минута доцније стајао сам на рингу и збуњено се окретао око себе. У тами дворане назирале су се многе главе.

Одједном, сала се проломила од узвика. Еластичним скоком једно тело је прескочило конопац и нашло се у рингу. Човек је весело отпоздрављао гледаоцима дижући руке увис, затим је пришао мени и снажно ми продрмусао руку. Био је лепо грађен, али то није био онај див са плаката. Био је човек као и ја. Чак смо били и исте висине. Само, он је знао да боксује и био је сит!

– Хело, Киде, успавај га у првој рунди!

– Тај неће остати на својим ногама ни пола минута!...

Један човек позва нас у средину и поче нешто да нам говори. Затим ме гурну у мој ћошак; тад одјекну звук неког звона.

Пришао сам лаганим кораком средини ринга с подигнутим рукама. Кид Џонс ишао ми је у сусрет увучених рамена, заклањајући своје лице рукавицама. Виделе су се само његове ситне, светле сиве очи које су вребале сваки мој покрет. Изненада, његова лева рука се испружи према моме стомаку и ја инстинктивно спустих руке да га заклоним, али истовремено осетих страшан ударац у лице. Нос ми је био сасвим спљоштен. Хиљаде звезда севнуло ми је пред очима. Један други ударац потпуно ме занесе и ја сам се по рингу клатио као да сам мртав пијан.

– Удри, Киде, удри!

– Десни кроше. Дотуци га...

Као кроз сан сам чуо урлик масе. Затим сам осетио нечије тело и сав се обесио о њега. Држао сам се тако чврсто да су нас једва раставили. А тада је дошао спас: одјекнуло је опет оно звоно.

– Слушај, будало, покриј се и не скидај руке с лица. Гледај да му приђеш што ближе и спасавај се у клинчу – говорио ми је један младић и поливао ме хладном водом и трљао сунђером. Затим су ме хладили неким пешкиром и то ми је веома пријало.

Напрегни уши и слушај ■ Опет смо стајали један према другом. Кид је поновио стари трик, али сам ја сада био опрезнији. Па ипак борба није била равноправна, ударци су пљуштали по мени као киша.

У трећој рунди једва сам стајао на ногама. Један страшан ударац у врх браде срушио ме је на под. Имао сам утисак да се читава кућа срушила на мене.

– Хеј, младићу, треси главом!

Као кроз сан чуо сам ове речи и махинално затресао главом. Одмах ми је било боље. Густе магле испред очију више није било. Видео сам ноге судије који је стајао више моје главе и чуо његов глас.

–... шест... седам...

Покушавам да устанем, али глава ме вуче на под. Требало је скупити натприродну снагу, тако се бар мени чинило, и подићи се на колена.

–... осам... девет...

Већ сам стајао на ногама. Кид Џонс ишао ми је у сусрет и замахнуо

песницом. Утом је одјекнуо гонг и судија се нашао међу нама.
Срушио сам се на столицу. Дисао сам тешко. Све ме је болело, и руке и ноге и глава. Помислио сам да би најбоље било да одустанем. У том осетих да се иза мојих леђа нешто дешава.
Окренух главу и угледах неког човека како се расправља с мојим секундантом.
– Пусти ме да му кажем неколико речи. Зар не видиш да је отпоран као бик? Ако тако удара као што прима ударце, постаће шампион – узбуђено је говорио непознати човек, а затим ми је пришао и потапшао ме по рамену.
– Браво, момче – рекао је – сјајно издржаваш. Покушај и да га удариш. Откриј се за тренутак, одскочи устрану и дочекај га испруженом, стегнутом песницом. То ти неће бити тешко, јер онај клипан иде као мува без главе! Уосталом, ја ћу ти стално говорити шта да радиш. Напрегни уши и добро слушај.

Пет... шест... седам... ■ Киду Џонсу се журило. Он је готово трчећи напустио свој угао и појурио на мене. Махинално сам спустио руке и већ у следећем тренутку његова песница звизнула је поред мог уха. Узвратио сам му ударцем. Разрогачио сам очи када сам видео да са његових усана низ браду цуре танки млазеви крви.
– Удри га левом, сад!
Радио сам само оно што ми је речено. Кид Џонс се тетурао по рингу праћен негодовањем гледалаца. Ја сам, међутим, био сувише уморан да бих могао нешто да урадим. Промашивао сам тако да су се гледаоци кривили од смеха!
– Гађај га у стомак, па ћеш погодити браду! – рекао ми је мој непознати добротвор гурнувши ме поново у ринг. Кид Џонс је сада био опрезнији и обилазио је око мене, мотрећи ме и даље лукавим очима. Брзином муње подигао је руку и погодио ме у врх браде. Пао сам као свећа! Био је то ударац који би, можда, и бика убио, али ја сам већ после шест секунди опет отворио очи. Изгледало ми је да лебдим у ваздуху, толико сам био слаб, али сам ипак стајао, усправан. Инстинкт ме је спасао нокаута јер сам се неочекивано сагнуо, а у следећем тренутку моја левица се свом преосталом снагом зарила у лице Кида Џонса.
– Пет... шест... седам...
– Готово је, тај ће се пробудити у болници! – чуо се радостан глас непознатог пријатеља.
Било је заиста све свршено. Стајао сам насред ринга с руком подигнутом увис. Публика је толико урлала да нисам могао да чујем ни сопствени глас.
Ето, то је био мој први меч и мој најузбудљивији доживљај. Од тада потиче и моје познанство с Мајком Џекобсом који ми је од те вечери био ослонац и предводник на путу до славе шампиона у боксу.

ДОМАЋЕ ПРИЧЕ У СЛИКАМА

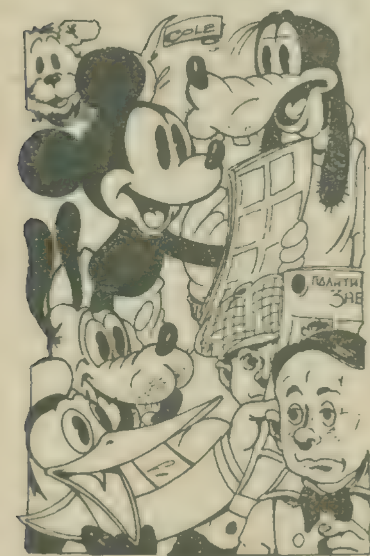

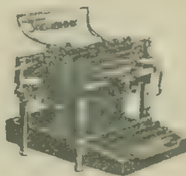

НАШИ УЗ ДИЗНИЈА

Поред стрипова мајстора Волта Дизнија и других с оне стране границе, у првом броју Забавника освануле су и две табле домаћих „прича у сликама". У најави првог броја Забавника „Политика", увек на трећини 11. стране, обавештава будуће читаоце о садржају па, поред осталог, пише и ово: „Од када су се приче у сликама одомаћиле и код нас, Политика се трудила да помоћу њих оживи интерес за благо које се налази у домаћој књижевности и у нашим народним умотворинама. Први успели домаћи стрип Политике био је „Хајдук Станко" по чувеном роману Јанка Веселиновића. Затим је дошла „Душанова женидба" по једној од најлепших

Сада ће у Политикином забавнику почети да излази низ романа по мотивима из нашег народног предања. Први роман у сликама из ове серије биће „Баш Челик" са цртежима најбољег цртача домаћих стрипова г. Ђорђа Лобачева..."

Идућег дана, Политика, даље пише: „Комедија гђице Љубинке Бобићеве после толиког успеха на позорници Коларчевог универзитета претворена је сада у роман у стриповима, јер пустоловине Ристе Спортисте и његових другова с пољанчета Шулета, Дулета и Цулета заиста је прави роман пун смешних и озбиљних пустоловина. Њихове доживљаје почеће да објављује Политикин забавник већ од свог првог броја. Илустровао је верно наш одлични сликар г. Мома Марковић, а текст су написали, опет верно према самом комаду (само много опширније) сам аутор гђица Љубинка Бобићева и наш познати хумориста г. Мића Димитријевић, сарадник Политике и аутор познатих стрипова из „Ошишаног јежа"...

ОСАМНАЕСТОРИЦА СА

Две стотине дана и ноћи трајала је битка за Стаљинград. Почела је у јуну 1942. а завршила се у фебруару 1943. Немци су опсели град и кидисали на њега као вуци.

Борбе су се водиле за сваку кућу. Понекад су у једном улазу били совјетски, а у суседном немачки војници. Градом су харали глад, болест, пожари и љута руска зима...

Ослоњен на дрво које је с једне стране било закачено експлозијом, Фјодор Жуков, командант 4 батаљона, при светлости августовске месечине разгледао је сивозелене војне књижице својих изгинулих војника.

– Друже, команданте – трже га глас војника који му се обратио у стаќу мирно. – Тражи вас пуковник Батраков.

Батраков га је чекао у штабу. Шетао је с једног краја земунице на друг и као да је хтео да скрати време. Када је Жуков ушао окрете се према њему пружајући руку у правцу дрвене клупе.

– Седи, Фјодоре Степановичу! – замоли га, док је он остао да стоји. – Звао сам те због коте 133. Као што знаш, Немци са ње гађају простор 70 километара унаоколо! Много је горе што одатле држе на нишану све прелазе преко Волге којима према Стаљинграду треба да се пробију трупе Родинцева. Мораш са твојим морнарима да је заузмеш! Та нам је кота прави чир!

– Али, ја имам само један батаљон! – покуша да објасни Жуков. – А, осим тога, то су морнари, невични... омладинци. деца, тако рећи! Метак не бира...

Нагло ућута. Мисли му се вратише на коту и долину Волге. Звали су је „зона смрти". Са коте су Немци глатко убили и подивљалу мачку у долини која је долутала из неке рушевине! А сада се од њега тражи да ту поведе читав батаљон!

– Па...? – исправи се пуковник Батраков гледајући га у очи.

– Или ми или Немци – одговори му Жуков устајући са клупе.

Жуков стави шлем, узе аутомат и поздрави пуковника Батракова.

Зона смрти ■ – Нека дођу командири и политички комесари – наредио је чим је стигао у Храстову увалу где се налазио његов батаљон. – Командант бригаде је наредио да се заузме кота 133. Знате шта она значи... Неће бити лако!

– Можда је боље умрети – заустио је командир чете Генадије Филимонов.

– Гењка, не упадај! – пресече га Жуков. – Остави умирање за касније. До коте морамо да стигнемо живи.

Бојећи се ноћног напада Немци су стално испаљивали ракете и били у приправности. Због тога је Жуков одлучио да нападне у зору када се непријатељ, по правилу, опусти.

У четири ујутру, на знак црвене ракете, под заштитом топова и минобацача батаљон је кренуо у напад. Цео дан морнари су нападали у јуришима. Тек у сумрак упали су у прве непријатељске ровове. Први је ускочио Жуков. Угледао је испред себе Немца који је мењао шаржер у шмајсеру. Ударио га је кундаком као батином, а затим му се бацио на рамена и заједно с њим пао на дно рова.

Обрачун није дуго трајао. Жуков се хитро успео уз залеђе рова и потрчао узбрдо. За њим, исто тако тешко дишући, трчали су његови момци. Налетели су на живи зид од тела немачких војника. Више нико није пуцао.

Дохватили су се укоштац... Борба је трајала до дубоко у ноћ. Кад је свануло, Немци су се повукли. Кота је била освојена.

Жуков је пребројао своје. Осамнаест живих!

...Тргла их је звоњава пољског телефона. Уморни војник с муком прихвати слушалицу и пружи је Жукову.

– За вас, из штаба – рече бришући зној са чела.

Жуков је невољно узе. Јављао се пуковник Батраков.

– Жуков, то си ти!?

– Да, друже пуковниче.

– Па, где си, човече!? До ђавола, ми смо те већ сахранили.

– На брду, где бих био?

– Држи се на коти колико будеш могао! Немачки тенкови надиру долином према теби. Три тенка и пешадија – викао је Батраков у слушалицу.

Жуков погледа према долини. Тенкови, готово бели од прашине, полако су ишли према коти.

– Момци, нема одмора! – скочи на ноге Жуков. – Имамо посету! Ко-

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

ДРАГУТИН ГОСТУШКИ: ЗА МЕНЕ ЈЕ БОЉИ ОД ОСТАЛИХ НОВИНА

Драгутин Гостушки је један од верних читалаца „Политикиног забавника". И то од првог броја. Куповао га је сам, на киоску. Сећа се чак и конкурса око имена новог листа. Одабрано име му се још није допало, али је лист био добар.

– „Политикин забавник" је и данас одлична новина. Увек има занимљивих и поучних ствари, поготово за децу. Налазим да су језик и стил врло добри, заправо најбољи од свих новина и часописа који се код нас издају.

Он нам је изрекао и једну једину, али велику замерку, данашњем „Политикином забавнику":

– Стрипови су ужасни... Заиста, права штета, кад имамо даровите цртаче.

– Можда сам, кад сам био млађи, био и мање пробирљив. Волео бих да је и данас тако.

СТАЉИНГРАДСКУ БИТКУ ОДЛУЧИЛИ ОБИЧНИ ВОЈНИЦИ

КОТЕ 133

ту не смемо да напустимо. Зонченко, мрдни рукама! Балацин са противтенковским аутоматом десно, Бериозин лево... Миша, где ћеш ти?

Немци поново нападају

■ Жуков је касно викнуо. Миша Исаков, младић широких рамена, сјурио се низ брдо, више се котрљајући него трчећи. Угледао је напуштен немачки топ који је сада могао да буде спас.

Ускочио је у ров с грудобраном и цев топа усмерио према чеоном тенку. На своју жалост установио је да је од јутрошњих борби остала само једна граната! Ставио је у цев. Зачула се грмљавина. Немци су застали. Покидане гусенице првог тенка мало су их збуниле. Погурени, Немци потрчаше у правцу грудобрана где се налазио Исаков. Пуцајући из шмајсера који је дограбио из руку погинулог немачког војника, Исаков је био врло прецизан.

„Е, па, Мишо, ово си мудро извео!", тешио је Исаков себе. „Сад си у мишоловци!"

Немачка пешадија сад се склонила из тенкова који су хитали према коти. Изнад његове главе изненада нешто груну. Миша провири и, запрепашћен, угледа трећи тенк како се погођен врти око себе. Из њега сукну пламен. Смешећи се шеретски у ров упаде Варјава и намигну Исакову. У руци је држао противтенковски аутомат.

– Откуд ти? – уплаши се Исаков.

– Шта кажеш за оног што се врти!? – смејао се док су му бели зуби блистали. – Командант Жуков ме је послао да ти помогнем. Удвоје је веселије.

...Свануо је нови дан, нови напад Немаца и нова одбрана коте 133. То се поновило и другог и трећег дана. За Немце поново без успеха. Десет дана и ноћи морнари из батаљона Жукова, боље рећи остатак батаљона, одржавали су се на коти. За то време дивизије Родинцова пребациле су се на десну обалу Волге.

Десетог дана 18 храбрих морнара личило је на 18 скелета. Лежали су на коти без наде у спас., Пуковник Батраков, који је требало да стигне у помоћ, није успевао да се пробије.

Два Степена, Никитин и Туригин, спавали су с пушком под главом. Нешто даље од њих сместио се Вања Рјепин. Под дубоко навученим шлемом штрчао је његов дуг и рошав дечачки нос.

Тешко рањен стењао је командир чете Филимонов. Беспомоћно су гледали у тенкове који су стално надолазили. Нису више ни мислили о смрти – помирили су се с њом.

Десетог дана поделили су последњи двопек и последњу кап воде. Земља око њих била је покривена празним чаурама. Остало им је мало муниције и неколико ручних бомби.

– Који је данас датум? – питао је Жуков грицкајући суву стабљику тра-■

Старији водник Вења Борисоглебски слегну раменима:

– Мислим да је четрнаести.

Једанаестог дана стигла им је помоћ. Кота 133 није пала.

ПРИРОДА НЕ ГРЕШИ

ЗАШТО ЦРНЦИ НИСУ БЕЛИ?

Ма колико вам то чудно изгледало, у ствари би требало да црнци имају најбељу, а Ескими најцрњу кожу. Ево како: положите два парчета чоје или платна, у подневно сунце – једно црно и једно бело. Већ после неколико тренутака моћи ћете да приметите како црни комадић постаје све топлији, док се бели уопште не загрева.

Познат је закон природе да светле и глатке површине одбијају топлотне зраке, док их тамне и рапаве упијају и претварају у топлоту. Зато се зими носи тамно одело, а лети бело или отворене боје. Зашто то правило онда не би важило и за црнце?

Природа никада не греши, и то што црнци нису бели него црни, опет има своје оправдање у природи. Сунчеви зраци деле се на видљиве и невидљиве. Невидљиви ултрацрвени зраци загревају кожу, а ултраљубичасти имају врло повољно дејство на крвоток и тело уопште – али само ако им нисте сувише изложени, иначе могу бити шкодљиви и изазвати тешке опекотине. Против тих опекотина кожа има своју природну заштиту. То су такозвана пигментна зрнца мрке боје која имају то својство да примају ултраљубичасте зраке и не дају им да дубље продру у тело.

Опаљеност је, дакле, заштитна мера нашег тела. Тамна пигментна зрнца бране нашу кожу. Што смо црњи, утолико је слабије дејство ултраљубичастих зрака.

(28. фебруар 1939)

БАШ ЧЕЛИК

ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

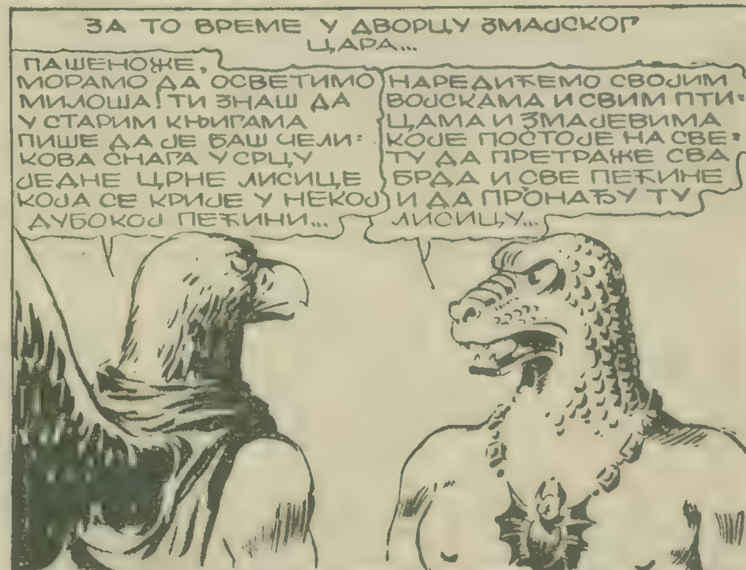

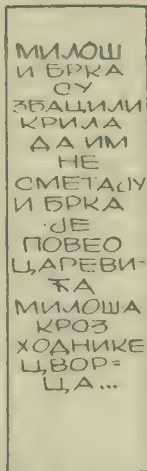

ПРОГУТАО МЕ КИТ

ХАРПУНИСТА ЏЕМС БАРТЛИ ЈЕ ЈЕДИНИ ЧОВЕК КОЈИ СЕ ВРАТИО ОТУД ОТКУД, ОБИЧНО, НЕМА ПОВРАТКА

*Н*аша прича – најчуднија од свих у историји лова на китове – почиње једног хладног фебруарског дана 1891. и дешава се између Огњене Земље, на крајњем југу Јужне Америке, и Фокландских острва. Осматрачи на британском китоловцу „Звезда истока" угледали су огромног кита уљешура. Био је удаљен отприлике три до четири километра.

– Ено дува! – узвикнуо је осматрач кад је из црног живог острва увис шикнуо карактеристичан млаз воде висок неколико метара. Лов је почео.

Кад се брод довољно приближио спуштена су два чамца и рибари су прионули на весла. Ускоро се први чамац налазио већ у застрашујућој близини огромног кита и харпуниста је био спреман да баци своје копље.

Док се чамац љуљао на таласима, он је хитнуо копље свом снагом. Био је вешт стрелац и погодио је тачно у место које је одмерио. Рањени џин претворио се у вулкан, море се ускомешало од бесних покрета његовог тела. За харпун је било привезано уже чији су други крај, омотан око чекрка у чамцу, рибари одмотавали.

У мрачној пећини ■ И други чамац се приближио киту и његов харпуниста Џемс Бартли замахнуо је да хитне копље. Али, у том тренутку подивљали кит репом је из све снаге ошинуо чамац.

Бартли се нашао у води заједно са целом посадом превrнутог чамца. Када је испливао на површину, видео је да га таласи носе право ка разбеснелом киту који је тамо-амо увијао своје огромно тело покушавајући да се ослободи харпуна. Немоћан да се одупре великом таласу, избезумљени морнар гледао је у огромне чељусти, џиновски низ зуба у доњој вилици и схватио, на свој највећи ужас, да улеће у мрачну пећину китових уста.

Тренутак касније био је у чељустима кита. Наједном, више није било ни зеленог мора, ни плаветнила неба, већ само тама. Осећао је како клизи кроз неке ходнике. Врућина је била неподношљива, палила му је кожу и одузимала снагу, Бартли је тешко дисао. Болела га је свака кошчица. Покушао је да се извуче, али није могао. После кратке и безуспешне борбе, несрећник се дубоко у стомаку кита препустио судбини.

Пошто је потопио један од два чамца, снажни сисар се још пола часа бранио и батргао, али је на крају ипак савладан. Морнари су га привукли уз бок великог китоловца. Био је тежак преко 8.000 килограма.

Поред Бартлија нестао је још један члан посаде и капетан „Звезде истока" одржао им је помен. Онда се посада дала на посао и оштрим ножевима стала да скида дебеле слојеве сала са џиновске животиње. Радили су дан и ноћ. Ујутру су остаци кита подигнути на палубу да би ту били исечени на делове. Кад су дошли до огромног стомака, рибари су са запрепашћењем спазили како се он ритмички подиже и спушта. Пажљиво су отворили стомак и унутра нашли човека у несвести. Нису могли да верују очима. Био је то Бартли.

Бео као снег ■ Али, најчудније од свега био је његов изглед. Од главе до пете – и коса и кожа – све је било бело као снег. Бартли је избелио од сокова у стомаку кита. Изгледао је као живи дух који се вратио из царства мртвих.

Кад је стигао бродски лекар, Бартлија су пажљиво положили на палубу, опрали га морском водом а у уста му усули мало жестоког пића. Лекар је био изненађен: зар је могуће да човек проведе 24 часа у утроби кита и остане жив?

Бартли је брзо дошао свести, али његов говор био је невезан. Ужасан догађај оставио је последице. Морали су да га затворе у капетанову кабину, где је, полулуд, провео две недеље.

Бартлију се, ипак, полако враћао разум. Крајем треће недеље потпуно се опоравио: могао је чак да обавља свој редован посао. До краја живота имао је потпуно белу кожу и косу, али му то није сметало да доживи дубоку старост.

Џемс Бартли је до данас једини човек који је доживео ужасну судбину да га прогута кит и да остане жив; чак је једини који је у стању да о томе прича.

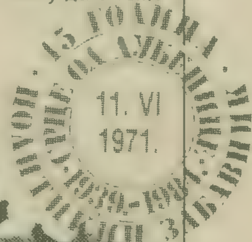

ПЛЕМЕНСКЕ СМИЦАЛИЦЕ ЗА ПРОВЕРАВАЊЕ ЗЕТОВА

ВЕРЕНИЦА МОРА ДА ИЗУДАРА ВЕРЕНИКА

Често смо склони да кажемо да нам је цивилизација запетљала живот. Међутим, кад је реч о браку изгледа да је обрнуто. Најзамршенија правила срећу се управо код најзаосталијих народа. Она су до те мере сложена да су научници на муци да их објасне. Зашто је то тако? Па, разлог је доста једноставан: за племе које живи по правилима првобитне заједнице, склапање брака није лична ствар појединца, то је ствар целог племена.

Погледајмо, рецимо, обичаје аустралијских домородаца.

Младић у аустралијском племену од почетка је начисто да о лепој и вредној невести може само да сања. Унапред се зна да таква девојка припада (као друга или трећа жена) моћним члановима племена, истакнутим ратницима, ловцима... Разуме се, они нису баш у цвету младости!

Невесту су младићу најчешће бирали старци или сви одрасли ожењени чланови племена. Код племена Лорита, на пример, одлука о веридби објављивана је у присуству свих чланова племена. Младожењи који је могао имати пет, десет или петнаест година, прилазила је невестина мати и обавештавала га:

– Ох, колико дуго треба да прође, па да је добијеш за жену ти. Тек кад ти људи нареде, узећеш је за жену ти. А до тог времена и не помишљај на њу ти.

Да би младожењи то било сасвим јасно рођаци би додавали:

– Дајемо ти ову девојку, њу и само њу. Кад она порасте и тек кад ти је сви мушкарци дају, можеш ти узети њу. А до тада ти и не помишљај на њу.

При том су сви одрасли удруженим снагама веренику и верeници претили дебелим штаповима.

Није било лакше ни младожењи у племену Аранда. Он је целог живота, и пре и после женидбе, морао своме тасту да даје део уловљене дивљачи, а још поврх тога и сву своју одсечену косу. (Од ње се у Аустралији праве разни украсни предмети.) У племену Аранда овај обичај зову „туалчамура”, а код племена Курнаи постојао је нешто друкчији обичај „неборак”: овде се тасту није давао део улова већ најбољи део!

Родитељи се предају

■ Љубав се међутим, одувек тешко покоравала правилима и законима и случајеви побуне нису били реткост. Заљубљени би, понекад скупили храброст и побегли. Али, готово увек хватали су их и сурово кажњавали. Постојала је једна једина казна – смрт. Чак и кад би заљубљени младић уграбио ону која му је сломила срце, не питајући је за дозволу. Убијали су их обоје.

На Новој Гвинеји постоје папуанска племена где се брак склапа тако брзо и једноставно да уговорачи не стигну често ни да попуше цигару! Да, баш цигару јер Папуанац који жели да се ожени завија дебелу цигару у коју међу листове дувана ставља и прамен своје косе. Кад је попуши допола, предаје је својој мајци, а она је додаје будућој невести. Ако девојка прими цигару и попуши је до краја, сматра се да је брачна понуда прихваћена.

Становници полинезијског острва Самоа, морепловци, рибари и одважни ратници просе девојку обично на неки празник. Младић у пуној ратној опреми прилази групи девојака и започиње ритуалну ратничку игру. Насрће на невидљивог непријатеља, маше рукама као да удара батином, баца копље. Одушевљене девојке не скидају поглед с њега. Али, на коју се од њих односи ова љубавна изјава, ко је ОНА? Мало стрпљења. Сад ће он почети да пева а другови који су се окупили око њега одговарају му у хору. Коначно, име изабранице је познато. Како се она при том збунила! Њена слобода је угрожена. Младић покушава да је уведе у круг играча, али се она, по свим правилима лепог понашања, брани. Туче га, чупа за косу, отима се али, ако ћемо право, не баш превише. Младић поново започиње игру. Страсно јој изјављује љубав и она, мада у почетку онолико неповерљива, постепено попушта и благонаклоно прима његово удварање.

Већ сутрадан увече младић и девојка срећу се насамо. С родитељима су разговарали већ раније. Ако они нису против брака, могу да припремају свадбу. А, ако су против брачне везе... Ујутру примећују да је девојка нестала. Касније се младожењини другови окупљају пред невестином кућом.

– Аванга, аванга, аванга! – понављају они хору. – Они су побегли!

Старци су бесни. Они се куну да никад неће опростити неваљалцима. Љути су и остали сељани. Они су просто ван себе од гнева и доносе одлуку да се одмах упути потера. Само да доручкују. А, после тога имају још нешто да обаве и тако време пролази. Један дан, други дан, једна недеља па друга и родитељи најзад шаљу својој кћерки белу асуру као знак да су јој опростили. Бегунци се враћају. Дочек је свечан и одмах почињу преговори о откупу младе. То је сигуран предзнак да свадба није далеко.

Трпи, још трпи!

■ Код америчких Индијанаца припреме за

свадбу трајале су веома дуго. Младић није смео ни да помишља на женидбу пре но што се овенча ратничком славом, освоји много трофеја и од суседних племена отме неколико коња... За то време девојка се усавршава као домаћица. Најзад, кад је постао познат ратник и уз то се уверио да ни његова изабраница није губила време, млади човек (који већ има тридесет година, чешће и преко) долази невестином брату и тражи сестрину руку.

Иако натоварен даровима, младожења прилази невестином дому са зебњом у срцу. Није ни чудо. Чека га тежак испит. У шатор не улази већ седа крај ватре и дешава се да ту останеи по два дана. Тако доказује стрпљење и издржљивост. За то време чланови младине породице вређају га на све могуће начине. Понекад би га послали да уради нешто понижавајуће да би му се још јаче подсмевали. Кад најзад прихвате понуду, почиње мукотрпно ценкање око невесте...

Разговори около наоколо ■ Код народа Басуто у Јужној Африци просидба представља дуг и тежак чин у којем момак и девојка не учествују.

Пошто је добио пристанак од девојке, младић се поверава свом оцу. Овај убрзо одлази девојчином оцу. Разговор будућих пријатеља иде около наоколо. Причају о времену, жетви, о омладини која се искварила. Укратко, говоре о свему о чему могу да причају два часна средовечна човека, о свему сем о – свадби! Најзад, кад изгледа да су се сити напричали гост као узгред каже:

– Да ли бисте ми дали ведро за воду.

Домаћин дуго и напрегнуто размишља, уздише и мршти се пре но што одговори на ово, на изглед, просто питање:

– Ми смо сиромашни људи – каже он. – Немамо стоку. А колико грла ви имате?

Дијалог само привидно личи на „разговор глувих". Он то нипошто није. Гост, уместо да одговори на питање, почиње да се жали на тешка времена, на сушу, неродицу, на живот који више и не личи на живот, и, миц по миц, тим својим закукуљеним и заобилазним језиком два оца су све ближе и ближе циљу да тачно утврде колики је откуп.

Ускоро у невестин дом стиже и други сват мушкарац. Њега, ко зна зашто, зову „ћеркина мајка"! Кад уђе у кућу, „ћеркина мајка" каже:

– Дошао сам по мирисни дуван.

Жене у кући одмах стану да сецкају дуван којим ће напунити лепо украшену табакеру начињену од тикве „калебасу". Кутију с дуваном специјални изасланик однеће младожењи.

У младожењиној кући табакеру сме да отвори само један човек, муж старије младићеве сестре. Он специјалном кашичицом узима дуван, мирише га и предаје даље све док кутија не остане празна. „Калебасу" најзад стиже и до невесте која тикву украшену перлама ставља око врата као најдрагоценији накит. (Овај украс носиће и после свадбе све док не роди прво дете.)

У међувремену, према невестиној кући већ гоне стоку око које су онолико преговарали. Последњи пар догна сам младожења, праћен најбољим другом. Њих двојица остаће пре свадбе два-три месеца у гостима. Живот се одвија уобичајеним током. Они учествују у свему. Јер се осећају као укућани. Постоји само једна забрана. Храну из чиније не смеју да узимају рукама!

* * *

Све ове причице углавном завршавају после обављене веридбе, свадба може да почлне. А свадбени обичаји нису ништа мање занимљиви од веридбених. И у њима има много загонетног, неразумљивог, чудног. Јер, у свадби се одражавају све особености једног народа, његова историја, обичаји, навике... Врло је вероватно да би Папуанац на басутској свадби био у чуду, Самоанац никако не би могао да схвати шта то заправо раде Ирокези. А кад би сви они видели како младожења у Европи, као залогу за срећан живот, на рукама у кућу уноси будућу жену – искидали би се од смеха.

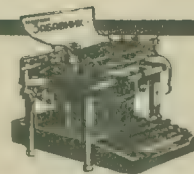

Просторије

ГДЕ СЕ СВЕ ПРАВИО ЛИСТ

Забавник је прво имао једну собу у старој згради Политике у Македонској 31. Први послератни број урађен је у редакцији која се налазила у Цетињској улици, а када је подигнута нова Политикина зграда у Македонској 29, редакција је имала просторије на пола VIII спрата. Сада заузима XIV спрат зграде у Македонској 29, а ускоро предстоји селидба, у још веће просторије, у Цетињску 1/II спрат. Телефони Забавника су: 324-483, 326-620 и 324-471, централа 324-191 и 325-761, адреса: Македонска 29, поштански фах 124.

БИНКОЛИ

МИКЕЛАНЂЕЛОВА ГРЕШКА

У цркви Св. Петра, у Бинколију недалеко од Рима, налази се статуа Мојсија, рад славног италијанског сликара, вајара, архитекте и песника Микеланђела Буонаротија (1475–1563). На овој статуи, као и на многим доцнијим, знаменити јеврејски пророк има рогове. Зашто? Треба знати да се у хебрејском језику употребљавају само сугласници, док се самогласници исписују испод или се уопште не исписују. Тако реч „КРН" може да се изговори на два начина, и то као „Каран" (светлост) и „Керен" (рог). Извесни преводиоци Библије погрешно су превели „КРН" са рог, тако да је Мојсије уместо светлости светитеља, нимбуса, добио – по овим преводиоцима – рогове. Грешка је повукла и Микеланђела.

(24. септембар 1940)

ОКО КУЋЕ ВУЧИЦА ЗАВИЈА

ШУМАР ИЛИЈА ЧУБРИЋ НАДМУДРИО ЗВЕР, ОТЕО ЈОЈ ПОРОД И ОТАД, НЕСПОКОЈАН, ЛУТА ЛИЧКИМ ШУМАМА

Кад на Љубовном месец покаже своје попут талира округло жуто лице, кад са планинчине допре отегнуто вучје завијање, Личани из Широке Куле и околних села кажу:

– То сад Илија разговара с њима! Није то више човјек! У вука се, враг га однио, претворио!

То говоре о Илији Чубрићу, шумару из Широке Куле.

А тај Илија Чубрић има сиво-плаве очи и кад се насмеје показује два низа здравих зуба, а глас му снажан и металан.

Први вук ■ Путујући шумом између стаситих букава, кроз густи лесковик и увек влажну папрат, подигне младог коса и стрпљиво тражи његово гнездо да га тамо остави. Вади мрвице из џепа да нахрани сиву гуштерицу која се сунча на љуту камену. Дуго посматра жуте мраве како у бескрајној неуморној колони носе семенке траве налик на закржљала зрна пшенице.

Мрзи једино вукове. Мрзи их исконски, јер је, мада о томе никада не размишља, одрастао у гудурама у којима су некада живели само сточари, где су до пре неколико десетина година на падинама и обронцима Пљешевице и Крушчице и других великих планина блејала непрегледна стада оваца. Некада су сваког пролећа овде разиграни јагањци личили на перје из јастука распараног на ветру. Ту су се дугорепи космати пси пуни чичака вазадан крвожедно клали са својим неприпитомљеним рођацима.

У Лици нема више много оваца и све је мање ратоборних паса крвавих очију. Само, као чудом неким, остало је још много курјака. Ту је још и Илија Чубрић, потомак овчара, заклети непријатељ тих лукавих и опасних звери.

– Вук је поста'! – веле за њега. – Враг је у њег' уша'!

Војује Илија против вукова из детињства. Првог је убио давно, још пре минулог рата. Био је четрнаестогодишње чобанче. Са „крачуном", старинском пушком, напасао је очеве овце на пљешевичкој испаши. Одједном је беложути рундов, његов помагач и друг у игри, зарежао и подвите репине јурнуо у густиш.

Док се пас ковитлао с вуком у убилачкој борби, из заседе је, по његовој ловачкој старој тактици, на овце јурнула вучица.

Илија је подигао „крачун", нанишанио и опалио. Вучица се у трку преметнула преко главе, дочекала на ноге, скочила према густишу и немоћно се срушила трзајући ногама.

Бело-жути рундов је подлегао ранама задобијеним у борби са старим курјаком.

Отада је Илија почео да лови вукове.

Трагови на Присоју ■ Тога пролећа пре десет година Илија Чубрић је кренуо да улови свог седамдесет петог вука. Вучицу, заправо, лукаву, неухватљиву. Због ње је изгубио сан, забрадатио, измршао, намргодио се, престао да се смеје и да било с ким разговара.

Први пут је спазио трагове неухватљиве вучице крајем априла у планини тамо где поток извире између гомиле камења обрушеног од стрме стене. На том присојном месту крај дебелог кључа воде снег се већ био отопио. Кроз влажну земљу на светлост дана већ су избили чуперци планинског биља. Ту је Илија угледао трагове.

Чучнуо је, посматрао отиске шапа, опробао тврдоћу влажног тла.

– Трагови су дубоки! – прочитао је из књиге природе. – То је женка. Тешка је, скотна!

Покушао је да следи траг. Ишао је за њом по снегу, али се траг одједном изгубио у камењу. Лукава звер је, скачући с камена на камен, нестала у планини.

Из дана у дан Илија је трагао за вучицом. Петог дана опет је наишао на њен траг. Био је још дубљи него раније. Водио је према Љубовну, према огледалу Горње Лике, одакле поглед пуца десетинама километара на све стране. Будућа мати опет се послужила старим лукавством и побегла је са појила преко камена на којем не остају трагови.

– Нећеш ми утећ', сејо! – заректао се шумар.

Илија је стрпљиво, неуморно гонио звер. Још два пута је наишао на отиске њених шапа. Били су још дубљи и помало развучени. Знао је: вучица је сад сувише тешка да би се кретала у широком кругу. Ускоро ће окотити вучад.

Дошао је мај.

Чува пород, проклетиња! ■ Једног дана под самим врхом Љубовна Илија је опет наишао на вучји траг. Отисци шапа били су сад другачији: плитки и округли.

Кад је угледао попасену „белушину", биљку налик на млади шаш коју вучице једу кад имају младунце, био је сигуран да је ту била „његова" вучица.

А кад је у младој трави, у близини нашао трагове млека, нестало је и најмање сумње. Али, то је значило да је њена јама далеко од тог места, да су и курјачићи далеко.

– Чува пород, проклетиња! – забрунда Илија и први пут осети искрено дивљење према вучици.

Јагањци су већ увелико блејали по ливадама кад је Илија опет наишао на њен траг. Код Чубрић језера, названог тако још у турском земану по Илијиним прецима који су туда хајдуковали, вучица је заклала једно јагње.

Пет дана касније одвукла је у шуму и друго. Оба пута ишао је Илија за њеним крвавим трагом, али се оба пута нашао беспомоћан на голом камењару. Вучица је врло вешто заметала траг, увек на исти начин.

– Нећеш ми утећ', сејо! – поново се зарицао шумар.

Надмудрио зверку ■

Шумар је грозничаво лутао камењаром, шумом и пропланцима. Морао је да ухвати вучицу. Није више могао да спава. По неколико дана и ноћи није долазио кући, а кад би дошао, изгладнео и необријан, жена Јека добро се чувала да не изговори коју реч више.

Игра на живот и смрт се настављала. По кретању звери Илија је све тачније одређивао место где се налази њена јама. Дивио се вештини вучице-мајке која је односила јагањце испред носа чобана и тако вешто заметала своје трагове. Било му је жао вучице, али он је морао да је ухвати, да убије њу и њен пород.

Једног дана спазио је на глоговом трњу камењара у планини прамење јагњеће вуне. Свуда наоколо било је мноштво јама, увала, шупљих стена. Два дана је претраживао околину, стопу по стопу.

У предвечерје трећег дана зачуо је тихи цијук. Допирао је из шупљине велике храпаве стене. Много се намучио док је проширио пролаз и из јаме извукао осам вучића. Радовао се победи, али се истовремено растужио што је најзад и надмудрио пожртвовану мајку, што је својом руком пореметио нешто у природи.

Дуго је замишљено зурио у слепе курјачиће. Затим их је однео кући на таван. Хранио их је млеком на цуцлу.

Вучићи су расли, прогледали, умиљавали се Илији сваког јутра кад им је доносио храну.

Сваке ноћи вучица је долазила до Илијине куће и отегнуто завијала. Шумар је покушао да је ухвати у гвожђа, да је отрује, пуцао је на њу. Узаман, вучица је остала невидљива и неухватљива. Само је сваке ноћи завијала негде у близини.

Једног јутра док је ветар са Црног Врха и Голог Тила доносио свежину још неистопљених снегова, шумар се спустио с тавана мрк као облак градобитан.

Догодило се оно што је знао да се мора догодити. Кад се попео на таван да нахрани осам вучића, један, онај најстарији и највећи који му се још јуче умиљавао, насрнуо је на њега искежених зуба под завнутом губицом и шумар је у његовим дужицама, округлим, танким и жутим као бурма, прочитао вечиту, неуништиву мржњу. Замахнуо је на вучића тешком шумарском полугом, али га није ударио. Опсовао је и спустио се у двориште.

– Хајд', Ико, доручак је на столу! – звала га је жена Јека. – Охладила се вареника!

– Мучи! – бесно је прогунђао шумар, дограбио пушку и кренуо у планину.

Полако је корачао поред потока. Цокуле су му меко газиле по дебелом ћилиму тамнозелене маховине.

Шумарева суза ■

Размишљао је о курјачићу. Тај је био храбрији, поноснији од своје браће и сестара. Шумар осети неки необичан замор. Нешто га је стезало у плућима. Сео је у подножје старице-букве и савио цигарету. Замишљено је посматрао како се плаво прамење дуванског дима лелуја нагоре према белим облачићима на небу.

Увече се Илија, натуштен као Љубовно с јесени, вратио кући.

– Јеси ли гладан, Ико? – тихо је запитала Јека. – Пролазили неки Далматинци па сам ти купила вина!

– Мучи! – кресну шумар. – Бјеж'!

Попео се на таван и, трудећи се да што више гледа у страну, побио вучиће.

Затим је дуго седео погрбљен на клади у дворишту.

– Утули свјетло! – наредио је жени кад се вратио у кућу и онако обучен свалио се на кревет.

Пред поноћ се од потока испод куће зачуло отегнуто завијање мајке-вучице.

Шумар Илија Чубрић је длановима затиснуо уши.

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

КОШАРКАШ ЗОРАН СЛАВНИЋ: МОЈ ПРВИ И НАЈЛЕПШИ БУКВАР

Од своје седме до двадесете године Зоран Славнић је купио, прочитао и укоричио око 300 бројева „Политикиног забавника". Потом га је кошарка, највећа његова страст, привремено одвојила од других склоности, па и од њему најпривлачнијег листа.

– А читао сам га, верујте, од седме године, чим сам савладао и последње слово. „Политикин забавник" уз „Кекец", било је моје главно штиво.

– А данас?

– Данас мој син има седам година, па се у нашој кући опет гомилају бројеви „Политикиног забавника".

– Има ли та „гомила" неке рубрике – мишљење на које се поново и радо враћате?

– Доскора сам свом сину читао Пају Патка и све остале стрипове, а мени је увек драго кад пронађем неку рубрику о спорту и спортистима. На жалост, то се не догађа баш често. То схватите као замерку старог и верног читаоца.

Тако Зорану Славнићу нисмо ни морали да поставимо следеће питање: шта мисли о листу који је прављен за децу од 7 до 77 година. Рекао нам је још, кад би имао да бира између „Вечерњих новости", „Спорта", „Старта" и „Политикиног забавника", прво би се прихватио „Спорта".

ПОПАЈ И
ЊЕГОВ ОТАЦ

ПОПАЈ ЈЕ ПОСТИЂЕН

ЗБОГ НАПРАВЕ КОЈУ ЈЕ ДОНЕО ИЗ КИНЕ ДА МУ ШТИТИ ГЛАВУ ЈЕДАН ЕВРОПЉАНИН УМАЛО ДА ИЗГУБИ ГЛАВУ

ПРВИ КИШОБРАН ДОЧЕКАЛА КИША КАМЕНИЦА

Нема ничег обичнијег од кишобрана. Нико се данас неће окренути за човеком који га носи, сем, наравно, ако то није нека расејана особа која га је отворила иако не пада киша.

Али није увек било тако. Пре 200 година појава кишобрана у Европи изазвала је праву сензацију, а још дуго после тога кишобрани су у многим земљама представљали последњу реч моде. А да је кишобран могао да донесе пуно непријатности својим првим присталицама, показује догађај који ћемо сада описати.

Једног септембарског јутра 1750. године, крцат богатим товаром мирођија, балама кинеске свиле и сандуцима порцулана упловио је у портсмутску луку стари једрењак „Света Ана". На копно је први изашао сувоњав, четрдесетогодишњи Џон Ханвеј. Дочекали су га радосно жена и двоје деце, као и многобројни пријатељи. Отимајући се око очевог пртљага, старији мушкарчић зграбио је некакав узан, дугачак замотуљак који је лежао поврх осталих ствари. У истом тренутку отац је притрчао и узео му пакет. До куће га више није испуштао из руку.

Уз пут је Џон весело причао жени о својим доживљајима и о поклонима које је донео. Али, она је упорно тражила да јој каже шта му је то у руци. Џон је, загонетно се смешкајући, одговорио:

– То је велика тајна. Видећеш већ, цео град ће само о томе говорити. То је најпрактичнија ствар коју је човек могао да измисли.

Ништа више није хтео да каже.

То је сам ђаво ■ Чак на другом крају града, усред велике, лепе баште беласала се Џонова кућа. Неколико дана долазили су му пријатељи и суседи на разговор интересујући се како је у Кини. Узгред, говорећи о обичајима у овој далекој земљи, Џон би напомемуо како се Кинези и Кинескиње штите од сунца и кише неким маленим заклонима које сами носе у руци. На питање како то изгледа, одговарао је да ће они то видети кад буде време.

После десетак дана, над Портсмут се спустила киша. Џон је одмах живнуо.

– Сад ћу распаковати онај замотуљак и поћи у варош – рекао је жени. – Баш бих волео да пођеш са мном да би видела како ће ме свет запањено посматрати. Ионако треба да одем до Браунових.

Први пролазник уплашено је одскочио угледавши Џона под кишобраном. Завртео је главом, окренуо се и пошао за њим. Слично је било и с осталим пролазницима. Гомила за човеком с кишобраном расла је, а он поносно ишао напред. Већ је зашао у живљи део града. Људи су истрчавали из кућа и дућана и гледали запањено за њим.

– Па то је сам ђаво! – рече једна омања, дебела жена свом суседу. – Гледај шта му је то над главом.

Човек је погледао збуњено, промрмљао нешто и шапнуо ту исту мисао крупном касапину који је, засуканих рукава, стајао пред својом радњом:

– То је ђаво!

Свила је прсла ■ Убрзо се улицама разлио шапат о „нечастивом" који је дошао да куша верне душе и да их заблуђује. Гомила за Џоном била је све већа. У почетку се чуло само потмуло гунђање и видела понека песница претећи подигнута за њим. Наједном се зачуо гласан повик:

– Браћо, то је нечастиви. Треба га каменовати.

Људи за тренутак застадоше и погледаше у сувоњавог фратра који је са црквених степеница довикнуо ову осуду. Сваки појединац очима потражи камен. И Џон је чуо фратрове речи и, уплашен, убрза корак. Кад виде да то чине и остали, потрча. Једва је одмакао десетак корака кад га прва каменица погоди у леђа. Осетио је оштар бол. Није знао шта да чини. До Браунових је имао да пређе још стотинак метара, а гониоци, још више разјарени његовим бежањем, били су му за петама. Засу га читава киша каменица. Једна жица кишобрана запе о зид и свила прште.

Џон је већ малаксавао. Жао му је било кишобрана, али живот је ипак више волео. У последњем тренутку баш кад је најбржи гонилац почео да га удара штапом по леђима, десетак метара пред пријатељевом кућом, Џон баци кишобран и потрча што је брже могао. Замичући иза тешких масивних врата, тужно се окренуо за собом. Гониоци су били застали крај кишобрана и сав терет каменица сручио се на њ. Двојица се залетеше, скочише на већ поцепан кишобран и почеше га газити.

Тек тада људи почеше да се разилазе. Сви су били мокри од кише, али задовољни. Уништили су „нечастивог".

ХИТЛЕР НАС ЈЕ ПРЕДУХИТРИО

ПЕТОРИЦА ОДБЕГЛИХ АМЕРИЧКИХ ПИЛОТА БИЛИ У ПРИЛИЦИ ДА УБИЈУ ИЛИ ЗАРОБЕ ФИРЕРА АЛИ...

Негде далеко изнад нас грмела је топовска канонада. То су совјетски војници засипали гранатама центар Берлина и Хитлеров бункер у којем смо се управо ми налазили – петорица америчких авијатичара, ратних заробљеника у бекству, наоружани с два парабелума. А на нашем нишану, само два метра испод, налазио се – Хитлер.

Био је 24. април 1945. године.

Гледали смо га како стоји на средини собе: црна, права коса пала му је преко левог ока, а вратне жиле набрекле од беса. Викао је на неког пуковника у црној СС униформи и појма није имао да му живот виси о концу. Као и наши, устаном.

Нас петорица налазили смо се у отвору за вентилацију, иза решетке која је затварала улаз у само срце Хитлеровог бункера – у његову салу за конференције. Већали смо хоћемо ли га одмах убити или не. Свима нам је било јасно да смо у клопци као и он сам. Око бункера хиљаде совјетских војника, а око нас, у бункеру, десетине есесоваца!

Парабелум у завојима

■ Тако почиње необична, готово невероватна прича Рафа Штајнера и његова четири друга.

Десетак дана пре овог догађаја петорица ратних заробљеника на списку за стрељање успели су да побегну из логора који су чували есесовци. Били су то: 28-годишњи пилот Ралф Штајнер, 30-годишњи ваздухопловни наредник Кевин Конор и три младића: 22-годишњи радиста Хенри Бертелон, затим 21-годшњи Мајкл Андруски и 23-годишњи Питер Рубен. Приликом бекства успели су да онесвесте једног официра и да му узму пиштољ.

Преноћили су у некој шуми, а сутрадан решили да крену према Берлину! Била је то, веровали су, мудра одлука јер ће их сигурно тражити на супротној страни, где су савезници и фронт, а не у срцу Немачке.

Кад су стигли у Берлин, већ је била ноћ. Шеста откако су побегли. Страже су биле ретке, али контроле строге и неумољиве. Ралф се плашио претреса па је парабелум с метком у цеви држао у десној руци око које су његови другови направили завој, тако да је изгледало да му је шака у гипсу.

Нису имали среће те ноћи. На углу две замрачене улице само што се нису сударили с једним официром који их је погледао сумњичаво и затражио исправе. Ралф је добро знао немачки и покушао је да се извуче објашњавајући да су страни радници на принудном раду и да журе у фабрику. Официр је разрогачио очи и машио се пиштоља. Ралф је тек тада схватио да је начинио неопростиву грешку: Немци нису допуштали ниједном страном раднику да уђе у Берлин!

У том тренутку зачуле су се сирене које су најављивале напад из ваздуха. Њихово завијање пригушило је пуцањ из Ралфовог парабелума: завој на његовој руци се разлетео, а официр скљокао пред ноге Кевина Конора. Извукли су његов пиштољ из футроле. Сада су већ били мало боље наоружани.

Уто се изнад њих зачуло продорно, добро познато брујање авиона. Нису смели да чекају бомбе па су појурили тражећи заклон. Убрзо су наишли на један подрум и склонили се. Била је то њихова друга грешка.

Поглед кроз решетке ■

Када је бомбардовање престало, установили су да више не могу напоље, део степеница се срушио и потпуно затворио улаз у подрум. Били су живи закопани у мрачној и загушљивој рупи.

Оно што су видели кроз полузатрпан прозорчић није их нимало охрабрило. Налазили су се у непосредној близини главне немачке команде у Вилхелмштрасе. Закључили су то по бројним патролама и стражама које су запоселе целу улицу и многим официрима који су долазили или напуштали зграду. А још више – по црним „мерцедесима". Једном је из једног изашао министар пропаганде др Јозеф Гебелс, други пут СС рајхсфирер Хајнрих Химлер.

У току ноћи цела Вилхелмштрасе тресла се од бомбардовања. Сутрадан, гладни и измучени бдењем, одахнули су кад су угледали отвор у зиду који се напола срушио. Тек када су сви ушли у рупу, схватили су да је то узани ходник који води негде доле. Унутра је било влажно и мрачно и само по струјању ваздуха закључили су да се налазе у вентилационој цеви.

Андруски је ишао први и рукама опипавао пут. Одједном, додирнуо је нешто мекано и топло. Био је то огроман пацов. Тргао је руку и вриснуо од гађења.

– Само напред! – гурнуо га је Ралф. – Овај ходник мора негде да се завршава.

Пузили су десетак минута кад су до њих из даљине допрли гласови. Напето су ослушкивали неколико минута и опрезно и тихо наставили даље. Гласови су сада били много јаснији. Неки човек урлао је као луд. Ралф је разумео готово сваку реч и схватио да је реч о оптужби због пораза немачких трупа.

Када су дошли до првог завијутка у ходнику, дочекала их је светлост. Испред њих се налазила метална решетка кроз коју су могли добро да осматрају унутрашњост осветљене просторије. У први мах нису ви-

---

ЗАШТО ЈЕ ПАПАГАЈ ПЕРА ДОБИО ОТКАЗ

КАД ЈЕ 'ТИЦА ЧО'ЕК

Био је то крупан, зелени папагај с лепим шареним репом, дугачак близу пола метра. Посетиоци Југословенског драмског позоришта у Београду добро се сећају овог папагаја. Иако му име није било штампано у програму, он је, почетком децембра прошле (1951) године, био толико активан у Бен Џонсоновој комедији „Волпоне" да је баш то његову судбину кренуло на лоше.

У другом чину ове ренесансне комедије, када трговац Корвино (Дејан Дубајић) долеће кући и окомљује се на своју младу жену Коломбу (Соња Хлебш) сасвим супротно од жеље писца Бена Џонсона, Шекспировог савременика, и редитеља Бојана Ступице, папагај Пера је све чешће и бучније почео да се меша у њихов сукоб.

Миран у свом кавезу на првим представама, касније је из вечери у вече постајао све бучнији и немирнији. Чим би Корвино почео да јури по соби и да загледа иза завеса, Пера би почео да се костреши, искреће главу час на једну час на другу страну, буљећи једним оком и нетремице пратећи љутитог мужа. А кад би овај почео да насрће на жену и да је напада, то већ Пера није могао да издржи: почео би, љутит преко мере, јако да крешти и заглушује глу-

дели ништа јер су били заслепљени снажном светлошћу. А када су им се очи привикле, угледали су необичан призор.

– На непуна два метра испод нас – прича Ралф – налазила се велика соба, вероватно сала за састанке. У средини је стајао дугачак сто. Два пуковника и један генерал седели су у углу и ћутали. На њиховим лицима примећивала се мешавина умора и страха.

У средини сале стајао је један човек. Црна, права коса пала му је преко очију. По коси и по облику бркова одмах су га препознали. Био је то Адолф Хитлер. Црвен у лицу од беса, викао је на пуковника у црној униформи СС јединица који је стајао пред њим непомичан као кип.

– То... то је немогуће! – мрмљао је Андруски. – Па, ипак, то је Хитлер!

– Десетак минута седели смо лица приљубљеног уз решетке и посматрали шта се догађа у сали за конференције – наставља Ралф. – Више нисмо разумели ниједну реч коју је Хитлер изговорио па смо размишљали само о томе треба ли одмах да пуцамо.

Време је пролазило, а ми никако да одлучимо. И у последњем тренутку када сам дигао пиштољ и уперио га у вођу Трећег Рајха, променио сам одлуку.

– Прво да се договоримо – шапнуо сам – да припремимо бекство. Ако га одмах убијемо, може се догодити да при повлачењу залутамо у вентилационим цевима и паднемо есесовцима у руке.

Већина се зато није сложила с предлогом да се Хитлер одмах убије.

– Боље би било да га отмемо – рекао је неко. – На тај начин савезници би приморали Немце да капитулирају.

Неочекивана вест ■

Наравно, замисао је била сувише луда и смела. Па, ипак, петорица Американаца одлучили су да то учине. Требало је неколико дана да мотре на вођу Рајха и искористе најповољнију прилику за отмицу. Нису знали распоред просторија у Хитлеровом подземном бункеру па су зато одлучили да се забарикадирају у сали за конференције и држе га као таоца. Рачунали су да Немци неће ништа да предузму што би угрозило Хитлеров живот.

Већина је ипак одлучила да отмемо Хитлера и то 30. априла када је, како смо чули, требало да одржи конференцију с неколицином генерала. Знали смо да нико од њих није наоружан јер су есесовци сваког официра, без обзира на чин, претресали на уласку у Хитлерове личне просторије. Проверили смо наше оружје и кроз ходник за вентилацију пошли према сали за конференције.

Одмах смо спазили да се нешто необично дешава: сала је била препуна људи обузетих немиром и страхом. У углу је нека жена плакала док су поред ње промицали генерали и обични војници доносећи поруке и односећи мапе са столова. Тада је неко од присутних замолио за тишину:

– Нико не сме да сазна да је велики фирер мртав. Наша је дужност да сакријемо његову смрт. Знате да се он јуче оженио Евом Браун и да су пре једног сата заједно извршили самоубиство. Док ово говорим, њихова тела су у пламену. Али, свет треба да верује да је Хитлер успео да побегне и да је жив.

– Вратили смо се у скровиште – каже Ралф. – Све је било узалуд. Хитлер нас је предухитрио.

мачке речи. Узалуд га је Корвино ућуткивао (иако тога у тексту није било). Узалуд му је ту, на сцени, давао коцку шећера да га замаје, узалуд је покривао кавез. Помирења није било и није га могло бити.

Како је на то гледала публика, не треба ни говорити. Постајући атракција папагај Пера све је више ометао глумце и кварио представу. Није се смиривао ни иза сцене. У реквизитарници, где је проводио слободно време кад није „глумио" у близини позорнице, папагај Пера је и даље крештао и звиждао и радо ступао у „разговор" са сваким ко би му се приближио, тако бучно да је ометао глумце на сцени. Живот у позоришту много му се свидео. Лако се навикао на ноћни живот, брзо се снашао и добро осећао у тој необичној средини.

Али, није остало на томе. Док је био у београдском зоолошком врту, он је већ имао свој програм. Зближио се са чуваром и дозивао га је по имену „Војо". Овде у позоришту, склапајући нова познанства, стекао је и нова знања. Спремала се премијера „Кандида" од Бернарда Шоа, комад у коме он није добио никакву улогу. Ваљда „увређен", папагај Пера изводио је иза сцене цео свој програм, да би на крају крештао: „Токо", „Токо" (тако су глумциословљавали редитеља Томислава Танховера).

Кад је постало очевидно да умном развоју папагаја Пере нема краја, у позоришту су решили да му „откажу" и врате га у зоолошки врт. На следећој представи „Волпоне" у кавезу се појавио један пуњени папагај, исто тако леп, крупан и зелен, али, дабоме, нем. За то време папагај Пера у зоолошком врту крешти и звижди и дозива чувара, само што сада помиње и нова имена која је, у позоришту, за време своје глумачке „каријере", научио.

(1. март 1952)

ПАМЕТНА ИГРАЧКА ЗА ДВЕСТА ИГАРА

СЛАВА ИЗУМИТЕЉА КУЋНОГ РАЧУНАРА КЛАЈВА СИНКЛЕРА ПОМРАЧИЛА СЛАВУ ДВОЈИЦЕ СИНКЛЕРА, ПИСАЦА

Клајв Синклер је измислио први џепни рачунар на свету, први телевизор са екраном од пет центиметара и компјутер величине џепне књиге! Ове чудесне играчке намењене су широком тржишту по ценама приступачним готово свакоме

Слава и богатство значе му мало у животу. Он је фанатик који освaја технолошке врхове из истих разлога из којих људи освајају планинске.

– То је начин на који, функционише мој мозак – каже Синклер. – Узбудљиво ми је што за 10 пенија радим оно што би могло за фунту.

Синклер ради у Кембриџу, чувеном универзитетском центру Велике Британије и целог света, у трошним просторијама на другом спрату куће стешњене између две продавнице. По згради се никада не би наслутило да пружа гостопримство једном од најмаштовитијих мозгова Енглеске

– Ако је неко први у стварима – мирно саопштава овај четрдесетогодишњи чаробњак проређене риђе косе и продорног погледа иза наочара – онда мора да се помири са чињеницом да ће људи покушати да га исмеју и назову лудаком.

Сећам се када сам 1972. године приказао први џепни калкулатор на свету, људи су говорили: „То је права бесмислица, коме је уопште потребна?"

Синклер говори из великог личног искуства, „преживео" је ударце који би све људе, осим оних најодлучнијих, поколебали.

Пре осам година Синклер је направио први џепни калкулатор, дугачак само 15 центиметара, у време када је најмањи постојећи рачунар те врсте био двадесет пута већи.

Контролисана љубав

Стицајем околности „британски геније" направио је готово истовремено и дотад најреволуционарнији дигитални часовник на свету. Сат је радио помоћу једног јединог силиконског чипа и због тога је тржишна цена могла да буде веома ниска

Часовник је отишао као алва чим се појавио у радњама. На жалост, тестови квалитета израде нису добро обављени и појавила се грешка у механизму. Синклер је поново био обасут – враћеним часовницима. Наравно, одмах су повучени из продаје.

Тако се Синклер још једном нашао на самом почетку уверен да је испекао занат на ранијим грешкама. Као прво, узео је доброг менаџера јер се у финансије уопште не разуме. Од обеш-

СТЈУАРДОВА ВАРКА

ГОДИНЕ 1867. РУСКИ ЦАР ЈЕ АМЕРИЦИ ПРОДАО АЉАСКУ У БЕСЦЕЊЕ

Нема сумње да је најхазарднији посао у историји који су један цар, влада или земља могли да учине дипломатским путем случај кад је царска Русија продала Америци целу територију данашње Аљаске за само седам милиона и двеста хиљада долара. Човек који носи највећу одговорност за највећу распродају националне територије свакако је руски цар Александар II који је настојао да овај чин пред историјом оправда „као очајнички корак на који је његова земља била присиљена како би државну касу спасла од банкротства..."

Историчари се не слажу с овим објашњењем. Разлог за ову сумануту цареву одлуку траже у његовом расипничком животу и прохтевима дворске свите. Зато је, кажу, и одлучио да Америци прода дивљу и ненасељену територију на самом врху северноамеричког континента која се у то време звала Велика Земља.

Тако су се Сједињене Америчке Државе фантастично лако домогле територије која се протеже од Беринговог мореуза на северу, насупрот Чукотског полуострва, до северне канадске границе, са укупном површином од 586.412 квадратних миља, што је по површини чини највећом државом САД. Данас САД само за градњу једног бомбардера дају 100 милиона долара, док их је цела територија Аљаске пре 113 година коштала четрнаести део ове суме!

Аљаска је израсла у једну од најбогатијих држава САД са великим рудним богатствима, нафтом која се „пајплајнима" пребацује преко Канаде у САД, огромним шумама, divљачи са скупоценим крзном и рибом која може да се лови на обали дугачкој 40 хиљада миља. Вредност годишњег улова рибе у водама око Аљаске данас износи око две милијарде долара. Из тога се, без обзира на пад вредности долара, може видети за какву је багателу цар Александар II продао ову драгоцену територију Вашингтону.

...Историја каже да је Вилијаму Стјуарду, тадашњем америчком министру спољних послова у влади председника САД Ендруја Џонсона, животни сан био да Аљаска постане америчка територија и то куповином. Врло је занимљиво да је и у америчком Конгресу уговор примљен са бурним негодовањем, опозиција је приговарала да је то – бацање државног новца! И

тећења добијеног при раскиду уговора основао је сопствену компанију Синклер рисерч.

Најмањи и најјевтинији „кућни" компјутер на свету је првенац ове компаније. Лансиран је крајем јануара 1980. Одмах се показало да га људи траже и, мада се тренутно може добити једино поштанском наруџбом, већ је продато око двадесет хиљада комада. То је више него што су продали сви остали британски произвођачи компјутера заједно!

Синклеров компјутер кошта 99 фунти (6 630 динара), величине је 22 са 17,5 центиметара и тежак око 340 грама. Комјутер је за домаћу употребу, информације које даје читају се на екрану обичног телевизора – када се компјутер у њега укључи.

Компјутер је практично неуништив, шољица просуте црне кафе по тастатури му дође као пријатно туширање. Има око двеста програма, углавном образовних и техничких и неколико намењених деци као помоћ за савлађивање математике, правописа, шаха и других компликованих игара.

Уз компјутер се добија и приручник од 128 страница „Како научити руковање компјутером", користан за оне који желе да савладају технику програмирања код куће као и за ученике усмерених школа који се спремају за програмере.

Да ли ће се „историја" поновити? Хоће ли опет сјајан успех уродити личним неуспехом? Синклер је свестан да Американци и Јапанци могу поново да га „копирају" али каже:

– Није ми стало. Висока технологија слична је високој моди: док они уграбе мој изум, ја ћу увелико радити на нечем новом.

Компанија Синклер рисерч има у Кембриџу само 12 службеника. Поред њега, ради финансијски контролор, надзорник производње, четири службеника који примају поштанске поруџбине, два инжењера, књиговођа са два помочника и секретарица.

Могу да мењам свет

Додајмо да је овај необичан човек рођен у Лондону и да се од детињства бавио „измишљањем". Променио је једанаест школа, напустио редовно школовање да би постао новинар техничког листа, у двадесет другој години са два пријатеља основао Синклер радионикс, предузеће за продају поштом старих оправљених транзистора.

Што се новца тиче, његов став је кристално јасан: што га више има, више може да улаже у нове проналаске. Наравно, није сиромашан – бар тренутно. Прва кола купио је пре десет година,а недавно и кућу у околини Кембриџа у којој живи са женом и троје деце.

Више него хоби су му позориште, музика – покровитељ је кембриџског симфонијског оркестра – чиста математика. Синклер каже:

– Некада сам се заносио чистом математиком, али сам се ипак определио за електронику. Помоћу ње могу бар мало да утичем на мењање света, а то је веома узбудљиво, зар не?

продавци су сматрали да су надмудрили купце јер је после потписивања уговора барон Штекл, руски амбасадор у Вашингтону, иронично упитао министра Стјуарда с којим је потписао уговор о продаји Аљаске:

– Да ли је Америка свесна да је купила дивљину са 40.000 дивљака?

И заиста, дуго САД нису ништа чиниле да подигну Аљаску која је тек 1959. године постала 49 савезна држава САД.

Уговор о продаји у Америци је касније популарно назван „Стјуардова варка" јер је тек време открило далековидост Вилијама Х. Стјуарда.

Један акр (око 40 ари) Аљаске плаћен је само два цента!!!

(25. септембар 1981)

РИМСКО ЦАРСТВО ПРОДАТО НА ЛИЦИТАЦИЈИ

После смрти Перинакса свемоћна Преторијанска гарда понудила је Римску Империју на продају. Дидиус Салвиус Јулианус Маркус, богати римски трговац, победио је све своје противнике на лицитацији и Римско Царство је купљено по цени која би данас износила 5.000.000 долара у злату. Ова продаја је закључена 28. марта 193. године. Римски Сенат је потврдио исправност ове продаје.

Кад су римски легионари из Велике Британије дознали за ову трговину, страховито су се разгневили и, под вођством генерала Семптимуса Северуса, извршили поход на Рим, ухватили Дидиуса и 2. јуна 193. одсекли му главу.

После тога Септимус је проглашен за римског цара.

(19. јул 1940)

ДАЛМАТИНСКИ РОБИНЗОН ИЛИ 85 ГОДИНА НА ПУСТОМ ОСТРВУ

ПРОДАТ ЗА ВРЕЋУ КРОМПИРА

Дечак је скрушено стајао пред оцем на средини убоге избе шћућурене негде уз крај села Станковца у Равним Котарима, у кршевитом приморском залеђу, и слушао. Очеве речи допирале су до њега као далеки ехо: бубњало му је у глави, сузе саме навирале

– Сине, тако мора бити! – говорио је отац Крижан борећи се сам са собом. Нешто му је застало у грлу, запискало. – Много вас је деце, само вас браће има шесторица, ко ће толика уста нахранити? Сам не могу!... Сутра ћемо на пијацу у Обровац па ћу те дати неком! Мораш у свет, већ ти је дванаест година

Мали Божо Кучић склони крхким прстима неколико суза с лица и једва чујно рече:

– Добро, оче, води ме!

Змајеви у сну ■ Те ноћи нико у кући није заспао Али друге није било. Откако су знали за себе, на тој голој земљи глад је била и невоља и туга и зао друг. Како би које од деце мало ојачало, напустило би огњиште и кретало трбухом за крухом. Родитељи су их давали богаташима у најам или уступали за нешто намирница.

Божи је запала ова друга, чемернија судбина: дат је неком богаташу са острва Муртер за врећу кромпира и балон маслиновог уља. На растанку пружио је оцу руку покушавајући да задржи крупну сузу која се полако отимала

– Збогом, оче и... чувај се!

Била је 1888. година. Наступало је лето.

– 'Ајде, Божо! – богаташ нагло повуче за рукав дечака који је још гледао за очевим погрбљеним леђима. – Идемо на Муртер да те оденем па ћеш за стадом! 'Ајде, чујеш ли!

– Идем, идем!

Док су пловили према Муртеру, Божо је разрогачених очију посматрао море. Толико велику воду није могао ни да замисли. Острво му је личило на велику плутачу која се љуља тамо-амо

На Муртеру није дуго остао. После два дана газда га је искрцао уували Гујак на ненастањеном каменитом острвцету Муртежу на које осим Божиног газде нико никада није долазио. Он је ту имао стадо оваца и кад би долазио, а то је чинио неколико пута годишње, задржавао се кратко, тек да покупи сир, узме неку овцу или јагње и остави свом пастиру неопходне ствари.

Богаташ је одвео дванаестогодишњег дечака до ониског накривљеног каменог кућерка од само једне просторије. Објаснио му је како се музу овце и прави сир и на крају суво процедио:

– Од данас ћеш бити мој пастир! Овде ћеш живети. Не трчи много за овцама, саме ће оне. Ако која угине, закопај је! Навратићу до зиме!

Дечак је остао сам. Дани су пролазили и он је зидао ограде слажући камење, разграђивао, па опет зидао. Тако је убијао самоћу. Тамних ноћи, међутим, није могао да се отресе. Од страха покривао се преко главе грубим тканинама. Тако шћућурен дочекивао је јутро. Сањао је вукодлаке, змајеве, сотоне. Давиле су га немани у сну. Напослетку је и тог страха нестало, огуглао је. Ноћу се кретао по ненастањеном острву као по дану

Хранио се разним биљем и плодовима, рибама и шкољкама, ловио зечеве и куне, а разговарао са травама, овцама, стварима.

Опет је било лето ■ Прошла је зима; на Корнатима се она и не осети. Прошла је и друга, за њом и трећа, па четврта. Године су сустизале једна другу. Дечак то није примећивао. Појам о времену већ је изгубио. Стасао је у лепог младића; али осим газде са Муртера никог другог није виђао.

Године су се низале и прерастале у деценије. За Божу, сада већ одраслог човека, време је стало. Више није знао кад је среда а кад недеља. Срастао је са острвцетом, са његовим камењарима и оскудним растињем. За друштвом људи све је мање осећао потребу.

У ствари, огуглао на све и помирен са судбином, готово да и није више размишљао о томе. Пусто острво напустио је само једанпут, за време првог светског рата када је мобилисан у аустријску војску. Брзо јој је окренуо леђа и вратио се у свој кућерак на Муртежу.

...После рата никога више није служио. Али ни тада није желео да се одрекне пустињског живота. Сада више није могао. На самотном острву провео је равно 85 година, готово тридесет пута дуже од Робинсона Крусоа! Када је 1973. умро у 97. години, цело острво Муртер било је на његовој сахрани.

Сунце је пекло. Опет је било лето.

СЛОВО ИНДИЈАНСКОГ ПОГЛАВИЦЕ ЦРВЕНОГ ЏЕКИТА ИЗРЕЧЕНО 1805. КАО ОДГОВОР МИСИОНАРУ

ВАШ ДОЛАЗАК ЈЕ НАШ ЗАО ЧАС

Пријатељу и брате,

Воља је Великог Духа да се састанемо данас. Он наређује све ствари, и дао нам је леп дан за наше већање. Склонио је свој огртач са сунца те оно светло сија на нас. Очи су нам отворене да видимо јасно; уши нам незалушене, те смо били у стању да јасно чујемо речи које си рекао. За све те милости захваљујемо Великом Духу, и само њему.

Брате, ову ватру већа ти си запалио. На твој позив дошли смо овде данас. Слушали смо пажљиво оно што си говорио. Тражио си да отворено кажемо своје мисли. То нас много радује, јер сам сматрао да стојимо право пред тобом и да можемо рећи оно што мислимо. Сви су чули твој глас, и сви ти сад говоре као један човек. Сви смо се сложили

Брате, кажеш да желиш одговор твоме говору пре но што одеш одавде. Право је да га добијеш, јер си далеко од своје куће, и ми не желимо да те задржавамо. Али ћемо се најпре осврнути мало уназад и рећи ти шта су нам наши очеви причали и шта смо чули од белог народа.

Брате, слушај наше речи. Постојало је време кад је ово велико острво припадало нашим прецима. Њихова обитавалишта су се простирала од излазећег до залазећег сунца. Велики Дух створио је ово острво за Индијанце. Створио је бивола, јелена и друге животиње за храну. Створио је медведа и дабра. Њихова крзна служила су нам за одело. Расуо их је по земљи и научио нас како да их уловимо. Учинио је да земља производи жито за хлеб. Све је то учинио за своју црвену децу јер их је волео. Ако смо и имали неколико спорова око ловишта, они су обично решавани без великог проливања крви. Али нам је дошао зао дан. Ваши преци преигловили су велику воду и искрцали се на ово острво. Њихов број је био мали. Нашли су овде пријатеље, а не непријатеље. Рекли су нам да су побегли из своје земље из страха од злих људи и да су дошли овамо да исповедају своју веру. Тражили су мало станиште. Сажалили смо се на њих, услишили смо им молбу, и они су се настанили међу нама. Дали смо им жита и меса, а они су нама заузврат дали отров (виски).

Бели народ је, брате, тада нашао нашу земљу. Вести су послате натраг, и још више белих људи је дошло међу нас. Али ми их се нисмо плашили.

Сматрали смо их пријатељима. Звали су нас браћом. Веровали смо им и дали смо им веће станиште. Најзад је њихов број знатно порастао. Хтели су још земље. Хтели су целу нашу земљу и много је нашег народа уништено. Донели су нам и јако пиће. Било је јако и моћно и убило је хиљаде.

Брате, наша ловишта су некад била велика, а ваша мала. Ви сте сада постали велик народ, а ми једва да имамо места да раширимо своје поњаве. Заузели сте нашу земљу, али нисте задовољни; хоћете да нам наметнете своју веру.

Брате, продужи да слушаш. Кажеш да си послат да нас научиш како да служимо Великом Духу по његовој вољи; и ако не прихватимо веру коју ви бели људи исповедате, да ћемо заувек бити несрећни. Кажеш да сте ви у праву, а да смо ми изгубљени. Како да верујемо да је то истина. Разумели смо да је ваша вера записана у књизи. Ако је намењена и нама, као што је вама, зашто нас Велики Дух није обавестио о тој књизи и не само нас већ и наше претке, и зашто нам није дао моћ да је правилно схватимо? Знамо о њој само оно што нам ви кажете. Како да знамо када да верујемо, јер су нас бели људи тако често варали?

Брате, ти кажеш да постоји само једна вера и један начин да се служи Великом Духу. Ако постоји само једна религија, зашто се бели људи толико разликују у томе. Зашто се сви не слажете, пошто сви можете да читате ту књигу?

Брате, ми не разумемо те ствари. Речено нам је да је ваша вера дата вашим прецима и да је предавана од оца сину. И ми такође имамо веру која је дата нашим прецима и предата је нама, њиховој деци. Ми је исповедамо на свој начин. Она нас учи да будемо захвални за све милости које примамо; да волимо један другог и да будемо уједињени. Ми се никад не свађамо око вере.

Брате, Велики Дух нас је све створио, али је он учинио велику разлику између своје беле и црвене деце. Дао нам је друкчију боју и друкчије обичаје. Вама је дао разна техничка знања. Нама није отворио очи за њих. Знамо да је то истина. Пошто је направио тако велику разлику између нас и у другим стварима, зашто да не закључимо да нам је дао и друкчију религију, према нашем разумевању? Велики Дух не греши. Он зна шта је најбоље за његову децу: ми смо задовољни.

Брате, ми не желимо да уништимо вашу религију нити да вам је одузмемо. Ми сада желимо да исповедамо своју.

Брате, ти кажеш да ниси дошао да узмеш нашу земљу ни наш новац, већ да просветиш наше умове. Сада ћу ти рећи да сам бивао на вашим скуповима, и видео сам да скупљате новац на њима. Не могу рећи чему је тај новац био намењен, али претпоставимо да је скупљен за вашег свештеника, па ако бисмо се саобразили вашем начину мишљења, можда бисте ви тражили нешто новца и од нас.

Брате, речено нам је да си ти проповедао и белим људима у овој околини. Ти људи су наши суседи. Ми се познајемо с њима. Чекаћемо једно време да видимо какав је утицај ваше проповедање имало на њих. Ако се уверимо да им оно чини добро, да их чини поштеним и мање склоним да варају Индијанце, онда ћемо поново размотрити то што си рекао.

Брате, сада си чуо наш одговор на твој говор, и то је све што имамо засад да кажемо. Пошто ћемо се сада растати, прићи ћемо да те узмемо за руку, и надамо се да ће те Велики Дух штитити на твом путу и здравог те вратити твојим пријатељима.

ТРАГЕДИЈА ПРОБУШЕНИХ НОСЕВА

ПЕШАК САД

ГЕНЕРАЛ МИЛС

Племе Пробушени Носеви живело је у долини Валове у источном Орегону. Свестан да су бледолики много јачи, њихов поглавица Џозеф на све начине је избегавао сукоб. Рат је ипак букнуо 1877. и Џозеф је одлучио да своје племе поведе у Канаду. Са свега 300 ратника, водећи старце, жене и децу, прешао је преко 1000 км и храбро се супротстављао војскама генерала Хауарда, Џибона и Стурџиса, послатим да га зауставе. И кад су већ поверовали да су спасени, надомак граница Канаде, стигао их је генерал Милс. После 5 дана крваве борбе десетковани Индијанци су се предали. Џозеф је рекао Милсу:

— Уморан сам од борбе. Моји најбољи ратници су изгинули, деца су помрла од хладноће. Срце ми је тужно. Више нећу да се борим. За мој народ ништа није учињено. Речи и само речи. Али, речима се не плаћају мртви. Речима се не плаћа отета земља. Уморан сам од добрих речи

ПЕШАЦИ САД

ПЕШАК САД

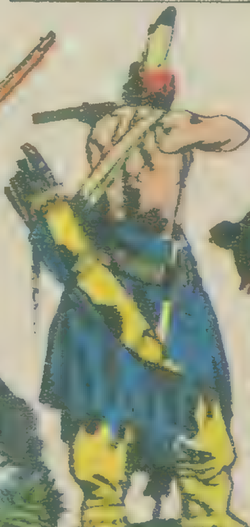
ПРОБУШЕНИ НОС

ПРОБУШЕНИ НОС

ИНДИЈАНЦИ ИЗ ПЛЕМЕНА ПРОБУШЕНИ НОСЕВИ

АМЕРИЧКИ ИЗВИДНИК

ИНДИЈАНАЦ ПРОБУШЕНИ НОС

ПОЉСКИ ТОП

ПРОБУШЕНИ НОС

ОГЛЕДАЛО И ЏОЗЕФ, ПОГЛАВИЦЕ ПРОБУШЕНИХ НОСЕВА

ПРОБУШЕНИ НОСЕВИ

КОЊСКА ЗАПРЕГА ВУЧЕ ТОП „ГЕТЛИНГ"

ПЕРА ГОВОРЕ

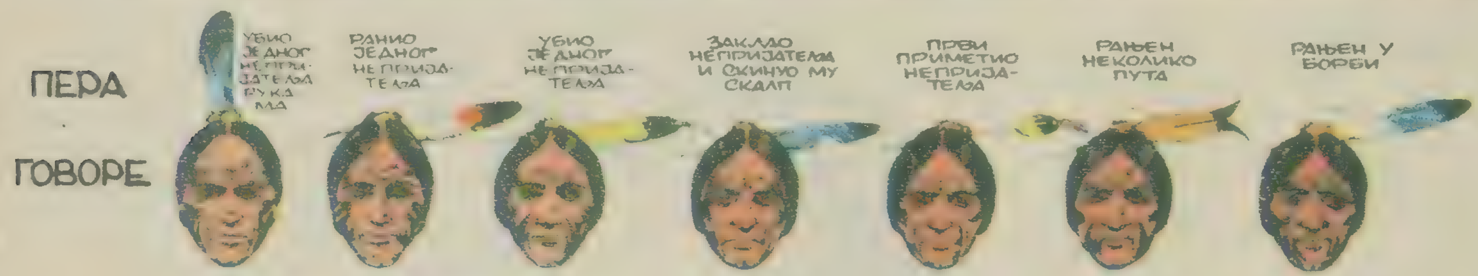

ИНДИЈАНСКО ПИСМО

ЈЕДНА БИТКА:

ИНДИЈАНЦИ ПЛЕМЕНА ОЏИБВЕЈ КРЕЋУ ИЗ ЛОГОРА (1), ПРЕДВОЂЕНИ ПОГЛАВИЦОМ (2). ЊИХОВ ЦИЉ ЈЕ ЛО[illegible] (3), [illegible] ДРВЕЋА (4), ОЏИБВЕЈ ИНДИЈАНЦИ ПРЕЛАЗЕ РЕКУ (5) И СРЕЋУ СИЈУКСЕ НА ЧЕЛУ С ПОГЛАВИЦОМ (6). У БОРБИ ОЏИБВЕЈИ ГУБЕ ЈЕДНОГ РАТНИКА ([illegible])

ДИМНИ СИГНАЛИ:

1. ОВДЕ ЈЕ ЛОГОР
2. ДОБРЕ ВЕСТИ
3. УПОМОЋ
4. РАТНИ САВЕТ

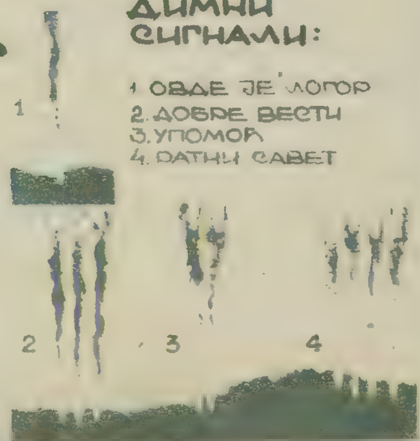

ГОСПОЂИЦА АГНЕС ХЕРМАНСЕН СПРЕМА СЕ ДА У НАРОЧИТОМ РАКЕТА-БРОДУ ПОЛЕТИ НА МЕСЕЦ

ЈАВИТЕ МУ ДА ЋУ ДОЋИ!

Људи још нису били ни потпуни господари Земље, ни своју сопствену планету нису довољно познанвали, а већ им је поглед ишао ка васиони, ка другим световима. То се најпре манифестовало жељом да се уздигну изнад земље, што је као последицу донело бескрајан низ напора и стварање, после векова неуспеха, модерног ваздухопловства.

И кад су се већ одлепили од земље, људи су, сасвим логично, одмах пожелели да оду што даље. Тако се ушло у царство снова и утопије.

На томе пољу сусрели су се с другом групом сањалица и утописта, са онима који су, помоћу телескпа и најосетљивијих фотографских плоча, по сваку цену хтели да продру у тајне далеких светова. И као што су први усавршавањем направа за летење одмицали све даље од земље, тако су ови други, сањалице, све више одмицали у упознавању светова растурених по васиони.

И ништа није природније него да се удруже и да своје снаге комбинују... Зашто не би помоћу већ пронађених а опробаних справа за лет, прилагођених само за ове специјалне задатке, покушали да дођу до светова ван Земље о којима астрономи имају већ толико занимљивих података!

Месец је најближи Земљи. Астрономи чак тврде врло близу... Астрономи знају његову географију и његове атмосферске прилике баш као да је у питању Африка или који други део Земљине површине. Због тога су људи најпре бацили око на Месец и на њему се најдуже задржали и поред све конкуренције Марса, који, веле, има боље услове за живот него Месец!

Ма колико то све данас изгледало лудо и неостварљиво, ипак, у овом веку збиља савршених техничких могућности, најозбиљнији умови баве се проблемима одласка на Месец са истим жаром као и они пре неколико векова, када се једва знало и то колико је Месец удаљен од Земље.

У томе послу не учествују само људи, већ и жене које су, уосталом,

СТАРИ РИМ

САХРАНА ЈЕДНЕ МУВЕ

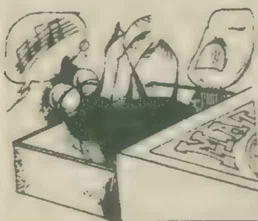

Велики римски песник Виргилије међу својим савременицима није био познат само по песмама већ и по многим чудним, готово настраним поступцима. Тако је једном потрошио осам стотина сестерција, вредност од неколико милиона наших динара, за погреб муве-љубимице коју је неколико година љубоморно чувао и често се забављао посматрајући њене покрете и „навике".

Овај чудни и невероватно раскошни погреб одржан је у његовој кући на Ексвилинском брду, једном од седам брежуљака Рима. Поред Виргилија погребу су као „ожалошћени" присуствовали песник Варон, заштитник уметности и уметника Мецена и многи истакнути људи с двора цара Октавијана. Том приликом Мецена је чак одржао дуг и „похвалан" надгробни говор.

Захваљујући овој муви Виргилије је касније успео да сачува један део свога имања. Наиме, за време другог тријумвирата поседи и куће готово свих римских патриција били су конфисковани и раздељени ратним ветеранима. Изузеци су учињени само за она земљишта или зграде где су се налазили гробови „блиских и драгих". И Виргилијева кућа на Ексвилину била је одузета, али је песник захтевао да му се врати, с обзиром да је у њој сахрањена његова „блиска и драга" мува. После краћег времена, кућа му је враћена.

(30. август 1952)

досад дале толико доказа да су, када је у питању освајање ваздуха способне и за најсмелије потхвате

Једна од њих неустрашивих жена сада изјављује, потпуно смело и без намере да изазива напразно само сензацију да жели, пошто суверено господари аеропланом и пошто се не плаши удаљивања од земље па колико оно било, да учествује у – освајању Месеца

× × ×

Није нимало измишљена сензација већ најозбиљнија истина, стварност

Плавокоса и живахна Агнес Хермансен, девојка која више воли да лети, да читаве сате проводи сама у ваздуху, у своме аероплану, него да се у монденском друштву појављује у најновијим модним творевинама Париза или Лондона, добила је понуду која би сигурно збунила сваку другу младу девојку

Понудили су јој – потпуно озбиљно – да се прими контроле на једном великом ракета броду – васионском џину – који би имао задатак да врши сталан саобраћај између Земље и Месеца

– Сјајно! Па то се управо поклапа са мојим жељама и мојим сновима – одговорила је госпођица Хермансен радосно. – Молим вас, јавите одмах Месецу да ћу доћи!

Госпођица Хермансен није се напразно хвалила. Она заиста има својства која многе друге младе девојке немају јер она је једна од најпопуларнијих стјуардеса на путничким авионима „Јунајтед ер лајнс". Прешла је тако више од двеста хиљада миља далеко од земље

Одлучно је приступила остварењу своје нове замисли. Сваки свој слободан тренутак посвећивала је учењу пилотаже. А учитељ јој је био Флојд Бенет. Чим је испунила потребан број летова у пратњи учитеља, направила је свој први самосталан лет

Показала се толико неустрашива као пилот, да је привукла пажњу свих. Између осталих, запазили су је добро и инжењери који израђују планове ракете-брода за рачун Америчког ракета друштва. Пратили су пажљиво њен развој и једнога дана обратили јој се са понудом да прати ракета-брод на његовом првом лету.

Алфред Африкано председник Америчког ракета друштва, каже да су били сви одушевљени када су чули да постји девојка као што је госпођица Агнес Хермансен Та љубитељка далеких летова, по њиховом дубоком уверењу, просто је предодређена да испуни задатак летења на Месец

× × ×

Наравно, постоји и врло велико интересовање за саму ракету којом госпођица Агнес Хермансен треба да се вине у васиону и пређе пут до Месеца Али, за сада конструктори нису још расположени да дају детаље

– Наша ракета изградиће се на чисто научној основи – изјавили су инжењери

Други конструктор је додао

– Наша главна тешкоћа је сада у томе да пронађемо најпогодније гориво

И сама госпођица Хермансен прати радове на плановима ракете са највећим интересовањем

– То ће бити најсрећнији дан у моме животу! – казала је новинарима. – Замислите, путовати на Месец! Ја сам спремна и чекам... Чекам, јер сам уверена да ће једном доћи дан када ће постојати чак и ракета-такси...

НА МЕСЕЦ ЈЕ ПРВИ ЗАКОРАЧИО ЈЕДАН ВОЈНИК

528,000,000 ПОСМАТРАЧА

Дана 21. јула 1969 у 3 часа и 56 минута по југословенском времену испунио се исконски сан човечанства први човек амерички астронаут Нил Армстронг спустио је полако и опрезно ногу са последњег степеника летелице за „анулирање" и у Мору тишине ступио на површину Месеца

– Ово је мали корак за човека али велики за човечанство! – биле су прве речи које је изговорио на том сивом хладном и пустом месту

Мало касније изишао је и његов пратилац Едвин Олдрин, а 528 милиона становника матичне планете Земље који су дршћући од узбуђења пратили на својим телевизијским екранима тај први снимак „уживо" са другог небеског тела са одушевљењем је поздравило тријумф човековог генија. У међувремену је трећи члан посаде „Апола 11" Мајкл Колинс кружио око Месеца чекајући повратак Армстронга и Олдрина

(23. септембар 1969)

ИЗ ЧАСА

АНДРЕ ТЕСОН ИЛИ СУДБИНА ПРОБНОГ ПИЛОТА

У ЧАС

ИЗВЕШТАВАО ЈЕ О СОПСТВЕНОЈ СМРТИ

Господође и господо! – из десетак звучника на аеродрому Валансјен у северној Француској разлегао се спикеров глас. – На реду је пробни пилот Андре Тесон! На новом суперсоничном млазном ловцу „мистерија II" Андре Тесон ће напасти и покушати да победи звучни зид!

Хиљаде посматрача који су се 27. јуна 1954. окупили на великом аеро-митингу нестрпљиво су зажагорили. Сваки љубитељ авијације у Француској, а и већина ван ње, чула је за Андре Тесона, једног од најбољих и најискуснијих пилота Опитног центра.

Велике фабрике нудиле су му свежњеве франака да би рекламирао њихове производе, али он је љубазно одбијао.

– Ја нисам трговац! – говорио је. – Ја рекламирам небо!

– Госпође и господо! – опет се огласио спикер. – Андре Тесон ће за све време лета бити у вези с вама преко наших звучника и обавештавати вас о својим утисцима!

Пробити звучну баријеру

Тесон се осмехнуо свом шефу и команданту, пуковнику Карпантјеу.

– Херојски циркус, зар не, пуковниче? – намигнуо је. – Као фламански вашар с мађионичарем на подијуму!

С белом кацигом опточеном црном кожом под мишком на час је оклевао између две „мистерије II" на стајанци.

– Волим округле бројеве! – добаци механичарима и попе се у авион с бројем 10.

Није баш било најпогодније време за егзибициони лет, међутим, пилот се није ни најмање узнемиравао.

– Спреман! – рече у ларингофон. – Тражим дозволу за полетање!

– Имаш дозволу! – одговори контролни торањ.

Посматрачи који су чули разговор опет зажагорише. Андре Тесон укључи мотор и „мистерија II" клизну према писти. Уз резак звиждук ловачка машина се затрча преко бетона, у параболи која је бивала све оштрија запара висину и ускоро се изгуби у пепељастим облацима.

– Висина 6.000 метара!... Седам хиљада! – одзвања Тесонов мирни глас из звучника.

Узбуна у контроли летења

Хиљаду очију су упрте у небо. Авион се не види. Уосталом, људи се не диве моћној машини. Људи не воле роботе. Људе узбуђује само човек у машини која је ван домашаја њихових очију.

– Висина 8.000! Небо је прозирно плаво, а сунце као сребро!... Девет хиљада метара!

У масу се неприметно увлачи страх. Један човек ће се сваког часа у нападу на звучну баријеру стрмоглавити с небеских висина.

– Висина 10.000 метара! – Тесонов глас је за нијансу оштрији. – Припремам се! Пребацићу се на леђа!

Неколико тренутака гробна тишина коју стравично појачава тихо крчање у немим звучницима.

– Вучем командну палицу на себе! – пилотов глас је сталожен, па ипак звучи помало неприродно равно. – Команде нису у положају као кад летим нормално, већ у обрнутом! Зато морам, да бих ушао у „пике", да их навучем на груди уместо да налегнем на њих!

Опет тренуци тишине.

– Маха 0,85! – одсечан пилотов глас. – Маха 0.90!...

Тишина! Само сад траје дуже. Пет, десет, петнаест бескрајно дугих секунди! Узбуна у контроли летења. Техничарима је јасно да нешто није у реду. Напето чекају још неколико секунди. Онда шеф контроле, настојећи да не покаже узнемиреност, пита:

– Је ли све у реду, Тесоне?

– Није! – готово равнодушно одговара пилот. – Команде за-

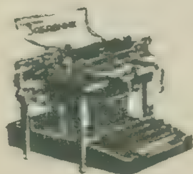

НАШИ ТИРАЖИ

Углед и утицај једних новина у великој мери је везан за њихов тираж, тако бар тврде многи познаваоци новина. Не верујемо ни да је Забавник ту изузетак, бар у највећој мери, па зато дајемо неколико података о кретању тиража у протеклих 45 година. У години када је изишао, значи 1939, просечан штампани тираж износио је 46.446 примерака што је у оно време представљало бројку достојну поштовања. Магичну цифру од 100 хиљада примерака премашио је 1952 (104.501), ону од 200 хиљада 1971. год. (229.200), две године касније Забавник је петком излазио већ у тиражу од преко 300 хиљада (326.495).

Највећи просечан тираж за једну годину остварен је 1976 – 345.910 примерака, а најмањи далеке 1941 – само 37.426 примерака. Иначе,просечан штампани тираж за протеклу 1983, износи 255.979 примерака.

крилаца више не реагују!

Техничари тихо измењују неколико реченица, па шеф контроле, гласније него што жели, наређује у микрофон:

– Искачи!

– Покушавам да исправим машину! – полако одговара Тесон. – Али не иде! Немогуће! Мора да се командни систем сломио!

– Искачи! – виче командант Карпантје који се досад није мешао у разговор. – Искачи, Тесоне!

Покушај без наде

Наредба се понавља неколико пута. Тесон не одговара. У лудом вертикалном обрушавању брзином од 1000 км/х не успева му да одбаци поклопац од специјалног плекси-стакла са кабине.

– Не могу да одбацим поклопац! – псује бесно. – Нешто се заглавило!

– Покушај још једном! – виче Карпантје. – Чујеш ли, Тесоне?

Тајац, стравична тишина.

– Немогуће! – пилотов глас је узбуђен, али није паничан. – Покушао сам да рукама одшкринем поклопац како бих олакшао одбацивање! Ништа... Висина ми је спала на 3.000 метара!

У контролу лета пробија се Тесонов одличан пријатељ, пробни падобранац Роберт Картје.

– Висина 2.500 метара!

Тесонов глас ни најмање не подрхтава. Сад звучи сталоженије него малочас. Затворен у тесној кабини, суочен са смрћу, Андре Тесон неће да покаже колико се плаши. Он не жели да умре без борбе, затворен као миш у мишоловци. Одлучује се на покушај за који зна да не може успети.

– Покушаћу да изађем кроз кабину! – мирно обавештава земљу.

Хиљаде гледалаца на аеродрому стоји у немој тишини, без покрета. У Контроли летења падобранац Картје без речи узима из Карпантјеових руку микрофон.

– Сдупри се ногама! – саветује га.

– После их згрчи!... Напред, момче! Успећеш!

Картје је свестан да лаже. Зна да Тесону нема спаса. Зна да и Тесон то зна. Зна да Тесон баца последњи поглед на небо од којег га дели метална кабина и поклопац од армираног плекси-стакла.

– Покушавам! – одјекује миран Тесонов глас.

Одмах затим чула се експлозија. Сви знају шта се догодило. Тесон је притиснуо дугме и активирао експлозив у механизму за одбацивање кабине. Да се кабина одвојила, на земљи не би чули експлозију.

„Мистерија II" пала је на земљу неколико секунди пре мртвог Андре Тесона. Он је умро још горе на небу, у часу кад је одјекнула експлозија. Метална арматура на поклопцу кабине пробила је пилотску кацигу.

ИНДИЈА

СКОК ОД БЛИЗУ ДЕВЕТ МЕТАРА!

Један Индијац је направио подвиг о коме се много писало у светској штампи. Он је радио у пољу, недалеко од свог села. У послу га је изненадила нека крвожедна звер и он је, уплашен, потрчао пољем. Доцније је причао да му се чинило да просто лети, бар није осећао да додирује земљу.

Бежећи налетео је на канал за наводњавање поља, прилично дубок и широк око девет метара. Гоњен страхом, прескочио га је и тако се спасао. Његов скок од близу девет метара иначе је знатно бољи од светског рекорда Џесија Овенса.

Чим се дознало за овај случај, једно спортско друштво у Индији позвало га је на стадион и он је у присуству тренера скочио неколико пута. Међутим, на тренингу није могао да скочи више од шест метара. Није га било страх, шта би?!

(2. јул 1940)

МИРАН ЧОВЕК РУШИ ИМПЕРИЈУ

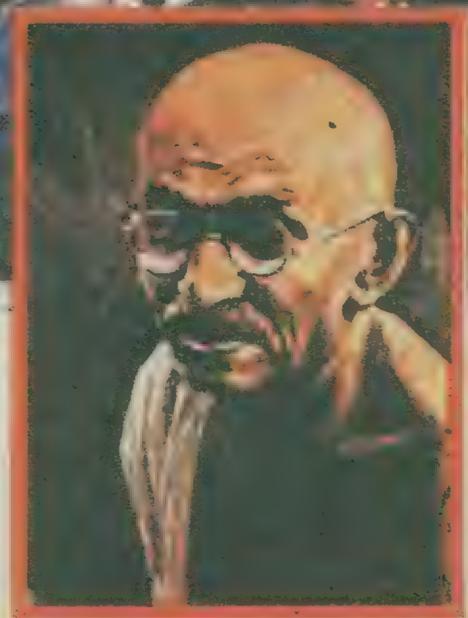

ГАНДИ ЈЕ ИЗМИСЛИО ГЕНИЈАЛАН НАЧИН ДА ОТЕРА ЕНГЛЕЗЕ ИЗ ИНДИЈЕ

Кад се ситан, мршав, полунаг човек, увијен само у комад платна, с дрвеним нанулама на ногама и јефтиним сатом о пасу појавио 1931. у Лондону, изазвао је својим изгледом праву сензацију. Још веће запрепашћење настало је кад је изјавио да је дошао да од британског краља тражи независност Индије. Касније, кад су необичног човека који је данас целом свету познат као Махатма Ганди, упитали није ли се осећао неугодно тако полунаг у разговору с краљем Британске империје, најјаче колонијалне силе коју је историја познавала, он је одговорио двосмислено:

– О, не! Краљ је био обучен за обојицу.

...Ганди се родио 2. октобра 1869. године у градићу Порбандар на западној обали Индије у породици чиновника Гандија који је радио код једног пребогатог махараџе. Добио је име Мохандас Карачманд, али га је касније славни индијски песник Рабиндранат Тагоре, који тек што је добио Нобелову награду, назвао Махатма, што значи велика душа. Народ широм Индије прихватио је ово име сматрајући да оно ником боље не пристаје но Гандију

Детињство му је протицало као и свим његовим вршњацима Једнога дана, било му је тада 13 година, отац га је позвао и саопштио му да се спреми за скоро венчање. Бракови између деце које уговарају њихови родитељи стари је индијски обичај који је почео да нестаје тек последњих деценија.

Ганди је наставио школовање као и пре венчања. Кад је напунио деветнаесту све се поново променило: са нешто новца, обучен у народну ношњу свог краја, кренуо је паробродом из Бомбаја у Лондон на студије. У огромном милионском Лондону био је сам. Завршавао је студије и у усамљености размишљао о себи и свом народу

Дилижанса за „беле"

Сматрао је да има много заједничког у ономе што мучи њега лично и стотине милиона његових сународника. Страх и несигурност после толиких векова робовања туђину спутавали су не само њега него и читаву његову нацију.

Следећих година је напорним вежбама самоконтроле и самодисциплине покушао да смири своју плаху

нарав јер је сматрао да само миран, сталожен и сређен човек може бити заиста и храбар. Кад је завршио студије и почео да ради у Бомбају као адвокат, схватио је да још ни издалека није успео да надвлада своју несигурност. Често је губио спорове, како каже, од страха није могао да отвори уста. Решио је да још једном опроба себе и то на најтежем испиту. За Индијце је то тада била Јужна Африка и он се упутио тамо.

Индијци, као и домороци црнци, радили су најпрљавије и најтеже послове. Нису смели да путују у истим вагонима у којима и белци, могли су да живе само у посебним, сиротињским деловима великих градова, без одобрења власти нису могли ни да путују.

Млади, сићушни Ганди је први решио да испроба своју храброст и покуша нешто. Сео је у купе резервисан за белце и када је један од њих стигао и, пренеражен, тражио да одмах пређе у фургон, хладнокрвно је одбио. Дошла је полиција, Гандија су зграбили и насилно избацили из воза. Али, он као да је добио нову снагу. Сутрадан је поново сео у дилижансу „за беле" и поред вређања и протеста ипак успео да у њој стигне у Преторију.

У очима јужноафричких Индијаца Ганди добија ореол хероја и готово преконоћ постаје њихов вођ. Ганди размишља како да делује. Ако крене силом, белци ће употребити оружје, убити неколико његових сународника и осталима поново улити исти страх и покорност. Уместо тога он смишља нов, генијалан начин борбе. Организује протестне зборове и демонстрације, али од својих следбеника тражи да се по сваку цену уздрже од било какве насилне акције. Чак им налаже да се без икаквог противљења предају полицији кад ова крене да их хапси.

У Лондон с козом ■

Тек нешто касније његовим сународницима и властима белих постаје јасна Гандијева тактика. Затвори у јужноафричким градовима препуни су „непослушних" Индијаца. У њима више нема места ни за криминалце, а властима се не исплати да хране толике хиљаде Индијаца. С друге стране, Ганди својим сународницима саветује да не престају са акцијама. После дугог натезања власти ипак попуштају. Први пут после много деценија Индијцима се признају бар нека грађанска права.

Године 1915. Ганди се враћа из Јужне Африке у Индију где га дочекују готово као хероја и спасиоца.

Ганди тих дана коначно са себе скида еворпску одећу, коју је као адвокат носио, и од тада па до краја живота облачи се исто као и обични индијски сељаци: прегачу од грубог руком тканог платна и дрвене нануле. Никад више није пристајао да стануje било где друге до у колибама у каквим су становали његови најсиромашнији сународници. Путовао је само најјефтинијом четвртом класом путничког воза. Хранио се само поврћем, сувим воћем и козјим млеком. Чак је и у Лондон, где је ишао да преговара са представницима британске владе, водио са собом козу, да не би зависио од Британаца.

За обичне индијске сељаке он је убрзо постао вођа коме су веровали као никоме пре њега. У сваком случају, сви су били спремни да без поговора учине све што је од њих затражио.

Гладовао 21 дан ■

Са таквом подршком Ганди је током следећих двадесет година стално доводио британске власти у Индији у све нове и нове тешкоће, упућивао им стално нове изазове на које оне нису знале да одговоре. Једанпут би успео да организује штрајк који је за неколико дана парализовао читав живот у огромној Индији. Други пут би приредио такве демонстрације које би пореметиле читав саобраћај, омеле снабдевање британских војних гарнизона и рад колонијалних власти. Године 1924. проглашава свој први велики штрајк глађу у трајању од 21 дан.

У почетку су Британци олако гледали на Гандија и његове методе. Британски премијер Черчил је још тридесетих година овог века о њему са подсмехом али и љутито говорио као о „полунагом факиру".

Што је време, међутим, протицало Британцима је постајало све јасније да Гандијева средства борбе нису ни тако безазлена ни тако узалудна као што је то у почетку изгледало. После готово тридесет година упорне борбе под његовим вођством, Британија је била принуђена да напусти Индију. Био је то почетак краја њене власти над још десетак земаља Азије и Африке.

Ганди, коме је у тренутку када је стицана независност већ било 78 гдина, сматрао је да је стигло време да се одмори. Вођење Индије пренео је на свог најближег и највернијег сарадника Џавахарлала Нехруа.

Није, међутим, успео да у миру проживи ни последње часове. Непосредно после проглашења независности Индије, дошло је до великих сукоба између становника хиндуистичке и муслиманске вере, било је на хиљаде мртвих. Ганди је кренуо у масе, да смирује братоубилачке страсти али га је револвер једног фанатика у томе спречио. Погинуо је од метка атентатора 30. јануара 1948. године.

Увече истог дана Џавахарлал Нехру саопштио је: „Угасила се светлост у нашим срцима и свуда око нас је мрак".

(24. 9. 1981)

ТИХИ ОКЕАН

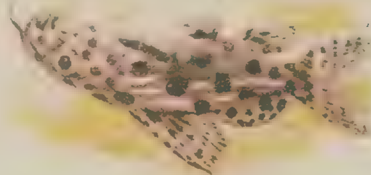

И РИБЕ БОЛУЈУ ОД МОРСКЕ БОЛЕСТИ

Најновијим испитивањима утврђено је да и рибе могу да болују од морске болести. Недавно је једна америчка експедиција, у циљу научног испитивања, ухватила велику количину рибе дуж мексичких обала. Риба је у нарочитим базенима бродом послата у Чикаго.

За време путовања одједном је избила бура. Брод се изванредно много љуљао, па су чланови експедиције искористили прилику да виде како се за време буре понашају рибе у својим базенима. И нису били мало изненађени када су готово све рибе нашли на дну базена. Испитивањем је утврђено да су се разболеле од морске болести.

Рибе су у том бесвесном стању биле све док су се налазиле на броду. Чим су базени искрцани на обалу, рибе су се за кратко време повратиле у нормално стање.

(15. децембар 1939)

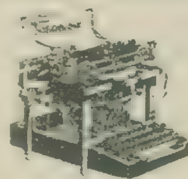

ГРЕШКЕ С ОПРОШТАЈЕМ

Последњих неколико бројева тзв. редовног Забавника је, на жалост и читалаца и нас који радимо у њему, изишло са дан-два закашњења. Разлог је познат: већ хронична несташица хартије. Утеха нам је, ако ње може бити, што је слична ситуација и са другим листовима. Но, надамо се да ће и то брзо проћи и да ће и даље сваки петак бити изузетак.

Разлог за ове редове је податак да ни први број Забавника није изишао на време – изишао је дан пре, 28. фебруара 1939. Наиме, у Политици од 27. фебруара појавило се обавештење да први број Политикиног забавника излази 1. марта (види слику), а сутрадан 28. фебруара, у Политици је освануло обавест да је „данас изишао из штампе и пуштен у продају Политикин забавник".

Због чега је то тако било може се само претпоставити јер живих сведока данас нема. Највероватније је да је редакција мислила да неће стићи да се на време појави на тржишту, па је, за сваки случај, за један дан померила рок. Знамо и то да су „грешку" читаоци топло поздравили, као и ону кад се крајем шездесетих Забавник на киосцима појављивао петком, мада је у заглављу листа стајало да излази суботом.

Ово је податак за оне који прогунђају да „ето, Забавник поново касни".

„ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ГРЕШАКА" ТОМАСА ЏЕЈА

АМЕРИКА КРШТЕНА ПО ЈЕДНОМ ШЕРИФУ

Један духовити Енглез, иначе хуморист по занимању и филолог-аматер, Томас Џеј, потрудио се да испита и провери многе „истине" које примамо у току живота и да од оних које су се показале као грешке или заблуде начини збирку. Књига која је из тога настала могла би се с правом назвати антиенциклопедијом, али је он ипак више волео да је назове – „Енциклопедија грешака".

Међу грешкама које је Џеј прикупио налазимо многе које и сами свакодневно правимо, али и неке којих се држимо мада смо их и досад сматрали за грешке. Ево неколико:

Израз „лабудова песма" нема баш никаквог оправдања, јер лабуд нити пева у току живота, нити пропева пред смрт. Па ипак, у свом фигуративном значењу овај израз је остао па ћемо га и, поред тога што га је Џеј унео у своју енциклопедију, и даље употребљавати.

Да је Клеопатра била египатска краљица тачно је само упола, каже Џеј. Она је била краљица, али – грчка! Овде Џеј мисли на то да Клеопатра припада грчкој династији Лагида која је владала Египтом од 304. до 30. године пре наше ере. Њен оснивач Птоломеј Сотер био је генерал Александра Великог, после чије смрти је наименован за сатрапа Египта и Либије.

Езоп није написао такозване Езопове басне. Многе од тих басни нађене су у египатским папирусима написаним хиљаду година пре Езопа. Неки тврде да Езоп уопште није постојао, већ да је „његове" басне прикупио, много доцније, неки римски писац.

Назив Америка не потиче од имена Америга Веспучија, флорентинског морепловца који је описао нови континент, већ се дугује неком Ричарду Америку. Тај Ричард је био шериф у Бристилу и пријатељ морепловца Џона Кабота који је, из захвалности што му је Америк редовно исплаћивао пензију добијену још од Хенрика VIII, почео јавно да назива нови континент – Америком. Наравно, ово треба узети само као Џејово мишљење које већина научника не дели.

Назив „слепи миш" исто тако је погрешан. Зар се може назвати слепом животиња која „види" чак и у мрклом мраку. А нормално је да слепи миш, као ноћна животиња, види боље у мраку него на сунчевој светлости.

Такође није тачно да слонови живе по 100 и више година. Већ у 45-тој години слон се може назвати старим и ретко дочека седамдесету.

Да ли је Диоген заиста живео у бурету? Изгледа да је Сенека, његов биограф, то једноставно измислио јер никакав доказ за ту причу није нађен. Уопште, оно што знамо о животу овог грчког филозофа углавном спада у легенду.

Није тачно да је доктор Гијотен измислио гиљотину. Он је само предложио француској влади, 1789. да уведе неки хуманији начин извршења смртне казне. Влада је затражила од једног хирурга, неког др Луја, да ово питање проучи и овај је предложио уређај који је био у употреби још у средњем веку. Ова такозвана гиљотина названа је у прво време – лујзета.

Ној не скрива главу у песак. Снег није бео него безбојан. Сунђер је животиња а не биљка. СОС не значи, како се обично каже, „спасите наше душе" (Save our souls), већ је тај сигнал прихваћен само зато што га је Морезовим знацима лако пренети и примити: три тачке, три црте, три тачке.

Најзад, битка на Ватерлоу није вођена на – Ватерлоу. У француским енциклопедијама она се наводи као битка код Мон Сен Жана. Та грешка је увек много љутила Виктора Игоа, па је у својим „Јадницима" настојао да је исправи.

(17., маја 1958)

ФРАНКОВА ОСВЕТА СЛОБОДАРСКИМ БАСКИМА НАДАХНУЛА ПАБЛА ПИКАСА ДА НАСЛИКА РЕМЕК-ДЕЛО

У ноћи између 19. и 20. јула 1936. године почела је велика трагедија Шпаније: побуњеничке трупе генерала Франка из Марока, са Балеарских и Канарских острва, помогнуте Хитлеровим нацистима и Мусолинијевим фашистима, напале су Републику и у силном налету окупирале њен западни део. Распламсао се крвави, немилосрдни грађански рат.

Идуће године, 1937, у Паризу се припремала Светска изложба. Шпанска Република, у ма колико тешком положају била, сматрала је питањем части и доказом свог постојања учешће на тој изложби. Зато се, почетком јануара, обратила најпознатијем шпанском сликару Паблу Пикасу, који је од почетка века живео у Паризу, да за шпански павиљон на Марсовом пољу створи слику која ће да изрази јунаштво и патње Шпаније.

Пабло Пикасо је тада имао 56 година. Ватрени републиканац и огорчени антифашиста, Пикасо је размишљао како да се одазове апелу из Мадрида.

Злочин у Баскији ■ На северу Шпаније, под Пиринејима, слободољубиви Баски, са свих страна окружени фашистичким окупаторима, прогласили су своју земљу независном и назвали је старим именом Еускадија, изабрали први парламент и кренули на фронт против Франкових фашиста. Каудиљо није могао да трпи ту слободну покрајину на

45 ГОДИНА · 1939.-1984.
28. IV 1978.

ГЕРНИКО, ТИ СИ КРВ МОЈЕ КРВИ

територији коју је већ сматрао освојеном па је 31. марта 1937. издао наређење за велику офанзиву против Еускадије.

Баски су огорчено бранили завичај и више од два месеца одбијали бесомучне налете елитних Франкових јединица. Разбеснели каудиљо је тада, 26. априла 1937, одлучио да погоди Баске у најосетљивије место: разори Гернику.

Није случајно изабрао тај градић од 3000 становника на обалама Мандака. Герника је светиња Баска. У њој се налази сасушено стабло џиновског храста под којим су у древним временима маскијски „феуроси" полагали заклетву верности народу.

Двадесет шести април је био недеља и пазарни дан у Герники. Са свих страна у градић су дошли људи из околних села, углавном старци, жене и деца (мушкарци су били на фронту), да продају плодове земље и купе нешто.

У четири сата после подне изненада су забрујала звона са старе цркве. Настао је тајац на улицама, а онда су се зачули авионски мотори.

Вечни јаук ■ Над светим градом Еускадије појавили су се авиони Герингове легије „Кондор". Читав сат и по „хајнкели" и „јункерси" тукли су бомбама и митраљеским рафалима мали град слободарске земље. Беле и жућкасте куће с шареним вртовима претворене су у непрегледну гомилу рушевина, а под рушевинама и на разрованим улицама лежали су лешеви стараца, жена и деце. У Герники је тог дана за сат и по убијено 1654 људи, 889 тешко рањено.

Вест о злочиначком масакру у Герники погодила је Пабла Пикаса као удар грома. Читав сат је непомично зурио пред себе. Онда је задрхтао, стегао вилице и песнице. Тугу у срцу потиснуо је осветнички бес.

– Тако се сигурно осећао Гоја кад је почео да слика Стрељање слободара – помислио је. – Гернико! Гернико, ти си крв моје крви! Осветићу те, Гернико!

Грозничаво је зграбио блок и угљен. Нервозним покретима је вукао црте. Бик, симбол Шпаније, пада, усправља се и опет пада! Голуб на рамену ратника са сломљеним мачем! Жена у пожару! Жена с дететом, мртвим дететом у рукама, окружена пламеном. Шпанска „матер долороза"! Другачија од свих мајки које је насликао, а насликао их је много, врло много!

Четвртог дана по трагедији Гернике, Пабло Пикасо је имао слику. Слику у којој ће „ликовна експресија бити ужас, линија плач, деколорисана боја бол, а све заједно продорни, опори, вриштећи и вечни јаук"!

Пикасо је одлучио да направи слику великих размера. Лутао је Паризом тражећи погодан и довољно простран атеље. Сетио се тавана у Улици Де Гранд Огистен на коме је његов истомишљеник, велики глумац и режисер Жан Луј Баро припремио „Нуманцију", драму која је сликала храброст становника Шпаније у борби против римских легија 133. године пре наше ере. У ту исту зграду сместио је славни сликар Балзак јунаке свог романа „Непознато ремек-дело".

Пикасо је на том тавану на велики рам разапео платно дугачко 7,82, а широко 3,51 метра. Грозничаво се бацио на посао. Бацио је шест верзија слике. Седма, сва у симболима, насликана темпером у белим, сивим и црним тоновима, била је једини експонат у шпанском павиљону на Светској изложби 1937. Усамљена у пространом павиљону представљала је највећу и најречитију оптужбу против убице Франка.

x x x

Пикасово ремек-дело, најславнија слика нашег века, инспирисала је многе уметнике за друга уметничка дела. Песник Пол Елијар, Пикасов пријатељ, посветио јој је једну од својих најбољих поема. Познати композитор и директор париске Опере Жорж Орик, написао је једну од својих најбољих партитура, а Ален Рене снимио потресни филм о „Герники".

И НАД ПОПОМ ИМА ПОП

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ УПЛАШИО ХИЧКОКА

Предмет који ми је привукао пажњу и толико ме опчинио да сам једва могао да се усредсредим на Чанга, старешину малог села Кумина, био је један огроман бронзани лустер. Висио је над самом његовом главом, обешен о излизано уже од кудеље које је полазило из средине високе таванице у луку.

Лустер начињен од неколико хиљада бронзаних плочица састављених у мозаик, упијао је а затим расипао светлост неколико великих свећа. Био је тежак бар пола тоне и изгледало је да се лагано њише. А ипак га је држало само једно танко, излизано уже.

Дошао сам у искушење да зграбим свог водича за кимоно и да му кажем: „Чувај се! Пашће!" Али, нисам то учинио, јер се водич у том тренутку дубоко поклонио и почео да говори о циљу моје посете. Наиме, тражио је у моје име дозволу да употребим Чангово живописно село као место у којем се одиграва радња мог филма.

Кад је мој водич и тумач завршио своје излагање, настала је тишина. Најзад је Чанг извукао руке из својих широких рукава, погледао ме дугим погледом и почео да говори, правећи између речи прилично дуге паузе.

Изненада, усред његовог говора, зачу се нека грмљавина и хука као да је земљотрес. Запрепашћен и уплашен, одскочио сам уназад и готово оборио свог тумача при покушају да га повучем и спасем несреће. Велики пас који је дремљиво лежао крај Чангових ногу скочи и, престрашен, потрча да се негде сакрије. Лустер се њихао као помахнитао.

То је био само воз

Овог пута сам заиста викнуо: „Пази! Пашће!" Али, стари Чанг је храбро наставио свој лагани говор чак и не погледавши нагоре.

Тада сам схватио, пошто су се грмљавина и хука настављале, да то неки воз пролази близу куће и да се лустер љуља од јаког треперења ваздуха. Воз се удаљавао, његова бука се стишавала, лустер се све мање љуљао и најзад је стао.

Кад је стари Чанг завршио своје слово, поново је скрстио руке и затворио очи. Мој водич ми даде знак и ми напустисмо одају. Чим смо се нашли у дворишту, ја га запитах:

– Зашто Чанг седи испод тог лустера? Зар не зна да му је живот у сталној опасности?

Водич слеже раменима с фаталистичком равнодушношћу.

– Он је веома храбар и мудар човек. Пре двадесет година, управитељ једне суседне области науми да себи потчини село Кумин и околину и пошаље свог емисара предлажући Чангу да се покори без проливања крви. Кад су емисара извели пред Чанга, он је као и ви данас, одмах приметио велики лустер. Чангов одговор на захтев за предају био је само једно оштро „не". Емисар је био толико задивљен Чанговом храброшћу да је саветовао свом господару да одустане од рата, тврдећи да становници Кумина, који имају тако неустрашивог вођу, не могу бити побеђени.

– А шта је Чанг мени одговорио? – запитах водича.

– Он ни сад не жели да његово село ма на који начин буде узурпирано. Жао ми је.

Нови управитељ села

Доцније сам често мислио на храброг Чанга. Али, тек после седам година указала ми се прилика да поново посетим Кумин. Чуо сам да је Чанг умро – природном смрћу – и одлучих да разговарам с новим старешином села. Опет ме је мој водич увео у мрачну зграду, опет се мој поглед задржао на огромном лустеру који се њихао на сад још излизанијем ужету. Али овог пута испод њега, у столици исклесаној од камена, седео је један много млађи човек који није имао браду. На моје запрепашћење, овај је био Американац.

Изнео сам му разлог своје посете и он ми овог пута без посредства тумача одговори:

– Свакако да можете да се послужите Кумином. Бићемо почаствовани тиме.

У даљем разговору нисам могао да се уздржим а да му не кажем:

– Ја разумем да је један Кинез, задојен својом источњачком религијом и фатализмом, могао да ризикује живот и да селом управља седећи испод овог лустера који сваког тренутка може да се сруши. Али, како ви можете да чините то исто?

Американац устаде, одведе ме мало устрану и мирно рече:

– Некад сам био здравствени инспектор у Сједињеним Америчким Државама. Дошао сам овамо пре тридесет година и заволео ово село. И пре тридесет година Чанг ме је замолио да кроз средину овог танког ужета о коме лустер виси провучем челичну жицу...

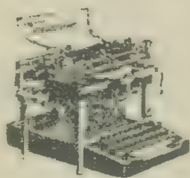

Јунаци који се држе

ДОМАЋИ ГОСТИ

Најстарији цртани јунаци, и стални гости на страницама Забавника пуних 45 година, зову се Мики и Паја Патак. Паја Патак и данас, са малим изузецима, запоседа трећу страну.

НА ВЕСТ О ГАГАРИНОВОЈ СМРТИ

МОЖЕ ЛИ ДА ТУГУЈЕ ЗВЕЗДА

Уме ли звезда да буде тужна? Уме. Погинуо је њен пријатељ Јуриј. Људина и јуначина. Оставио је блиску Земљу због ње, далеке звезде, због другарства, попео се на небо да је пита:

— Како ти је, звездо? Да ли си сама? Да ли би хтела са мном, звездо, на Земљу? Дођи, да погледаш дечје очи. И видећеш како и на нашој планети има пуно звезда.

Уме звезда да буде и те како тужна.

Умро је таваришч Гагарин који јој је 12. IV 1961. године дошао на ноге и лепо јој се представио.

Сада њега нема. И звезди се чини да је сама. Она је далеко. Она не види да у свакој улици има бар један Гагарин, да са сваког брежуљка дечаци и девојчице крећу у свемир. И да се у њиховим дневницима може прочитати: „Налазим се изнад Африке. Лет је нормалан. Добро подносим бестежинско стање".

И зато горе главу, мали Гагарини! Не будите тужни! Јуриј Алексејевич Гагарин, ваш друг из историје, легенде, маште и свемира, није волео тугу.

Када се спусти вече на кремаљске зидине и сви одете да спавате, на Гагаринов гроб спустиће се звезда.

Живи Гагарин је одлазио звезди.

Мртвом Гагарину сама звезда долази.

Јунак никад није сам.

6. април 1968.

Шест векова традиције

Почетком 19. века часовници су могли и овако да куцају — из унутрашњости минијатурне виолине или мандолине.

НАКИТ

Да је свет озбиљно схватио филозофа Жан-Жак Русоа, многи би побацали своје кићене сатове.

ЛЕОНАРДОВИ НАЦРТИ

НОВА РЕЧ ЈЕ КВАРЦ

ОТКУЦАВА ВРЕМЕ

Почетком истог века 19. једну даму [illegible] је ручни сат, не заборави. У [illegible] време из [illegible] је [illegible] на [illegible] у [illegible] — Дами [illegible] рад.

Као да не припада добу у којем је први пут засијао 19. веку, овај часовник готово модерног облика и димензија и сада откуцава, али једно друго време.

И овај примерак данас се чува у музеју. Зна му се тачан датум израде, али не и име мајстора који га је 1550. године вешто направио од гвожђа.

Музеј у Женеви чува и ове часовнике из 17. века. Емајл у злату и у њима скривени механизми показивали су власницима тачно време, под условом да их изваде из џепа.

Овај зидни часовник прорадио је 1790. године. Време је означавало не на једном већ на десет стаклених звонаца. Истовремено

Ова два сата швајцарске израде настала су у 18. веку и намењена су сасвим одређеном тржишту — кинеском. Богати Кинези носили су по два сата одједном. Да упореде време на њима или да им красе обе стране.

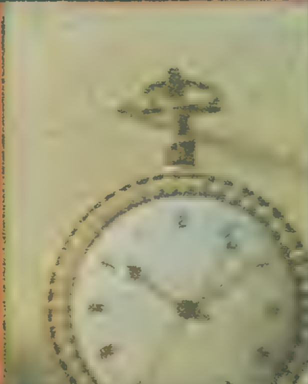

СОВЈЕТСКИ НАУЧНИК ЛИСЈЕВИЧ НУДИ ДОКАЗЕ ДА СУ „СВЕМИРЦИ" БИЛИ НА ЗЕМЉИ

ВАНЗЕМАЉЦИ СТИЗАЛИ НА ЛЕТЕЋИМ РИБАМА

*В*анземаљска бића слична људима посећивала су Земљу пре неколико хиљада година. Долазили су у необичним возилима сличним летећим рибама. Чим су се спустили у област источне Азије, успоставили су контакт с људима а затим се настанили у пустињи Гоби. Кинези су веровали да су богови и звали су их „синови неба" Не зна се тачно колико су дуго остали, јер пре него што су отишли у свемир нису оставили никакве трагове.

Астроном Карл Сеган недавно је изјавио да постоје разлози за веровање да се све то заиста и десило.

– На Земљи располажемо средствима којима можемо да проникнемо у ту тајну – каже он. – И зато, стидео бих се своје цивилизације ако не бисмо покушали да утврдимо право стање ствари.

Тако је и совјетски научник професор др Гирјевич, који је више година провео у Пекингу, одлучио да „утврди право стање ствари". Тамо је проучавао делове многих споменика, мотиве и легенде који потичу од пре неколико хиљада година пре нове ере или из раног периода средњег века. Закључке до којих је дошао прихватила је и Совјетска академија наука.

Полазну тачку за своју теорију нашао је у књизи „Записи о поколењима владара и царева" из 3. века у којој је записано да су око 3000 година пре н. е. на Земљу уз прасак грома изненада стигла необична бића ужасне снаге и огромне моћи. Један од њих Хуанг Ти родио се уз блесак огромне муње која је дошла из сазвежђа Великог Медведа. Када је на Земљу стигао други „син неба" Шао Хао, звезда попут дуге појурила је наниже, док се Хуан Хау створио у тренутку када је блештава сјајна звезда пресекла Месечев круг...

Међу нама су синови неба ■ ...Према тим легендама „синови неба" живели су у пустињама источне Азије где су се у то време дешавале необичне појаве. У једној књизи која улази у састав светог Таоиског корана постоји и следећи опис:

„Фенг-Цу (Син неба) спалио је себе у огромном пламену и винуо се заједно са димом..."

По легенди, за овај свој лет Фенг-Цу је користио направу „фејјуј" (према хијероглифима: феј-летећа, јуј-риба), до детаља описану у најстаријем запису „Књига планина и мора" која улази у састав средњовековне енциклопедије „Таипин јулан". Та „риба за полетање" није имала крила, личила је на свињу, била обележена црвеним шарама, штитила од оружја и уклањала страх од грома.

Тумачећи запис Лисјевич верује да је поређење са свињом значило да је та направа имала четири ноге које су се извлачиле у тренутку приземљења, надувен труп у који је могла да стане посада, а црвене шаре су

ознаке брода направљеног од несагоривог материјала.

А како су та свемирска бића путовала кроз васиону?

И на то је нађен одговор: пошто је ушао у „рибу за полетање" Фенг-Цу је привремено умро и поново се родио тек после 200 година. Совјетски научник зато сматра да је тај древни астронаут употребио неко средство за дуг сан и тако одлетео у свемир.

То важно сазвежђе Регул ■ Баш ову Лисјевичеву претпоставку поткрепљује мит о Хуанг Тију који је савладао Тао – покретну снагу свемира – и тако успео да „путује и лута у бескрај", брзином која је била сразмерна удаљеностима. Он је путовао на ченхуану (крилатом змају) а брзина којом се кретао утицала је на ток времена и успоравала старење људског организма. Ченхуан је могао у једном дану да прелети милијарду миља а човек који је био на њему тада је достизао старост од 2000 година.

Ипак, најзанимљивији је онај стари кинески запис у којем се говори о одређивању дела неба из којег су на Земљу стигла бића из свемира. Према тим мотивима „синови неба" стигли су на нашу планету из Сијанјуана, а после посете поново се вратили у исто сазвежђе од 17 звезда различитих по величини које по распореду у простору подсећају на крилатог змаја.

Данас се зна да је Сијанјуан припадао сазвежђу Лава. Помињући Сијанјуан древни аутори нису мислили на сазвежђе у целини већ на његову најсветлију тачку названу Регул или Алфа Лео. Према последњим подацима она се састоји од четири звезде које се окрећу око заједничког центра теже.

Савремени астрономи тврде да је једна од звезда Регул слична нашем Сунцу и да око ње круже планете. Зар би онда било нестварно да у том систему постоји и планета попут Земље на којој је могућ интелигентан живот?

Да ли се посета „свемираца" из сазвежђа Лава заиста догодила, спорно је. Јер, древни текстови могу да се тумаче на најразличитије начине. Али, стари записи често су доводили до археолошких открића. Анализа епова „Илијада" и „Одисеја" омогућила је да се пре 100 година пронађе Троја а исландска сага о Лејфу Срећном довела је до открића насеља Викинга у Америци.

Можда ће подробнија изучавања кинеских легенди о којима свет тако мало зна потврдити могућност да су посетиоци из свемира дошли из сазвежђа Лава и поново му се вратили. Можда

ПРИЧА СЕ...

АУТЕНТИЧАН СПОМЕНИК

Зна се да је Росини, велики композитор, био велики љубитељ угодног и веселог живота. Због тога му је новац био увек потребан. Једнога дана добије вест да се његово родно место спрема да му подигне споменик. На једном постољу имала је да буде постављена мермерна статуа Росинијева.

– Колико ће да кошта та мермерна статуа? – запитао је Росини.

– Сама мермерна статуа стајаће око двадесет хиљада лира!

– Ех, врло добро! – рекао је Росини. – Можемо да направимо један заиста користан споразум! Дајте ви мени тих двадесет хиљада лира, а ја се обавезујем да приликом сваке свечаности лично дођем и одстојим на подножју колико је потребно. На тај начин ја ћу имати новац који ми је толико потребан, а ви споменик коме неће бити равна у свету, јер нико неће моћи да изради верније моју статуу него кад је ја будем представљао лично!

(24. 10. 1939)

НАУКА У НОСУ

18. X 1952.

ЕРНЕСТ КРОКЕР РАСПОЗНАЈЕ 9000 МИРИСА

Није претерано ако се тврди да је Ернст Крокер, научник из Нове Енглеске, човек са најосетљивијим чулом мириса на свету. Његова способност да разликује мирисе равна је њуху многих животиња код којих је чуло мириса веома развијено, а његово знање из те области, које се непрестано усавршава, има широку научну подлогу.

У много случајева ова његова особина донела је људима велике користи, а њему помогла да још више употпуни своју „картотеку мириса". Јер, иако то звучи помало чудно, Ернст Крокер се у својој дугогодишњој пракси прикупљања и класирања мириса заиста служи неком врстом картотеке.

Мало дара и много вежбе ■ Крокер се, како сам каже, родио са најобичнијим чулом мириса, као и сва остала деца. Међутим, његова мајка гајила је у башти много мирисног цвећа и трава, тако да је тај миришљави свет још од његове најраније младости утицао на формирање и јачање његовог „њуха". У фабрици хемикалија, где је био запослен, имао је још више могућности да развије овај необични дар. Док је студирао електрохемију, Крокер се истакао својим изванредним чулом мириса и, што је још важније, способношћу да те мирисе памти и разликује.

Једног дана упознао је у фабрици новог сарадника, Лојда Хендерсона, с којим се убрзо спријатељио. Хендерсон, који је и сам имао ванредно развијено чуло мириса, постао му је незамењиви помоћник и сарадник у свим истраживањима. У лабораторији у највећој тишини, пошто ларма умањује и пажњу и моћ мирисања, њих двојица сатима „њушкају" по разним препаратима, записујући сваки нов мирис или нешто што га нагоештава.

Четрдесет мириса црне кафе ■ После вишегодишњих испитивања, Крокер је открио да је сваки мирис састављен

од четири елемента. Први елеменат добио је назив „миришљак", други „арома", трећи „воћар", а четврти, који је кисело-љут и веома непријатан, „каприлик". Људима највише прија „воћар", док чист „каприлик" тешко подносе.

Био је велики напредак кад су Крокер и Хендерсон у сваком од та четири елемента открили по осам нијанси јачине. Класификовање је тада било много једноставније, а мириси су могли да се означавају бројевима. Дивља ружа у пуном цвету има број 6523, што значи: „миришљака 6" (од могућих осам), „аромата 5", „воћара 2" и „каприлике 3". Неупућени људи и не слуте колике промене у каквоћи једног мириса може да изазове и најмања измена ових бројки. На тај начин они су прикупили и разврстали преко 9000 мириса. Њих двојица се често забављају тако што телефоном један другог, рецимо, питају како се зове мирис број 4761, 5118... Крокер, на пример, у обичној црној кафи разликује око четрдесет разних мирисних нијанси; може да их издвоји хемијским путем.

За време другог светског рата, Крокер је пронашао мирис, за човека неприметан, који је одвлачио са трага и најбоље дресиране псе, ловце на људе, које су Немци употребљавали за хватање савезничких обавештајаца спуштених падобранима иза линија фронта. Овај његов препарат потирао је мирис човека.

Другом једном приликом, нека фабрика кашика и виљушака дошла је у врло незгодан положај јер су јој све последње пошиљке робе враћене с напоменом да имају непријатан мирис. Хитно су позвали Крокера. Протрљавши кашику о рукав да би се угрејала, помирисао је и упитао у којој се фази производње употребљава туткало. Зачуђен, службеник фабрике му је објаснио да стварно има туткала у материјалу којим се глачају кашике. Крокер је мирисао још неко време и открио узрок непријатног мириса.

Мада би му ова изванредна способност могла донети велико богатство, Крокер не жели да постане „послован човек". Он је научник који, поред свог редовног посла, нарочиту пажњу посвећује оспособљавању младих сарадника-хемичара, јер сматра да „наука о мирисима" може човечанству да донесе велике користи.

Стидница

Антон Павлович Чехов

Једне лепе вечери, не мање лепи егзекутор Иван Дмитрић Червјаков седео је у другом реду седишта у позоришту. Са догледом је пратио „Корнелијевска звона". Гледао је и уживао. Но наједном... У причама се читалац често сусреће с тим „наједном". Писци заиста имају право. Живот има толико изненађења!

Дакле, одједном се његово лице укочило, очи избуљиле и дах му застао. Склонио је доглед, нагнуо се и... апћиха!

Као што видите, кинуо је. Кијање нигде и ником није забрањено. Кијају и мужици и полицијски комесари, а понекад и тајни саветници. Сви кијају.

Червјаков се нимало није збунио. Убрисао се марамицом и, као пажљив човек, обазрео се око себе да није кога својим кијањем узнемирио. Одједном се збунио. Приметио је да старчић који је седео пред њим, у првом реду, нешто гунђа и рукавицом брише своју ћелаву главу и врат. Познао је у њему генерала Бризжалова који је служио у одељењу за саобраћај.

– Попрскао сам га – помислио је Червјаков. – Истина, он није мој начелник већ туђ, али ипак је незгодно. Требало би да му се извиним.

Червјаков се накашљао, нагао се напред и дошапнуо генералу:

Опростите ми, ваше превасходство... Нехотично...

– Ништа, ништа...

– За име божје, извините. Ја ето... нисам хтео!

– Али седите, молим вас. Пустите ме да слушам!

Червјаков се збунио, глупо осмехнуо и стао да гледа на позорницу. Гледао је, али се више није пријатно осећао. Почео је да га мучи немир.

Између чинова, за време паузе, пришао је опет Бризжалову, стао уз њега и, савладавши бојажљивост, промрмљао:

– Ја сам вас, ваше превасходство, упрскао... Опростите... Ја Овај... нешто бих...

– Ах, оставите то... Ја већ заборавио, а ви о том! – рече генерал и нестрпљиво мрдну доњом усном.

– Заборавио, а из очију му вири пакост! – помислио је Червјаков и неповерљиво погледао генерала. – Па неће ни да говори! Требало би разјаснити да ја никако нисам хтео, да је то природни нагон. Може он још да помисли да сам ја намерно пљуцнуо. Ако сад и не мисли то, можда ће после!...

Кад се вратио кући, Червјаков је испричао жени своју незгоду. Учинило му се да је она олако схватила тај догађај. С почетка се уплашила. А кад је чула да је Бризжаков „туђ шеф", умирила се.

– Ипак иди па се извини! - посаветовала га је. – Помислиће да не знаш да се понашаш у друштву.

Па тако и јесте. Извињавао сам се, али се он некако чудно понашао. Ништа ми одређено није рекао. А није било ни времена за разговор.

Идућег дана Червјаков је обукао нов мундир, подшишао се и пошао Бризжалову да му „објасни"... Када је ушао у генералову собу за примање, опазио је много молилаца, а међу њима био је и сам генерал који је већ почео да прима молбе. Пошто је разгледао неке молбе, генерал подиже главу и баци поглед и на Червјакова.

– Јуче у Аркадији, ако се ваше превасходство сећа – почео је да разлаже егзекутор – кинуо сам и нехотице вас упрскао... Изви...

– Ма, којешта! Губите се, молим вас!

Затим се генерал окренуо другом молиоцу:

– А шта ви желите?

Неће ни да говори са мном! – помислио је Червјаков и сав побледео. – Љути се, дакле... То не могу тако оставити... Све ћу му разјаснити...

Кад је генерал свршио разговор и с последњим молиоцем и пошао у другу собу, Червјаков је кренуо за њим и промрмљао:

– Ваше превасходство! Ако се усуђујем да узнемирим ваше превасходство, то чиним зато што се кајем. Није хотимично било, и сами знате!

Генерал је начинио кисело лице и одмахнуо руком.

– Па ви ми се, господине, у ствари подсмевате!

Рекао је то и изгубио се иза врата.

– Какво подсмевање? – помислио је Червјаков. – Баш ту нема никаквог подсмевања. Генерал, па не може да разуме! Кад је тако, нећу више ни да му се извињавам. Нека га враг носи! Написаћу му писмо, али му више не идем на ноге. Бога ми, нећу му више доћи...

Червјаков је тако мислио кад се враћао кући. Али писмо генералу није написао. Мислио је, мислио, а никако да смисли шта да напише. Остало је најзад опет на томе да оде лично да му „разјасни ствар"!

– Долазио сам јуче да узнемирим ваше превасходство! – замрмљао је кад је кад је генерал уперио очи на њега. – Не зато да вам се ругам, како сте ви то изволели рећи. Ја сам се извињавао зато што сам вас при кијању попрскао. Нисам ни помислио да се ругам. Зар се ја смем ругати? Кад бих се подсмевао, то би значило да ја немам поштовања према личности... не би...

Напоље! – дрекнуо је генерал из свег гласа.

Био је сав поплавео и дрхтао је од беса.

– Зашто? – упитао је готово нечујно Червјаков који је скоро пао од ужаса.

– Напоље! – поновио је генерал и лупио ногом.

У Червјакову као да се нешто сломило. Ништа више није видео и чуо. Пошао је вратима, изишао на улицу и одвукао се кући. Стигао је онамо махинално. И не скидајући мундир легао је на диван и ... умро. Ударила га је кап!

(25. октобар 1940)

(Ова прича, мало ремек дело у Чеховљевим изабраним делима, има наслов „Чиновникова смрт")

УХВАТИТЕ ЧЕРЧИЛА!

БЕКСТВО КОЈЕ ЈЕ УТИЦАЛО НА ТОК ИСТОРИЈЕ

Двадесет петогодишњи Винстон Черчил дошао је 1889. године на ратиште Јужне Африке као дописник лондонског „Морнинг поста".

Средином новембра исте године Черчил је пратио извидницу капетана Холдена која се упутила дубоко у бурску територију. У блиндираном возу са пет вагона, локомотивом и неким застарелим топом налазило се 120 људи. У тишини која је владала пределом, дим и бука воза могла је да привуче пажњу бурских извидница. Тако је и било.

– Када су Бури зауставили воз – сећао се касније Черчил – извадио сам маузер и почео да пуцам. После четрдесетак минута један Бур ме је позвао да се предам. Могао сам да га убијем и да сам то учинио историја Јужне Африке вероватно би била друкчија и готово сигурно мање срећна. Био је то човек који је постао главнокомандујући бурске војске, а касније први министар Јужноафричке уније...

Тако је Черчил био заробљен и одведен у неку државну школу претворен у затвор.

Ограда ■ Цео месец није размишљао ни о чему другом до о бекству. Ковао је планове. Свакога дана посматрао је кретање стражара настојећи да открије слабу тачку у обезбеђењу затвора. Неуморно је ходао четвороугластим двориштем вребајући погодан тренутак за бекство.

Черчил није ни мислио о томе шта ће се догодити ако и успе да се пребаци преко зида, нити о томе да се игра животом, ако његов покушај не успе.

Коначно, 11. децембра Черчил је одлучио да покуша бекство. Сачекао је да се спусти вече и после два часа чекања видео да од његовог плана нема ништа. Следеће вечери, очајан, Черчил је тумарао двориштем и поново размишљао о свом плану. Излагао се опасности да га стражари опазе. И тада, у тренутку, угледа једног стражара како прилази другоме. Разговарали су леђима окренути огради. Черчил је потрчао према огради, брзо се успузао уз њу и на врху застао да би осмотрио стражаре. На његову срећу, они су још разговарали. Бегунац се тихо спустио у башту која се простирала иза ограде.

Шта сад? Налазио се у непријатељској земљи и није познавао никога ко би му помогао. Невоља је била и у томе што није знао ни речи холандски или кафирски па је тешко могао да дође до хране или обавештења.

Пешачење се отегло унедоглед. Најзад је угледао воз који је лагано напуштао станицу, потрчао за њим и с тешком муком успео да ускочи. Био је то теретњак чији су вагони били пуни неких џакова. Увукао се и заспао.

Претрес ■ После неколико часова пробудио се ужасно жедан. Прва мисао која му је пала на памет била је да искочи из воза и дође до воде. Можда би могао исте ноћи да ухвати други воз, тешио се. Непримећен, скочио је из вагона и убрзо пронашао неки мали рибњак где је угасио жеђ. Али, није било лако пронаћи други воз. Ипак је упорно наставио да хода дуж пруге.

У међувремену, кренула је хајка на Черчила. Бури су решили да га ухвате по сваку цену. Телеграми с његовим описом и 3000 фотографије разаслати су широм земље. Сваки је воз претресан.

Док је лов на њега почињао, Черчил је грабио напред... Приближавајући се некој станици, очи су му се рашириле од изненађења: по страни је стајао „његов" воз. Не часећи пронашао је боцу и напунио је водом одлучан да више не напушта воз. Завукао се међу вреће и у загушљивој врелини провео пуних 60 сати. Највише се бојао да ће воз бити претресен. Једанпут и јесте али Черчила, дубоко завученог под вреће, нису пронашли.

Најзад је, прашњав и гарав, стигао у Долгоа Беј, у сигурност.

Можда ниједно бекство није изменило ток историје као ово Черчилово. Истина, то се десило 40 година касније – Черчил је предводио Британију до победе над Немачком.

(5. септембра 1975)

Татјана Лукјанова: како сам позајмила глас цртаним јунацима

РАДОСТ ЗВАНА ЗОЗОН

Истина је: деца данас расту и уче се добру, храбрости, племенитости и јунаштву уз Штрумпфове, Тарзана, Перу Детлића или Душка Дугоушка. Пре петнаест година јунак-миљеник тадашњој деци био је мала паметна и знатижељна лутка Зозон из дечје серије „Хајде да растемо". Глас му је позајмљивала Татјана Лукјанова, глумица Београдског драмског позоришта.

– Таквом позиву на игру и дружење није се могло одолети. Била је то велика радост за мене која сам уз то радила и свој редован посао у позоришту. Ово ми је једноставно ишло од руке и чинило ми велико задовољство.

„Недо, хоће ли бити много глупо ако те нешто питам", говорио је тада Зозон гласом Татјане Лукјанове својој другарици Неди Спасојевић. Свако питање имало је одговор. Деца су учила, а с њима и одрасли.

– Човек до краја живота носи дете у себи, па ми је тај језик, поетичан и маштовит, био близак. Мој глас је само помогао да малишани лакше прихвате свог јунака, равног њима и занимљивог као и они.

Татјана Лукјанова је свој глас позајмљивала и Плавом делфину, јунаку истоимене француске цртане серије, као и многим другим јунацима цртаних филмова.

– То су углавном били девојчурци у цртаћима у чије сам ја име говорила. А све је почело пре 25 година, када се група глумаца, који су имали дара да играју децу, окупила у Радио-Београду. Учествовали смо у редовној радио емисији „Весели уторак" и тумачили смо текстове Душана Радовића и Александра Поповића. Тада цртаћи још нису били толико актуелни, па су се деца много веселила том уторку.

ДИКАН И ПРВИ РЕЛИ

MONTEKARLOS

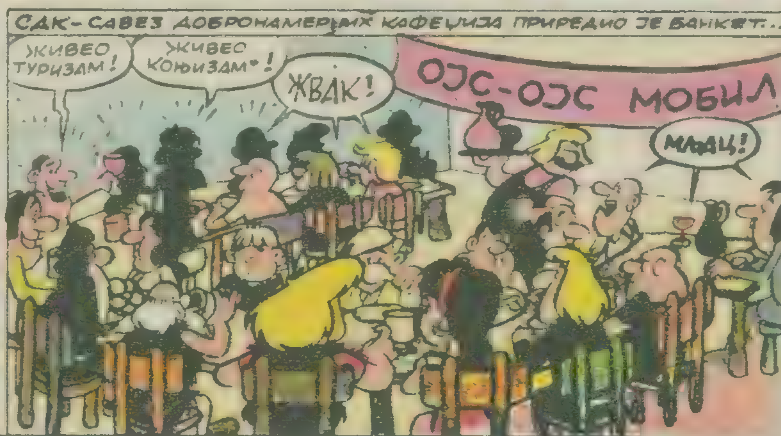

* КОЊИЗАМ – КАО ДАНАС АУТОМОБИЛИЗАМ

* ГАРАЖА – ШТАЛА

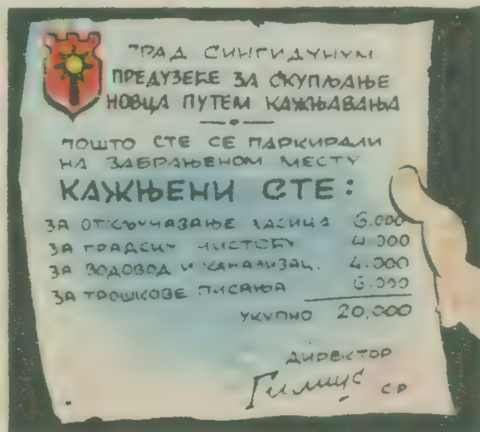

НАУКА РАСПОЛАЖЕ НАЈБОЉИМ ИСЛЕДНИКОМ

ЛАСЕР УБИО АЛЕКСАНДРА ВЕЛИКОГ

Кад је Александар Македонски стигао у Индију, сазнао је да калуђери у једном храму чувају круну помоћу које се тачно може утврдити да ли је неки човек „свет". Довољно је ставити круну на главу и изићи из храма на сунце и одмах ће се сазнати како ствари стоје: само изабраници богова остају живи. Александар је без двоумљења ставио круну и изашао на трг обасјан сунцем. Огромни кристали рубина уграђени у круну заблистали су кас ватра. И? Не, Александар Македонски се, на велику радост своје пратње, није срушио мртав. Покретом пуним поноса скинуо је круну и вратио је калуђерима. Нека се чува у храму и нека свима прича о његовој слави и величини!

Ипак, није прошло много а Александар је осетио јаку главобољу. Бол је био све јачи и после извесног времена највећи војсковођа старог века умро је у 33. години.

Данас научници сматрају да легенда о смрти овог владара – која каже да је страдао од непознатих зрака – није без основа. Александра Македонског убио је ласер!

Поуздано се зна да је круна коју је Александар ставио на главу била украшена кристалима рубина који су били усмерени ка центру главе, мозгу. Они су, очигледно, одиграли улогу рубинског ласера добијеног од сунчевих зрака. Лукави индијски махараџа који је дао да се круна направи, кад би излазио на сунце, увек је окретао главу тако да светлост која пада на кристале пролази мимо ње. Сви други који нису знали тајну држали су се нормално, окретали круну према светлости и – умирали.

А шта је то ласер?

Привиђење у три димензије ■ Боље рећи, како се добијају једнобојни зраци исте таласне дужине и како се усмеравају у сноп такве јачине који може, рецимо, да убије човека? На кристал рубина, на разне гасове или друге елементе управљају се светлосни зраци и атоми основне материје, подстакнути зрачењем спољашњег извора светлости, доведени тиме у побуђено стање, зраче јачу светлосну енергију од оне која је послужила као подстицај. Нова, много јача светлост излази из кристала „у строју" спремна да направи чудо!

По свему судећи изванредне особине ласера познавали су још у древном Египту.

Данас се са великом сигурношћу може веровати да су свештеници египатских храмова били упознати с холографијом која дозвољава да се помоћу ласерских зрака створи тродимензионална слика у простору! Жреци су те слике могли да добијају помоћу ласера од сунчеве светлости. А сунца у Египту, бар, има напретек.

Данас стручњаци могу у простору да створе лик било којег човека или предмета, у три димензије, да му дају коју хоће величину и мењају боју. Тако, нека модерна позоришта већ користе ласер кад на позорници треба да прикажу привиђења.

Операција за секунд! ■ Сваког дана може се у новинама прочитати о некој новој примени ласера. Час игра улогу иследника у неком замршеном криминалном случају, час је у служби грађевинара, често га употребљавају при заваривању металних делова, користе га археолози, биолози, хирурзи, али и војници.

Један болесник обратио се лекару жалећи се да готово ништа не види. Велика мутна копрена навучена му је преко очију и он види само делиће слике тамо где престаје мрља. Лекар је поставио дијагнозу – мрежњача се одлепила! Све до пре неколико година човека са таквим оштећењем ока чекала би веома компликована

Ту је лекарима помогао ласер или, како га научници зову, квантни генератор који шаље снажан зрак светлости у око. Ласерски млаз пролази кроз зеницу, сочиво служи као жижа, баца на мрежњачу малу пегу и мрежњача је као неком чаробном иглом пришивена на своје место. Цела операција, ако не рачунамо припреме, траје десети део секунда!

Ево и једне добре вести за све: ласер су почели да користе и зубни лекари. Више неће бити оног дугог и болног сврдлања зуба. Довољан је један секунд и болест која је напала зуб биће уклоњена.

Нарочито је занимљива једна чудовишна моћ ласерског зрака. То је ласерски микроспектроанализатор. Десио се, рецимо, савршен злочин. На месту убиства нађена је само длака. Коме припада? Злочинцу или можда невином човеку? Модерна хемија и физика омогућавају да се изврши анализа микроелемената у тој власи. Однос атома метала карактеристичан је само за једног човека на свету, за оног с чије је главе влас отпала. Кад се упореди састав микроелемената нађене власи с косом осумњиченог, са стопроцентном сигурношћу се може рећи ко је убица.

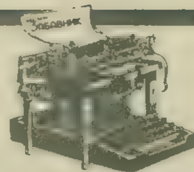

Кад су новинари изишли из анонимности

ПРВИ ПОТПИСИ

Сарадници Забавника нису се потписивали испод текстова ни пре, али задуго ни после рата. Први пут су се имена аутора написа појавила 1972, у време када је за уредника дошао Живорад Стојановић.

ПРИЧА ЈЕДИНОГ ПРЕЖИВЕЛОГ ПРИПАДНИКА АМАЗОНСКЕ КАУЧУК-АРМИЈЕ

ИЗ ПАКЛА САМ

БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО БЕЖАО

15 ГОДИНА

Хосе Мартин Мело прича: „Родио сам се у Шпанији. Док сам био сасвим мали, родитељи су ми се иселили у Бразил и ја сам ишао у школу у Рио де Жанеиру. Нисам био добар ђак, више сам волео разне пустоловине него књигу. Спаковао сам ствари и отишао од куће. Један пријатељ ме је наговорио да ступим у такозвану каучук-армију! У ствари, била је то армија пустолова, пропалица, ловаца на срећу и бивших робијаша. Склопили смо уговор с државом. Обећано нам је пет крусеироса на дан, одсуство свака три месеца, пензија и медаља. Од свега тога нисам баш ништа видео.

Прво разочарање доживео сам још у Белему: неколико стотина људи збијено у узан товарни простор једног теретног брода путовало је недељу дана до логора ограђеног бодљикавом жицом. Са униформом коју су чинили сламни шешир, панталоне и сандале добили смо неколико конзерви и мачету, прашумски нож без којег се овде не може крочити.

Био сам у бараци 122 и сваког јутра устајао пре свитања: морао сам да засечем 150 каучукових стабала. На крају сваке бразде стајала је мала посуда у коју се цедио сок каучука. Поподне се посуда празнила. Гуму сам морао да кувам ноћу на ватри од кокосових ораха и на тај начин добијен сирови каучук нарастао би у џиновску лопту тешку око сто килограма. Затим сам ову лопту котрљао натраг у логор. За ту количину било ми је потребно 7–8 недеља рада а да стигнем до главног стоваришта готово три дана.

Уместо обећаних крусеироса добијао сам само толико конзерви и животних намирница колико ми је било потребно да преживим.

После првих губитака у људству и материјалу влада се повукла из посла и прашумске раднике препустила немилосрдном искоришћавању приватника. Убрзо су радници открили превару и покушали да се спасу бекством, али су надзорници без милости гонили бегунце псима и хеликоптерима.

Побуњеници су једном напали управу логора, десетине су побијене. Неки који су покушавајући да побегну ноћу дошуњали до једног теретног брода откривени су и бачени рибама Амазона. Хиљаде радника умрло је од болести и глади. Није било ни лекара ни лекова, а ко није доносио одређену количину каучука у логор, није добијао храну.

После шест година ужасног кулучења, одлучио сам да побегнем. Шта сам имао да изгубим? Зар није потпуно свеједно хоћу ли умрети испод каучуковог дрвета, пасти као жртва месождера, удавити се у прашумској мочвари или ће ме убити ловци на људске главе?

Набавио сам компас, ципеле, нешто аспирина, узео мачету и нестао. Прашума Мато Гроса вероватно је један од најстрашнијих предела на земљи. Ко ту упадне без компаса годинама може да се врти укруг а да то и не примети. Јагуари, алигатори, анаконде и други месождери стално вребају. Уза све то – а то зна само онај ко је био у прашуми – неиздржљива ларма. Непрекидно крештање, рикање, звиждање, завијање, урлање: чули су се гласови небројених папагаја, мајмуна и других животиња од којих се човеку леди крв у жилама.

Сусрет у прашуми ■ Срећом, после више година живота у прашуми навикао сам на прашумску буку и тежак, влажан, топао ваздух. Знао сам који се плодови могу јести, које биљке помажу против грознице и болести и како се за јело лове мале неотровне змије. С тим знањем и силном жељом да побегнем из пакла, напредовао сам према југу. Нисам имао појма шта ме је чекало. Надао сам се да ћу после годину дана опет бити међу људима. Нисам ни у сну могао да замислим да ће све то трајати петнаест година!

Ишао сам кроз песак уз обалу реке следећи траг једне џиновске корњаче чија се јаја сматрају посластицом. Одједном, из грмља се појавио човек брадат, прљав, мршав као и ја, са мачетом. Испрва сам мислио да ми се привиђа али се човек дотетурао до мене, зајецао од радости и загрлио ме.

Био је то радник Паоло Гилас. И он је побегао из логора. Као ни ја, ни он већ пола године није видео човека и сад није знао шта би од среће. Удвоје је пут био много лакши.

Нисмо знали да је предео с друге стране реке ловиште индијанског племена Шванта. Није дуго потрајало а из честара су се појавили први Индијанци. Паоло и ја натуцали смо неки тобоже индијански. Ипак смо се некако споразумели. У логору смо помогли болесној девојци па су домороци у знак захвалности мене задржали као лекара и дали ми девојку за жену. Звала се Јани. Нисмо имали избора: прихватили смо наметнуто гостопримство.

Између живота и смрти ■ И онда се Паоло разболео и дозивао мајку. Умро је а да није дошао свести.

Неутешан због губитка друга, одлучио сам да неко време останем код Шаванта и по њиховом ритуалу ожених се изабраницом. Упркос свим разликама које су између нас постојале, ја сам је заволео. Месеци су се продужили у годину. Индијанка ми је родила два сина и кћер.

Једног дана обузела ме је неодољива чежња за светом, за цивилизацијом. С пуно обзира саопштио сам својој жени да намеравам да одем. Она је мирно одговорила: „Не брини за мене. Знала сам да ћеш једног дана отићи". Шаванти су ми спремили чамац и снабдели га храном како су најбоље умели. Загрлио сам децу и опростио се с Јани.

Затим сам живео у племену Тотомара. У једном заливу срео сам њихове чамце, дали су ми рибе које су баш уловили, али су се углавном држали на растојању.

Међутим, племе Кватуага ме је прихватило с много поштовања и још више радозналости. Код њих сам провео више година. Научио сам их како се граде куће и чамци, они су мене водили у лов и показали ми животиње које пре мене, верујем, ниједан белац није видео. Биле су то птице и гмизавци који су подсећали на историјске гуштере, зелени слепи мишеви, мали сисари налик на лењивце (Bradypus tridactylos) и дивљи лептири.

Код Кватуага сам се разболео. Месецима сам лебдео између живота и смрти. Ипак сам некако стао на ноге и кренуо даље према Рију.

Прашумски пожар пресекао ми је пут и присилио да кренем другим правцем. Кад сам најзад стигао у прву бразилску жандармеријску постају био сам живи скелет, са седом брадом и напола луд од исцрпљености. Овде су ми рекли да је био други светски рат и да је завршен 1945, а кад сам се пријавио за скупљање каучука био сам дечак.

СТАРИ ЕГИПАТ

ВЕШТАЧКЕ ВИЛИЦЕ

Погрешно би било мислити да су вештачке вилице скорашњег датума: вештачки зуби нађени су у једном старом египатском саркофагу. У Египту је једна од строгих казни била и чупање зуба. Они који би на тај начин остали без зуба правили су вештачке да се не би знало да су били кажњени. Тако су постали вештачки зуби. И стари Римљани су знали за вештачке зубе и вештачке вилице. Најбољи примерци сачувани су у музеју у Тарквинији.

(14. новембар 1930)

ПОКЛОЊЕНА НАДАХНУЋА

СНОВИ СРЕЋОМ ЗАПАМЋЕНИ

Готово трећину живота човек проведе у сну и многи сматрају да је то, истина неопходно, траћење времена. Међутим, неки људи чак имају способност да сањајући раде: на пример, компонују музику, састављају стихове или решавају математичке задатке.

Руски књижевник Александар Грибоједов (1795–1829) сањао је једном како у кругу пријатеља прича о комедији коју је као већ почео да пише, чак је читао неке одломке. Пробудивши се Грибоједов је дограбио оловку и отрчао у врт и исте ноћи скицирао план комедије „Невоља од памети" и написао неколико сцена из првог чина.

И Пушкину су у сну „долазили стихови". У једном од својих снова Достојевски је видео сиже свог романа „Младић". Тургењев је причао: „Непрестано се борим са својим јунацима; и у сну их чак видим". Мотив за „Оца Сергија" Лаву Толстоју је такође дошао у сну.

Идеје за своја дела „сањали" су и Чехов и Мајаковски.

До наших дана сачувала се необична прича о познатом италијанском композитору и виолинисти Ђузепу Тартинију који се родио у Пирану, а школовао у Копру. Тартини никако није могао да заврши једну своју сонату и најзад... „у сну му се јавио ђаво и предложио да му покаже крај сонате ако му Тартини заузврат прода своју душу. Тартини је пристао. Тада је ђаво узео виолину, даграбио гудало и засвирао крај сонате који је лепотом превазишао све што се дотад чуло. Тартини се пробудио у неописивој екстази, брзо узео свој инструмент и поново мелодију коју му је ђаво одсвирао".

Познати француски математичар Анри Поенкаре (1854–1912), иначе члан четрдесет академија наука и научних друштава, у својој књизи „Математичко стваралаштво" написао је: „Идеје су ми се, нарочито, рађале у полусну; оне су ме посећивале изјутра и увече док сам лежао у постељи".

Човек се ни у сну не ослобађа потпуно онога што заокупља његове мисли и машту у току дана. И зато песник сања стихове, музичар музику, а математичар – бројке.

(21. јануар 1967)

Јаша Рајтер

Рајко Митић

Мирослав Чангаловић

Јован Шћекић

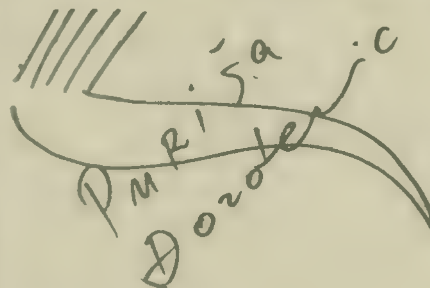

Пуриша Ђорђевић

Бани Поповић

Није баш било лако објаснити свима зашто нам је одједном тако неоп ходан морски пас. Сад, могло би да се каже како је то био један од наших оригиналних начина да се мало нашалимо за Нову годину (свак на свој начин, наравно), али, руку на срце, тек када смо видели да је московској „Недељи“ био потребан један носорог, помислили смо: ту нешто има. Знате оно: кад могу они, што не бисмо могли и ми. Важно је само било да наша животиња нипошто не буде носорог, или њему слична, да не би испало да им крадемо идеју. Онда: која? У помоћ смо позвали директора Зоолошког врта друга Милорада Меденицу и упитали постоји ли зверка коју он нема. Он је, међутим, почео надуго и нашироко да набраја сибирске тигрове, носате мајмуне, медведе коала, кобре, ајкуле...

Ех то: морски пас, помислили смо!..

— У чему је ствар? — узвикнуо је директор Меденица — Да нема изгледа да га добијемо?

— Можда! — одговорили смо загонетно, зграбили фломастер и блок за цртање и јурнули у потеру за том морском немани. Пошли смо од логике: ако је већ нема у зоолошком врту, где би је могло бити. Неко спомену Београдски сајам и вашар:

— Тамо нема чега нема!

■

Одмах смо се за помоћ обратили другу Јаши Рајтеру и при том се послужили лукавством: упитали смо га за крокодила, уместо за ајкулу.

— Таман нам он фали! — одговорно је директор Београдског сајма и насмејао се.

— Па нацртајте га, кад га већ немате! — предложио сам.

— Чекајте! — замислио се — Крокодил има реп... главу, и... ноге. У реду, дођите али не пре једног часа.

У заказано време затекли смо друга Јашу у друштву Серафима за столом претрпаним исцртаним рептилима у најслободнијим облицима и фазама развоја, од оне кад се помаља из јајета до зрелог доба. Ликујући, насмејали смо се сопственој видовитости, у себи наравно, и без икаквог увода затражили — морског пса!

— Шта! — љутнуо се наш домаћин — Зар ми све ово време губили на крокодилима. То је превара!

Али друге није било, и друг Рајтер је ћутке узео блок и фломастер. Његов поглед је дуго био прикован за карикатуру Десе Глишић, која је висила изнад библиотеке. За то време у соби је владао тајац. Онда је, одједном, у три потеза исцртао нешто што је по сличности било између пегле и моторног чамца.

— Јесте ли задовољни? — упитао је не без поноса.

Ми смо више били збуњени.

— Па добро, знам где бисте могли боље да прођете! — додао је затим помирљиво — Скокните зачас до Београдске удружене банке, до Љубише Лукића, он је директор. Сигуран сам да он има бољу представу о ајкулама!

Друг Лукић је баш тог дана отпутовао за Љубљану. Као да је знао шта га чека.

Међутим, потеру смо морали да наставимо.

■

Другу ајкулу је нацртала прва личност југословенског фудбала — Рајко Митић. Пре него што је почео да ради, тихо је промрсио:

— Ах, мајку му! — а затим упитао: То је риба, зар не?

Дуго је цртао. Уста су му остала отворена и само повремено се скупљала и развлачила. Занет послом, почео је сам са собом да говори: „Где ли јој дођу очи. Да л' су тамо негде, мајку му?“... „Морам да јој отворим уста!..“ „Докле ли има зубе..?“ На крају је одмакао главу и испитивачки је нагнуо налево па надесно, и кратко се осмехнуо: „Хе, хе!“ Онда је пришао вратима, отворио их и повукао:

— Ђоко, чика Пајо, овамо!

Ђока је секретар тренерске организације — Вељковић, а чика Паја чувени предратни бек Драгићевић, сада благајник ФСЈ. Он је наглув, у ствари једва чује, па му Рајко показује цртеж и на само уво из свег гласа виче:

— Морски пас!

— Ма чујем ја! — љутнуо се чика Паја — Ал' то није морски пас. Ово је више голуб!

Настала је кратка консултација:

„Има ли овде нешто за шприцање воде?“ „Нема, то је кит...“ „К'о авион има реп...“ „Има ли доле нешто?“ „Нема, ваљда, ноге. Метни му једно око...“ „Шта ли му је ово?“ „Као пераја, шатро!..“

■

Првак београдске опере Мирослав Чангаловић, који сам даје нацрте за своје костиме и сам себи исцртава шминку, нацртао је једно мало јато риба на тему: „Морски пас“, а онда се после пола часа лупио по челу и извикнуо:

— Ау, сад сам се сетио. Молим вас, још једног!

Тај последњи, најуспелији, имао је уста са стране. Кад га је завршио, погледом је упитао своју супругу, пошто главни стручњак у породици за цртање — кћерка, није била код куће.

— Да, свакако... ово је управо пикасовски виђена ајкула! — тешила га је — Погледајте: глава напред, а уста са стране. Сасвим је добра. Можда малкице — миролубива. Али то не смета... Мој муж знате, није да не зна. Напротив, обожава рибе...

— Како да не: ја сам риболовац! — мало замишљено је додао уметник — У стању сам да вам сад опишем све особине и перфо,..ансе морског пса. Толике сам их видео уловљене и живе. Једино ме буни: да ли му је реп усправан или водораван!

■

Сада смо већ имали три морска пса у џепу. Једино нисмо били сигурни да би нешто могло да се започне са њима. Потражили смо четвртог. Њега је нацртао песник Душко Костић.

Писац „Баладе мене крај мостова“ и још 20 књига поезије, писац четири романа за децу, ослонио се на то што је, како сам каже, у школи увек имао петицу из цртања. Када је завршио своју ајкулу и мало се измакао да је поиздаље оцени, пригушено је јекнуо:

— Аух, аух, нисам тако хтео!

Затим је још једном покушао. За разлику од Чангаловићеве, његова ајкула је показивала зубе. И имала је очи... И да не би било забу-

МОЈА АЈ

grbava ajkula

Dušan Kostić

Душан Костић

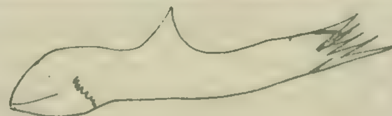

Ружица Сокић

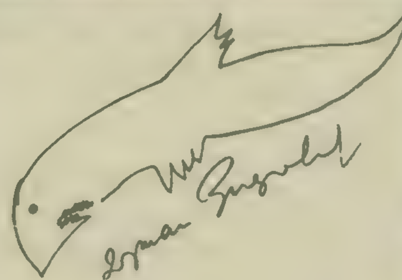

Душко Радовић

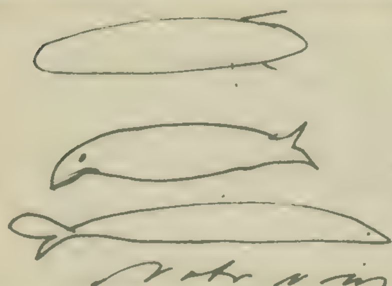

Новак Новак

Милан Ковачевић

Тихомир Петровић

не: изнад прве је написао „грбава ајкула".

— Ево, — рекао је мало задовољније — сад је, мислим, добра. Можда је у природи нешто елегантнија...

■

Ружицу Сокић смо „ухватили" између две сцене „Кафанице, Суднице, Луднице", у бифеу Атељеа 212. Појавила се на степеништу иза позорнице у униформи кондуктерке Градског саобраћајног предузећа. Поглед јој је био зачуђен, а на уснама јој је лебдео уздржан осмех. Имали смо утисак да је била пријатно изненађена посетом. Док је силазила, неко је приметио:

— Овој би добро стајала и униформа Градске чистоће!

Кад смо јој рекли шта хоћемо, да нацрта ајкулу, дражесно је одмахнула руком и узвикнула:

— Ју, што сте луди!

Онда је, онаква какву је бог дао и какву је сви знамо, без комплекса, почела да употребљава фломастер, подижући сваки час, као пијаниста, руку, кад год би повукла неку црту. Уз пут је мазно шапутала: „Овде има око", „Овде — зубе"... „Та-а-а-ко", „Има и шкрге..."

Пред крај је постала мало нервознија, почела је брзо-брзо да шкраба, и закључила:

— Баш ме брига!

■

Душко Радовић, књижевник и творац незаборавне телевизијске емисије „На слово на слово", реаговао је на тај начин што су му се зенице незнатно рашириле, док му је поглед био прикован у плакат некима познатог француског стрипа на зиду који се зове „Штрумпф", и који је написан на немачки начин, пошто Французи немају слово „ш", и што је, на крају, дунуо два дима из „Драве" која му је лежерно висила на доњој усни. После тога су уследили врло рутинерски потези руком, и... једна фока је добила ајкулине зубе!

■

Седму ајкулу је нацртао друг Јован Шћекић. Али не сам. Асистирала му је екипа „Актуелних разговора" са Душком Митевићем и Божом Вучуревићем на челу.

Пре тога је окренуо на телефону број 342-250 и позвао сина Јакшу у помоћ. Уместо Јакше јавила се супруга. Никако нису могли да се споразумеју. Спомињана је шаргарепа са додацима са стране и одозго у виду пераја.

— Шта кажеш: испашћу будала! — понављао је речи које је чуо с друге стране жице.

Онда је шеф репортажних кола, инжењер Миша Јелачић стигао у помоћ. Рекао му је да ајкула има вретенасто тело.

Друг Јова, међутим, није знао шта је вретено, али је на крају прикупио храброст и нацртао четири ајкуле, од којих су прву оценили као најприближнију оригиналу, само зато што није имала реп. Закључили су да је то у духу емисије „Актуелни разговори", које такође у фигуративном смислу речи никад немају реп, што ће рећи — крај.

■

Пуришу Ђорђевића смо затекли у тренутку док је смишљао идеју за филм чија се радња догађа одмах после завршетка рата. У том расположењу он је видео ајкулу у облику изврнуте четке за ципеле. Упитали смо га шта значе оне оштре црте које штрче из главе.

— Зуби! — промрсио је кроз зубе.

Ти зуби су били окренути према горе!

То је већ био наш осми морски пас.

■

До деветог морског пса дошли смо сасвим случајно, из пера нашег познатог хирурга др Ђанија Поповића. Када је завршио, испоставило се да су његова схватања о ајкули била готово идентична са схватањем Рајка Митића и Душка Костића што ће рећи да је имала и реп, и пераја, и зубе, и око, све осим једног — није личила на ајкулу.

■

Десетог смо потражили у хали број осам, на Сајмишту, на једној естрадној приредби, којој је присуствовао наш познати телевизијски хумориста Новак Новак. Док је цртао, асистирао му је ништа мање познати телевизијски спортски репотер Драган Никитовић, и када је све било готово, констатовао: да Новакови морски пси имају везе с морем утолико што личе на пингвине у лежећем положају...

Милан Ковачевић, творац телевизијске емисије „Караван" који је седео за столом до њега, сам је, као познавалац царства дивљих животиња, затражио да нам помогне. При том је нагласио да је поклоник хлебинске сликарске школе. Неспоразум је опет открио Никита:

— Милане! — шапнуо му је поверљиво на уво — Они хоће ајкулу, не лигњу!

Тог тренутка је Тихомир Петровић отпевао своју последњу песму и пространом гледалишту објавио „фајронт".

Кући смо кренули уз шеретски осмех, и исцрпени, са десетом ајкулом у џепу. Толико их нема ни џиновски токијски акваријум.

■

Сутрадан је заврјао редакцијски телефон. Са друге стране жице јавио се већ познати глас директора Зоолошког врта, друга Меденице.

— Шта је било, другови, са оном ајкулом? — упитао је пола у шали пола у збиљи, и при том се усиљено насмејао — Ха-ха-ха, море, знам ја вас: то сте се ви шалили...

Шалу на страну: питање је остало без одговора. Збиља: шта би ту имало да се одговори. Кажите и сами...

КУЛА

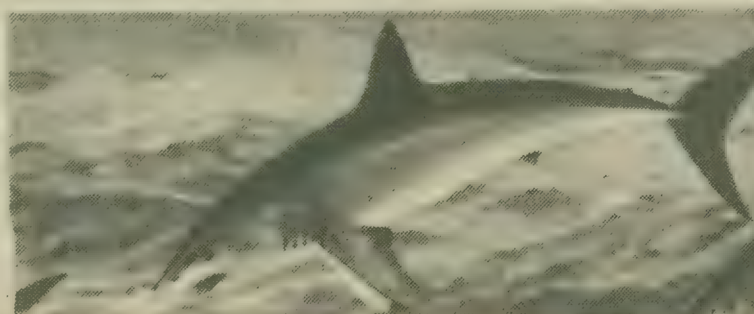

ДУХОВИТ НАЧИН ДА СЕ ПОСРАМИ РИВАЛСКИ ЛИСТ

ЧИТАЈ ВЕСТ НАОПАЧКЕ

НАОПАЧКЕ

Деведесетих година прошлог века два њујоршка дневна листа, стари „Свет" и нови „Вечерњи журнал", били су заклети непријатељи. Борба за читаоце била је беспоштедна: сваки од листова трудио се да заскочи онај други и први објави бар једну узбудљиву вест.

Беснео је шпанско-амерички рат (1898). Вицеадмирал Самсон с флотом био је негде крај обала Кубе. Да би био у току ратних догађаја, „Журнал" је набавио бродић који се непрестано мотао у близини бојишта и тако сакупљао „вести из прве руке". И „Свет" је имао свој бродић, али он је био спорији или су новинари били невештији, па су вести стизале са закашњењем.

Зато се редовно догађало да „Журнал" објави неку ексклузивну вест и да се, пола часа касније, та иста вест, само препричана, појави у „Свету". У то време радио-везе нису постојале, исто тако ни радио-телефони, о телепринтерима није било ни помена. Вести су стизале бродом до обале а затим обичном поштом упућиване у Њујорк.

Редакција „Журнала" почела је да сумња: немогућно је да два „новинарска" брода буду из дана у дан на истом месту, у исто време, да буду очевици истог догађаја и да оба доставе исте вести у размаку од тридесетак минута. Поготову што је „Журналов" брод био знатно бржи и увек остављао „Светову" лађу далеко иза себе. Кад се редакција „Журнала" уверила да они из „Света" из дана у дан само преписују њихове чланке с прве стране, не потрудивши се чак ни да их много измене, одлучила је да разобличи противника.

Једно поподне у првом издању „Журнала", преко целе прве странице, појавио се наслов: „Пуковник Рефлит В. Тењуз погинуо у борби. Чувени шпански војсковођа смртно рањен шрапнелом". А затим је дошао исцрпан опис пуковникових подвига, похвала његовој храбрости; наведене су његове године, описани његови последњи тренуци!

После пола часа појавило се и специјално издање „Света". Крупним и масним словима сложен, наслов је просто вриштао: „Извештај са адмиралског брода", специјално за „Свет". Добили смо поуздано обавештење да је храбри шпански војсковођа пуковник Рефлит В. Тењуз погинуо данас у борби". А извештај који је донет испод тога био је готово верна копија текста из „Журнала".

Редакција „Журнала" је само то и чекала. На првој страни објавила је снимак прве странице „Света", затим су саопштили да већ одавно сумњају у то да противнички лист просто преписује њихове ексклузивне вести а сада имају и доказ: „Само прочитајте наопако пуковниково средње слово, име и презиме па ћете сазнати да „Свет" сам признаје, и то на првој страни да краде вести".

И заиста, кад се пуковниково име и презиме са средњим словом прочита наопачке добија се реченица „Ми крадемо вести".

(1. јуна 1968)

ИТАЛИЈА

ВИДИ САМО НОЋУ

Италијан Ђовани Галанти има на очима нарочите израштаје који му омогућавају да види само ноћу. Овај младић изазвао је велику пажњу јавности, а нарочито лекара, кад је априла 1928. као шеснаестогодишњак стигао у Америку. Лекари су сложно установили да млади Италијан болује од ретинокораидитиса – болести која је у медицини позната као ретка врста слепила.

(16. јул 1940)

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

КЊИЖЕВНИК ДРАГОСЛАВ МИХАИЛОВИЋ: ПЕТКОМ БИ МИ КУПОВАЛИ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"

(Уместо разговора одломак из приче)

Писац Драгослав Михаиловић није имао времена, а чини нам се и није био расположен да одговори на нашу анкету. Послужили смо се једним одломком његове приче из којег се види да се „Политикин забавник" умешао и у његов живот.

...

После тога ујка и ја смо били нерасположени. Ја сам се ћутке мувао по дворишту, он је, наслоњен на сто, пипкао своју чворугу и, иако није било хладно, поправљао шалче око врата.

„Еј", викне ме једног тренутка. „И, кажеш, ови твоји лудаци те отерали у школу?"

...

„Јесу", одговорим.

„Е, шта ћеш", каже. „Ал' и то је боље но да будеш болес'ан."

Нисам видео у чему је боље. Ни овако ни онако не можеш да се играш. Још, болесноме, петком би ми куповали „Политикин забавник", и у кревету бих могао да гледам цртане слике о Фантому и Зигомару.

...

(Одломак из приповетке „Ујка Драги седи под јабуком" из збирке Драгослава Михаиловића: „Ухвати звезду падалицу", издање „Српске књижевне задруге", Београд, 1983. године, страна 25)

ИНАТ ЗБОГ ПРЕСТРОГЕ КАЗНЕ НАТЕРАО ЖАНА МУРОНА ДА ОДРОБИЈА – 100 ГОДИНА И 1 ДАН

НЕЋУ ПОМИЛОВАЊЕ!

Године 1684. Жана Батисту Мурона један француски суд осудио је, због разних кривичних дела паљевине, на казну „сто година и један дан присилног рада на галијама ратне флоте". Сви су знали да је та казна гора од смртне јер су робијаши на галијама били изложени пакленим мукама. Гладни и жедни, везани ланцима за клупе у мрачном потпалубљу, морали су да веслају и дању и ноћу. Ретко који осуђеник је издржао дужу временску казну, исцрпљеност би их брзо савладала.

Кад је као седамнаестогодишњак отишао на издржавање казне и Мурона је чекала иста судбина. Телеса његових другова сапатника свакодневно су бацана у море, а на упражњена места стизали су нови робијаши. Мурон се, зачудо, убрзо навикао на живот у мрачној просторији а његови мишићи као да су окаменили под крвавим траговима које су остављали бичеви надзорника. Штедео је снагу колико је могао, грабио сваки тренутак за одмор и сан.

И тако, године су пролазиле, а Мурон је седео за истим веслом. Чинило се да је срастао за древну клупу која се угнула под њим и добила облике његовог тела. Тако је провео пуних четрдесет шест година!

Официр је изненађен

■ Једног дана је ипак дошло олакшање: француска флота увела је бродове на једра. Галије су одбачене и сад су, усидрене у лукама, чекале да само кад устреба притекну у помоћ. Међутим, осуђеници су и даље стизали јер за њих није било места у „копненим" затворима. За Жана Батисту, чија је галија била укотвљена у тулонској луци, међутим, наступили су црни дани. Док је радио, било му је лакше. Сада су му се године вукле споро, као на леђима пужа.

Остарио је, коса му је побелела, али снага, зачудо, није била сломљена. Сваке године је плеханом кашиком урезивао мали знак на својој клупи. Једнога дана, баш кад је бројао зарезе, наишао је официр који је вршио инспекције „пливајућег затвора". С подсмехом је упитао Мурона:

– Шта мислиш да радиш кад ти истекне казна?

– Покушаћу да поправим своје грешке – одговорио му је мирно Мурон.

Официр је престао да се смешка и сад је замишљено посматрао старог човека. Затим га је потапшао по рамену:

– Видећу шта могу да учиним за тебе.

У Мурону се пробудила нада да ће, можда, још једном осетити топле сунчеве зраке и угледати светлост дана. Али, помиловање није стизало. Нови чувари и нови робијаши заузимали су места старих. И онда је пребројао зарезе на клупи – било их је осамдесет три. Значи имао је пуних сто година. Још седамнаест и казни је крај.

Сунце у Тулону ■ О стогодишњем робијашу на старој галији почело је све гласније да се прича па је једна од тих прича стигла и до команданта Тулона који је о томе обавестио краља Француске Луја XV. Краљ је одмах објавио да се сужњу Мурону казна укида.

Али, тада се десило нешто чему се нико није надао: Мурон је одбио помиловање. Био је престрого кажњен за грешке почињене у младости, слободу је чекао раније, дуго, и био преварен – зато је сада одбио краљеву милост. Чврсто је одлучио да постигне оно што још никад нико није: да одробија сто година и један дан!

Муронова тврдоглавост изазвала је најпре чуђење а затим подругивање, али он је остао при свом. Власти су га препустиле судбини, сматрајући да ће га смрт и овако и онако однети данас или сутра. Муронов случај убрзо је пао у заборав...

Године су му погрбиле леђа, изгубио је у тежини, а из мишића је истекла снага. Хладноћа се увукла у старе кости. Када је полутама потпалубља готово уништила његов вид, освануо је и тај толико очекивани последњи дан робијања.

Тулонска лука личила је на мравињак људи који су се сјатили да виде како стоседамнаестогодишњи робијаш излази на слободу. Док је Мурон, праћен двојицом чувара, силазио са галије, лице му је изгледало као камена маска, а готово слепе очи нису могле да поднесу светслост толико жељеног сунца.

Гласови су умукли. То више није био човек него сенка, безлична сенка с неког другог света. Гомила се размакла да му начини пролаз: изнемогао старац корачао је тетурајући. Постигао је свој циљ, и то му је било најважније. Међутим, врло брзо је поново пао у заборав. Живео је још седам година у бедној собици у поткровљу једне трошне куће и хранио се отпацима из оближње морнарске крчме. Једне изузетно хладне зиме данима га нико није видео.

Суседи су се забринули, а кад су ушли у његову собу нашли су га мртвог. Жан Батист Мурон је дозволио да га смрт победи у стодвадесетчетвртој години.

ПОРЕЗ НА ДИМ

ТУРСКИ НАЧИН ДА СЕ ГУЛИ РАЈА

Зар је и то могло бити – да човек плаћа порез за ходање по земљи? Било је, а ево када и како.

Све балканске земље, које су некад освојили и држали под својом влашћу, Турци су сматрали за државну, односно царску својину. Покорени становници морали су да плаћају порез баш зато што су по царској земљи ходали и газили је куд им је воља, што су царске оранице обрађивали и од њих живели. Тај порез звао се харач; то је онај страшни харач који се и у народним песмама само по злу помиње.

А то није био једини порез који је раја Турцима плаћала. За живот у земљи заштићеној султановом силом и оружјем, за издржавање те силе и њених представника, народ је плаћао и царски лични порез. Такав порез звао се сербезија, а назив је дошао од израза „сербез", што значи слободно, без узнемиравања – кобајаги нико ти ништа не може. Реч „сербез" и данас понегде у народу живи, иако је сербезија давно умрла.

Давало се и за царски чибук ■ Седи у неком крају везир, а око њега његови људи, пандури и остали. За издржавање тога људства, које никад није било мало, ударен је на народ порез звани вергија. Сума свих трошкова једне провинцијске управе разрезивана је на кадилуке, па онда на мање административне јединице, све до појединих домаћинстава. Вергија је прво наплаћиавна у две годишње рате, а доцније сва одједном, и то у марту, кад је сељаку ионако била најтеже.

Једна од многих врста пореза под Турцима носила је у неким нашим крајевима назив – царски чибук. Тај порез давала је раја за своју ситну стоку, с уверењем да султан набавља дуван новцем прикупљеним од тога, пореза. Некад, почетком седамнаестог века, Турци су били љути противници дувана. Пушење су сматрали као тежак преступ, а султан Мурат IV (1623–1640) кажњавао је пушаче и смрћу. Доцније, Турчин није могао без чибука и опојног дуванскłог дима. Пушили су бегови, пушили везири, и тако све до самог султана.

Ако је човек имао млин или кошницу за пчеле, морао је и за то да плаћа порез. Свака женидба, свака смрт у кући била је опорезована. Деси ли се у селу убиство, а убица се не пронађе, сељаци су и то плаћали – порезом.

Кућа као кућа – у свакој се ложи ватра, а где има ватре мора бити и дима. За тај дим што се из куће диже такође се плаћао порез, али не султану ни везиру, него попу, односно владици. Отуда и назив – владичарина.

Сви су узимали: султан, везири... ■ У Босни и Херцеговини плаћао се неко време и један нарочити порез који нигде, ни у једном другом крају, није плаћан. Звао се гаврија, по имену Гавре Вучковића-Крајишника, трговца из Босанског Петровца. Године 1858. Гавро је отпутовао у Цариград на заседање које је имало да претресе верске и просветне прилике у турском царству.

Он је тамо требало да заступа Босну и Херцеговину. Заседање није одржано на време, јер многи делегати нису стигли када је требало, а ни Турцима се изгледа није много журило. Са закашњењем и оклевањем почето, заседање се касно и завршило – тек 1863. године. За то време Гавро је, разуме се, морао од нечега да живи, а плата од три хиљаде гроша месечно, колико су му по уговору слале православне општине из Босне, нагло је престала да долази и човек се нашао у веома незгодном положају. Да би се накнадили трошкови које је Гавро имао у Цариграду, ударио је на босански вилајет порез – гаврија.

Плаћај за султана, везира и владику, плаћај за пчеле што ти зује у кошници, за дим што се из куће диже, па најзад плаћај и оно што је несрећни Гавро Вучковић појео и попио у Цариграду. А на страну оно то је сељак давао у натури, оно жито, воће и сено које је беговски кантар за себе одмеравао.

Да ли је могућно да отац и мати одсеку прст на руци свог десетогодишњег синчића? Могућно је то, и то су родитељи радили да би избегли онај најтежи и најстрашнији порез који су Турци узимали – порез у живој деци, данак у крви. Дођу Турци у село да покупе здраву мушку децу од 10 до 16 година, да их одведу у Цариград, потурче и васпитају тако да што боље послуже турском цару и царству. Родитељи, да би спасли своје синчиће, сакате их и жене онако младе и нејаке. Многи су малишани тако и сачувани, али много их је више отишло у далеку туђину – да у туђини расту, живе и гину.

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

АКАДЕМИК МИОМИР ВУКОБРАТОВИЋ:

ПОМАЛО МЕ ЈЕ И ВАШ ЛИСТ ГУРНУО У МОЈУ ПРОФЕСИЈУ

У кућу Вукобратовића, у Книну, „Политикин забавник" је редовно пристизао од првог броја. Миомир, у то време осмогодишњи дечак, уз, наравно, неизбежне стрипове, највише је волео да чита популарно написане приче о природним појавама, чудима технике и науке...

– И читање „Забавника" је утицало на избор моје професије. Јер, ја сам на великим школама најпре постао машински инжењер за авионе.

Данас не читам „Забавник". Недавно сам га прелистао, али, признајем, не сећам се садржаја.

РОМЕЛОВЕ ВОЈНИКЕ КОД ЕЛ АЛАМЕЈНА, УПРКОС НАДМОЋНОСТИ, НА ПРЕДАЈУ ПРИМОРАЛА СЛУЧАЈНОСТ

СЛАНА ВОДА ОПАСНИЈА ОД МЕТКА

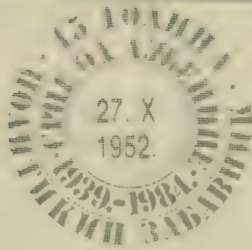

Многе значајне битке у историји решене су не само храброшћу војника и спретношћу војсковођа већ и захваљујући неким необичним, често чудним, околностима. Таква је била и битка код Ел Аламејна која је одлучила судбину Александрије. Исход ове велике борбе решила је једна случајност – пише енглески мајор Питер Рејнер, човек који је учествовао у оба светска рата, а 1943. године имао задатак да британске трупе у Северној Африци снабдева водом.

Борбе су се водиле на друму између Ел Аламејна и Александрије и 3. јула 1943. године Ромел је снажно потиснуо центар енглеских трупа и јурнуо кроз пробијени фронт. Тога дана, још пре вечери, Немци су прешли половину пута, а сутрашњи дан требало је да буде пресудан: Ромелови војници су већ видели минарета Александрије. Били су близу циља због кога су пуне две године водили очајничке борбе у пустињи. Александрија је за њих значила и одмор, храну, нарочито – воду.

Помисао на све то повећавала је код њих упорност. Све им је било на домаку руке и јуришали су напред. Али, одједном им је један пешчани облак заклонио видик – пролазили су остаци енглеске армије: педесет тенкова, неколико пољских топова и камиона са исцрпљеним војницима. У том сектору Немци су имали готово исте снаге као и Енглези: око педесет тенкова и око пет хиљада људи. Само је Ромел био у једном јачи: имао је топове калибра 83 милиметара и Енглези нису могли ничим да им се супротставе.

Афричко сунце страховито је пекло. Војници једне и друге стране очајнички су се борили, а били су толико клонули да су једва нишанили. Око њихових зацрвенелих очију ухватила се скрама од песка. Обе војске биле су на граници снага још пре него што је битка и почела.

Сунце на хоризонту било је високо одскочило кад су енглески војници били на измаку снага. Међутим, први су Немци попустили. Према мишљењу Рејнера, није требало дуго чекати да Енглези попусте. Али, немачки тенкови наједном су почели да одступају. Догодило се нешто што је Енглезе веома изненадило. Хиљаду и сто људи из Деведесете лаке блиндиране дивизије, елитне јединице немачког Афричког корпуса, дигли су руке увис и тетурајући пошли према енглеским положајима.

Када су се сасвим приближили, Енглези су видели шта их је задесило; уста су им била отворена, језик надувен. Као сулуди зграбили су чутурице које су висиле о вратовима енглеских војника и халапљиво почели да пију воду. Један војник, пошто се окрепио, испричао је да Ромелови војници уочи заузимања Ел-Аламејна пуна 24 часа нису окусили воду. Тада су наишли на неке водоводне цеви које су пролазиле кроз напуштени енглески логор. Где год цеви нису биле затрпане, Немци су избушили рупе и пожудно пили.

Убрзо су осетили, иако већ касно, да је вода била слана. Ноћ која је наступила била је испуњена мучењем и патњом. Једину наду видели су у Александрији; само су тамо могли да угасе жеђ. То им је давало снаге да се сутрадан ујутро очајнички боре. Е, али кад су се немачки тенкови повукли, војници више нису могли да издрже мучење и јурнули су према Енглезима с рукама увис.

Мајор Рејнер даље објашњава због чега су цеви биле напуњене сланом водом. Као официр задужен за снабдевање енглеске војске водом, требало је да тек направљени водовод испроба. Пробу није обавио питком водом, јер је она у пустињи драгоцена ствар, него – сланом. Да су Немци ушли у Ел Аламејн 24 сата раније нашли би цеви празне, да су дошли два дана касније, оне би биле пуне питке воде. Овако, наишли су на слану воду. Нису одмах приметили, јер је била сасвим чиста, а од велике жеђи која их је мучила отупело им је чуло укуса. Тако је та случајност изнурила немачке војнике и приморала на предају.

ЛЕКОВИ

АСПИРИН ОД ВРБЕ

Аспирин је лек који најчешће употребљавамо јер њиме лечимо главобољу, грип, назеб и друге болести. Али, мало ко зна да се он састоји од две киселине: сирћетне и салицилне, која се добија из врбове коре и лишћа.

Аспирина нема у природи, он је чист фабрички производ и прави се на тај начин што се под одређеним условима ове две киселине споје. Не могу се само употребљавати као лек, али спојене хемијским путем делују лековито: салицилна смањује температуру а сирћетна помешана уништава бактерије које изазивају болест.

(26. јануар 1952)

ЕТИКЕТА **„НИЈЕ ЗА ЖЕНЕ” СВЕ МАЊЕ ВАЖИ**

Дама, у руци ташна, у ташни полицијски револвер...

На почетку овог столећа неколико великих градова, међу којима и Њујорк и Лондон, покушали су да заведу нову праксу: жене као полицајце. Сада, педесетак година касније, може се рећи да је покушај потпуно успео. Жене се већ налазе у полицијској служби неких европских земаља, у САД и Јапану. Искуство је показало да су оне незамењиве у спречавању преступа малолетника, а да су и на многим другим дужностима од користи исто колико и физички знатно јачи мушкарац.

Шеф најзначајнијег одреда женске полиције у Сједињеним Америчким Државама је 42-годишња Тереза Мелчајон, која се налази на челу њујоршке женске полицијске бригаде. Она радо показује посетиоцима једну фотографију на којој се види како је некад изгледао женски „агент” у Њујорку. Слика представља крупну намргођену жену у ужасној униформи и с дубоким ципелама на шнирање.

– Отада смо се прилично измениле! – каже она с осмехом.

Учени чувари реда ■ Од 249 жена-полицајаца у Њујорку, више од половине завршило је студије; многе од њих говоре бар један страни језик и све су биле учитељице или су се претходно бавиле социјалним радом на терену, тако да су научиле како се треба опходити са светом, нарочито с малолетницима. Оне похађају часове у њујоршкој Школи за полицајце и полажу испите заједно с мушкарцима. Поред других предмета, студирају кривично право, начине хапшења, џудо-вештину и вежбају гађање из пиштоља. И поред

тешке и за жену необичне службе, две трећине их је удато и има децу. Униформу носе само кад о каквом празнику учествују у дефилеу или ако то захтева природа посла. Иначе су обучене неупадљиво и једино „професионално” што имају на себи то је значка која се не види. Револвер (32 милиметра) је у ташни.

Од 249 женских агената у Њујорку, 80 их је придодато једној установи за указивање помоћи посрнулој омладини. Од просечно 20 хиљада таквих малолетника, 88 одсто се спасе захваљујући њиховој помоћи, а свега 12 одсто бива поново изведено пред суд. Жене из полицијске бригаде знају да приђу девојци или младићу који су начинили преступ, умеју да говоре с њима, да открију узроке њихове несреће, да их убеде и врате на исправан пут.

Дању и ноћу оне се налазе на железничким станицама, аеродромима и пристаништима, на друмским раскрсницама и у квартовима где су биоскопи и дворане за игру и забаву. Ту откривају дечаке који су побегли од куће и дошли у Њујорк, проналазе девојчице утекле из паланачке монотоније да би постале манекени или уметнице. Док такви дошљаци неодлучно корачају улицом, рука непознате младе жене благо их узима испод мишке и љубазним и мирним гласом пита одакле су, куда ће, шта желе и шта их мучи. Често, већ после неколико часова, малолетници се сами враћају.

Тек шесте ноћи ■ Да би заштитиле децу и одрасле од разних настраних особа, оне мотре на паркове, забавне вртове и друга јавна места. Сваке зиме у Централном парку две младе клизачице задивљују публику својом вештином и нико не слути да оне припадају женској полицијској бригади; и међу купачицама на Кони Ајленду сунчају се њихове колегинице.

Пре извесног времена, у једном њујоршком парку је неки човек ноћу пресретао болничарке које су одлазила на дежурство или се враћале кући и убијао их. Полиција никако није могла да уђе у траг злочинцу, мада су ангажовани најбољи детективи. Тада је одлучено да у парк крене једна од припадница женске бригаде. Далеко иза ње требало је да иду полицајци у цивилу.

Пет ноћи узастопце омања и не нарочито снажна жена је излазила из болнице и без проблема пролазила кроз парк.

– Шесте ноћи – причао је касније један агент пратеће групе – корачали смо иза ње на приличној удаљености. И све се догодило у неколико секунди. Убица је искочио из мрака и замахнуо, али тренутак касније нож је већ био у њеној руци, док је десном, да би га престрашила, испалила хитац у земљу. Кад смо притрчали, човек је стајао као укопан; она је била потпуно мирна, док с нама, то морам да признам, није био исти случај...

Према искуству њујоршке полиције, жене су нарочито обдарене за хватање џепароша, провалника и крадљиваца у великим робним кућама. За борбу против џепароша, Детективски биро у Њујорку има групу интелигентних и искусних жена обично одевених у дубоку црнину, накинђурених накитом, или са дечјим колицима.

Све су прилике да жене-полицајци дају значајан допринос јавној безбедности у многим земљама.

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

АРХИТЕКТА ИВАН АНТИЋ:

ТАКО РЕЋИ, БИО ЈЕ ОБАВЕЗНА ЛИТЕРАТУРА

Архитекта академик Иван Антић читао је „Политикин забавник” пре рата. Каже да је то био први лист у коме су читаве странице биле испуњене стриповима. Деца, и он међу њима, просто су гутала „Забавник”. Био је, тако рећи, обавезна литература.

– Увек је имало нешто паметно да се прочита и научи. Кратки романи, приче из историје, „да ли знате... Знам много вршњака (Иван Антић је рођен 1923. године) који су још редовни читаоци „Политикиног забавника”.

Иван Антић данас, само понекад, прелиста „Забавник”, кад га види код деце својих другара.

На наше обавезно питање: Ако би се нашао пред столом на којем су „Вечерње новости”, „Старт”, „Спорт”, „Комунист” и „Политикин забавник”, одговорио је лаконски – „Овај последњи за мене је први”.

ОКРШАЈ У ЛУЦИ ЗМАЈ

ПОДВИГ БРАЋЕ ИВАНОВИЋ, БОКЕЉСКИХ ПОМОРАЦА

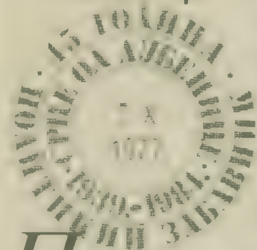

Пре него што је 19. априла 1756. сунце обасјало луку Змај недалеко од Атине, злогласни турски пиратски брод „Шамбек" из Триполиса нечујно је запловио према тартани добротског капетана Јозе Ивановића. На командном мосту османлијског једрењака стајао је злогласни Реис Хаџи Ибрахим, у то време најпознатији средоземни пират. Са бродом, 360 пирата и 40 јаких топова био је страх и трепет за све луке и бродове од Гибралтара до Мале Азије.

Чим је у јутарњој измаглици угледао једра „Шамбека", капетан Марко Ивановић је знао да Турци спремају напад на брод његовог брата Јозе. Одмах му је похитао у помоћ јер је знао да им Турци одавно спремају освету. Знао је, такође, да се Јози и његових 40 морнара из Доброте не пише добро...

Понижени и увређени

■ Браћа Марко и Јозо су били синови угледног добротског конта, кнеза Луке Ивановића... Са посадом од двадесет добротских морнара, Марко је на својој тартани отпловио из Доброте према Мореју у пролеће 1751. да би у Теби укрцао робу за Млетке. Међутим, кад је наишао поред Петраса, напао га је велики турски брод из Триполиса са око 150 пирата. Али, Марко се није уплашио, прихватио је борбу. После крвавог окршаја, пирати су побегли са бојишта.

О овој бици брзо се пронео глас читавом турском царевином. Млетачки конзул у Петрасу детаљно је о свему известио Сенат који је једногласно одлучио да Марка Ивановића одликује највећим звањем Млетачке Републике – витезом-кавалиром светог Марка.

Увређени и осрамоћени, Турци су вребали погодан тренутак и место да се освете Марку Ивановићу. Прилика им се пружила сад, код Атине. Радовали су се унапред: ухватиће оба брата Ивановића, на које је кренуо лично страшни Хаџи Ибрахим. Не очекујући да ће браћа из Доброте прихватити борбу са много јачим непријатељем, турски пирати су пловили право на њихове тартане.

Чим се приближио бокељском броду, „Шамбек" је отворио ватру из топова и одмах затим је Марку Ивановићу послата порука да се преда и тако сачува главу. Одговор који је стигао запрепастио је Хаџи Ибрахима: није обичај морнара из Доброте да се предају, али је капетан Марко спреман да дође на „Шамбек" с неколико својих момака на преговоре.

Док је Хаџи Ибрахим очекивао госта, добротске тартане су промениле положај и у магловито свануће заобишле турски брод да би га, у случају борбе, напале с повољније стране.

– Капетан Марко и брат му Јозо са морнарима из Доброте – мирно и поносно се обратио заповедник тартане злогласном пирату – моле царског заповедника Реис Хаџи Ибрахима и његову посаду да с миром прођу поред њихових бродова, пошто су они одлучили да своје бродове и робу неће непријатељу предати док иједног у животу траје...

– За гусаре не постоји мир и њих чека само једно, победа или смрт – прекинуо је Марка Хаџи Ибрахим – па како наша победа тражи вашу смрт или предају, ја вам из милости нудим предају, јер ћете тако сачувати бар своје животе.

– Рекао сам већ: обичај је Доброћана да се не предају – одговорио је Марко Ивановић. – И ако нећете мир, онда прихватамо часну борбу и нека победа буде на страни оног ко уз снагу и оружје буде имао више храбрости и вештине.

Седам сати пакла

■ Марко је кренуо да напусти „Шамбек", али је Хаџи Ибрахим наредио да се ухвати и веже. Неколико гусара се устремило на капетана, али је он хитро извукао пушку и опалио у груди турског заповедника. Смртно рањен, Хаџи Ибрахим је покушао да искористи своју пушку, али није имао снаге. Живео је само још неколико тренутака.

На „Шамбеку" је завладала збуњеност, а онда пометња и вика. Најприбранији су исукали сабље и насрнули на Марка и његове момке. Развила се жестока борба, Доброћани су падали један поред другог, капетан је последњи издахнуо поред гомиле посечених пирата. Умро је у тренутку кад су са његове тартане и једрењака његовог брата одјекнули топови.

Следећих седам часова у луци Змај водила се огорчена борба између осамдесетак морнара из Доброте и преко четири пута бројнијих пирата. Кад су најзад, с бројним губицима, увидели да су на ивици пропасти, пирати су у море побацали оружје и драгоцености, и са лешом Реиса Хаџи Ибрахима напустили брод. Чим су ступили на турски брод, Доброћани су, под заповедништвом Јозе Ивановића, прво пустили оковане хришћанске робове из потпалубља. Са освојеног брода узели су свилени алкај-барјак који је Хаџи Ибрахиму поклонио лично султан. Нашли су још четрнаест разних застава које су Турци узели са освојених бродова као доказ о својим победама. Затим су запалили „Шамбек" и сахранили погинуле другове. Капетан Марко Ивановић је свечано покопан код атинске катедрале.

Али, Турци су убрзо чули вест да је њихов понос „Шамбек" уништен, а Хаџи Ибрахим убијен. И док је капетан Јозо Ивановић пловио према Петрасу, турски морнари су препознали његов брод по Хаџи Ибрахимовом зеленом алкај-барјаку. Турски паша и командант Петраса понудио је Јози две хиљаде златника за драгоцену заставу, али поносни капетан је одбио речима да је „не би дао за цео Триполис".

По доласку у Венецију, капетана Ивановића је примио дужд и доделио му титулу кавалира светог Марка. Обе добродске тартане су тада ослобођене плаћања пореза Републици.

Народ је касније подвиг браће Ивановић опевао, а песник Андрија Качић Миошић у „Разговору угодном народа словинског". Знамење са освојеног „Шамбека" и лични предмети браће Ивановића чувају се и данас у ризници цркве Св. Стасије у Доброти.

ОМРЗНУТИ КРАЉ НАФТЕ ЏОН Д. РОКФЕЛЕР

КАКО СУ ЗГРТАНА ВЕЛИКА СВЕТСКА БОГАТСТВА

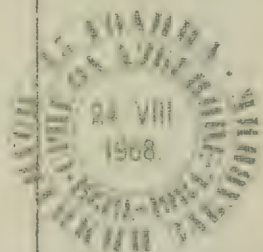

Брвнара у Ричфорду, у америчкој држави Њујорк, где је 8. јула 1839. године Џон Д. Рокфелер угледао свет као син ситног трговца, изгледала је као и хиљаде других: имала је два прозора, мала врата и само две собе. Рокфелеров отац био је изванредно способан трговац. Па ипак, и поред свег труда и штедљивости, никад није стекао ништа више од малог имања. Када је Џону било четрнаест година, породица се преселила у Кливленд, држава Охајо. Њему и његовом млађем брату се пружила прилика да посећују, за оно време модерну, трговачку школу.

У шеснаестој години Џон је завршио школовање и најпре се запослио у једној трговачкој фирми где је још као ученик зарађивао шеснаест долара месечно. Не задуго. Добија место помоћника књиговође, приходи расту; сада је примао четрдесет долара месечно.

После годину дана Џон је већ уштедео неколико стотина долара, али то је премало за оснивање предузећа. Како набавити новац? Џон покушава код оца. Овај је учинио колико је могао, позајмио му је хиљаду долара. Наравно, с каматом од десет посто годишње!

Да би пронашао још неки новчани извор, Џон трага за ортаком. Службеник Морис Кларк кога већ подуже познаје спреман је да се с њим уортачи и улаже хиљаду долара. Чиста зарада је десет пута већа него што би свако од њих могао да постигне као службеник.

Почетком шездесетих година Америку је захватила права грозница. Откривена је нафта. У Пенсилванији је пронађен и начин бушења који је омогућио да се за један дан добије цела тона ове густе тамне течности.

Ка овом котлу у којем је врило од људи, 1862. се упутио и Џон Рокфелер. Није се бацио на бушење нафте јер је то онда био ризичан посао; примитивним средствима тешко је било пронаћи изворе. Учинило му се корисније да од дивљих копача откупљује нафту, пречишћава је и продаје. Основао је у Кливленду рафинерију и за овај посао придобио не само ранијег ортака Кларка, већ и његова два брата и извесног Енглеза Ендрјуса који му је понудио изум за пречишћавање нафте.

Посао је успео и Рокфелер је одлучио да се отресе браће Кларк и предложио је ортацима да један од њих петорице откупи цело друштво. Потајно је набавио новац, у присуству адвоката понудио највећу цену и потом исплатио дотадашње партнере.

Први милион долара

■ Изиграној браћи је казао збогом, али с Ендрјусом није могао тек тако јер му је способни техничар био неопходан. Тако је 1865. настало петролејско друштво „Рокфелер и Ендрјус". Одсад ће Рокфелера занимати само оно што је у вези с нафтом. Међу првима је осетио да нови начин за транспортовање нафте има будућност, да се њиме постиже велика уштеда, а тако повећава и зарада. Уместо да се превози у бурадима, нафта се сада мрежом широких цеви допрема на место где се прерађује и продаје.

Нафта је сада још брже потекла, гасно осветљење продире на све стране, али Рокфелер још није задовољан. Жели потпуну превласт на америчком тржишту. Да би уклонио оне с којима је делио царство нафте, оснива ново велико предузеће, данас чувени Стандард оил, и у њега улаже свој први милион долара.

Када је завладао нафтоводима, Рокфелер се окреће железници и, потплаћивањем и разним смицалицама, постиже да његова нафта и ту добије првенство. Супарничке фирме плаћају више; тако њихови производи постају скупљи, а зарада све мања или никаква. Хиљаде људи остаје без посла.

Користећи се задобијеним предностима, Стандард оил је окупио око педесет предузећа која су већ у много чему зависила од њега и створио велику заједницу под својом управом. На челу труста нашао се некадашњи мали по-

ЗАБАВНИК У МОМ ЖИВОТУ

ГЛУМИЦА ЈЕЛИСАВЕТА СЕКА САБЛИЋ:

ВРАТИЋУ СЕ СТАРОЈ ЉУБАВИ

– „Политикин забавник" сам као дете редовно читала. Сећам се добрих стрипова и лепих и поучних прича. На жалост, од тада га више никада нисам имала у рукама. Обавезе које имам ми не дозвољавају да редовно читам ни дневну штампу. Изузетак је кад негде путујем. Онда покупујем све новине. Ни „Политикин забавник" не изостављам.

Обећавам да ћу купити и прочитати следећи број „Политикиног забавника". То је лист који пре од свих других омогућује да путујете и кад сте у кући.

Неуништиви пар

РУБРИКЕ КОЈЕ ТРАЈУ

Једине рубрике које су од првог броја сачувале место у Забавнику су: „Веровали или не" и „Јесте ли већ чули да...". Много је њих живело и по неколико деценија, многе читаоци још памте а многе ће, надамо се, упамтити.

моћник књиговође Џон Рокфелер. Сада је он већ пословни геније о коме зна цела Америка. Његов труст вреди готово сто милиона долара.

Добро је схватио да није важно само што више производити, већ и брзо продати. Пошто је Америка постала тесна за његов захуктали труст, он креће у освајање Азије и Африке.

Да би Кинезе убедио у предност петролејског осветљења, наручио је неколико стотина хиљада обичних петролејки и делио их широм ове велике земље. Истовремено, преплавио је Кину рекламним плакатима. На сличан начин Рокфелер је продро и у друге азијске земље.

Неуништиви Стандард оил ■ Непрекидан ланац Рокфелерових освајања остављао је за собом небројене жртве. Хиљаде упропашћених малих трговаца и фабриканата организују покрет против свемоћног Стандард оила.

Најозбиљније неприлике за Стандард оил настале су 1887. Изгласан је закон по коме се забрањују све погодности које је труст стекао на железници. Под општим притиском донета је пресуда о тренутном укидању Стандард оила. Рокфелер је привидно распустио своје предузеће и само на изглед свака од удружених фирми поново је била самостална. Тако је трајало седам година. А када се бура стишала, 1889. труст је обновљен у пуној снази.

После неколико година хајка је обновљена. Августа 1907, док је играо голф, шездесетоосмогодишњем Рокфелеру јавили су да је Савезни суд у Чикагу утврдо његову кривицу у 1462 случаја и трусту изрекао казну од 29,240.000 долара! Они који су се налазили поред њега тврде да је вест примио мирно. „Може дуго потрајати до извршења пресуде", рекао је и наставио са игром. Његово спокојство није било лажно, казна заиста никад није плаћена захваљујући огромној новчаној моћи труста који је постао један од стубова америчког поретка.

Почетком овог века Џон Рокфелер је био најмоћнији, али и најомраженији човек капиталистичког света. У сенци великих послова које је водио, његов приватни живот текао је непримећено. Оженио се рано, још као млад трговац, и у педесетогодишњем браку добио четири кћери и једног сина...

Па ипак, Рокфелер није био само спретни и безобзирни капиталиста који је свој живот посветио искључиво згртању новца. Већ од 1890. почиње с оснивањем разних задужбина. Тако је настао познати Рокфелеров центар, установа која руководи свим америчким васпитним заводима подигнутим од добровољних прилога.

Рокфелеров син Џон II – био је у свему само наследник.

Породица Рокфелер је и данас једна од најбогатијих и најмоћнијих у Америци. Има око 40 чланова, а главну реч воде унуци творца петролејског царства, Џон III, најстарији међу њима, посветио се добротворним организацијама и оснивач је познатог Линколновог центра у Њујорку, Нелсон се бави политиком у чему му помажу браћа Лоренс и Дејвид, банкари, а Винтроп је сада гувернер државе Арканзас.

Главни извор моћи Рокфелерових и данас је нафта. Њихово богатство процењује се на око пет милијарди долара.

МЕКСИКО

ВЕЧНИ ПОКОЈНИЦИ

До почетка овог века једна трећина сребра која се налазила у сваком металном

новчићу потицала је из некада највећег рудника овог племенитог метала, недалеко од града Гуанђајата, на југу Мексика. Данас је тај рудник готово пресахнуо јер су га вековима експлоатисали европски освајачи, па су од њега остале само огромне јаме дубоке чак и 500 метара у које се улази кроз отворе широке двадесетак метара.

У Гуанђајату, који зову и Сребрни град, преко целе године не падне ни кап кише, а просечна температура је око 35 степени Целзијуса и вегетација је веома оскудна. Зато је и земља изузетно тврда – готово је немогуће обрађивати, чак се не могу ни гробови копати.

Породице преминулих су се досетиле: у јаме рудника који су прошлог века давали толико сребра, допремали су своје умрле. Смештали су их у подземне галерије и тела ређали једно до другог. Велика топлота, ваздух и разни минерали којих има у изобиљу допринели су да се тела не распадну: природним путем су балсамована.

У овим некадашњим рудницима сада има неколико стотина мумија старих и више од једног века.

(16. фебруар 1979)

СЛОБОДНО СЕ ПОСЛУЖИТЕ

ХЕНРИ ХАГАРД, ПИСАЦ ОД КОГА СУ ПОЗАЈМЉИВАЛИ ЈУНАКЕ

Данас ваљда нема човека који није гледао бар један филм о Тарзану, прочитао књигу или стрип о овом јунаку који је свог творца, америчког писца Едгара Рајса Бароуа, прославио и донео му баснословно богатство. Друга једна књига није, истина, свом аутору донела толико новца, али му је прибавила углед којим се мало ко може похвалити – „Књига о џунгли" енглеског писца Радјарда Киплинга налази се у школској лектири већине земаља света! Међутим, мало ко зна да су оба писца идеју за своје јунаке позајмили, и то од истог писца.

Једног дана младом Рајсу Бароу сасвим случајно је до руку дошао роман „Нада звана љиљан", тада чувеног енглеског писца Хенрија Рајдера Хагарда. Рајс се одушевио и не оклевајући написао Хагарду: „Да ли бисте ми допустили да се у својим даљим књижевним радовима користим вашом идејом о човеку који живи с вуковима?"

Хагард му је брзо и љубазно одговорио: „Не, господине, немам ништа против!" – И тако је настала серија романа о Тарзану.

Случај је хтео да се енглески песник Радјард Киплинг, кад је стигао у Енглеску, упозна и спријатељи с Хагардом. Једном му је, док су шетали Лондоном, у разговору рекао:

– Знаш, ја пишем „Књигу о џунгли".

– Индија, свакако? – упитао је Хагард.

– Да, Индија, али морам нешто да ти признам. Надам се да нећеш да се љутиш? – наставио је Киплинг.

– Што бих се љутио, само реци?

– Мој главни јунак Могли је беба коју су у џунгли нашли вукови и одгојили. Баш као твој Галаци из романа „Нада звана љиљан".

А ко је био Хенри Хагард за чије су се идеје отимали писци авантуристичких романа? Родио се у Бранденхајму, малом месту у енглеској покрајини Норфолк, 22. јуна 1856. Са непуних 20 година постао је секретар сер Хенрија Булвера, нећака писца књиге „Последњи дани Помпеје". Њих двојица путују најпре бродом у јужноафричку покрајину Натал, а касније у Трансвал. И баш ту је Хагард постао писац. Живео је отворених очију и ушију, слушајући сваку реч домородаца, приче о подвизима ловца Адама Рендерса који се управо вратио из Зимбабвеа и испричао му да је открио траг Соломоновог пута, као и место где се налази рудник одакле је овај цар добављао драго камење и злато за чувени Велики храм у Јерусалиму. Тако су и настали чувени „Рудници цара Соломона".

Док је радио на својој необичној књизи „Она" (према којој је недавно снимљен филм с Урсулом Андрес у главној улози) мисли су му навирале таквом брзином да је тек уз крајњи напор успевао све да запише. После пола сата таквог пакленог темпа морао је да ставља руке у хладну воду!

Хагард је написао 45 авантуристичких романа. После првог светског рата, када је Хагард већ превалио шездесету, један у то време велики писац га је опљачкао без имало гриже савести. Био је то Пјер Беноа, писац познате „Атлантиде". За ово своје дело добио је Легију части и постао члан Француске академије!

Хагард се ни овог пута није наљутио!

(1. октобра 1971)

ПОБИЈТЕ СВЕ НЕПИСМЕНЕ

ИАКО НЕПИСМЕН, КЊАЗ МИЛОШ, НА СРЕЋУ, НИЈЕ ПРИХВАТИО САВЕТ СВОГ ПОВЕРЉИВОГ ЧОВЕКА

Побуна Смедеревске нахије против деспотизма књаза Милоша почетком 1825. године, под Милојем Ђаком, изазвала је велико узбуђење на књажевом двору. Многи су сматрали да су учени људи ти који „подижу буну" и да према њима треба предузети посебне мере.

Утицајни Милосав Лаповац, кога је књаз иначе умео да послуша, тада је јавно предложио да се побију сви писмени људи.

– Па шта ћемо онда без писара? Како ћемо купити порезу и јављати један другом којешта? – запита га неко.

Милосав Лаповац је имао одговор:

– Порезу треба резати у рабош, а кад имам шта коме да јавим ја ћу по момку послати јабуку и поручити оно што имам да му јавим.

Ипак, ствари су текле неумитним током.

Према подацима из 1862. године у Шапцу је било 125 ученика на два учитеља, Јагодини (Светозарево) 96 на два учитеља, Смедереву 80, Пожаревцу 60, Ужицу 35, Карановцу (Краљеву) 30, Чачку 30, Градишту 30, Гроцкој 22, Убу 15, Палежу (Обреновцу) 15.

Шта је то значило најбоље се види када се упореди са податком да је између 25.000 бораца у Карађорђевој Србији само један знао да пише, и да су од дванаесторице саветника у Правитељствујушчем совјету (врховна цивилна власт у старој Србији) 1807. године само четворица били писмени и то тројица којекако, а само је један „знао писати и читати боље од свих попова и калуђера и многих старешинских писара по Србији..."

(16. јануар 1976)

16. XII 1961.

ЦРНОГОРЦИ И ТУРЦИ НА БОЈИШТУ У ПИПЕРИМА 1875.

БИТКА КОЈУ ЈЕ ДОБИО ТРУБАЧ

У боју за Тријепче у Пиперима 7. септембра 1875. године Турци су располагали са десет батаљона низама, 3.000 башибозука и 2.000 мејбека, добро наоружаних и за оно време снабдевених свом потребном опремом. Црногорци су, међутим, имали свега четири слабо наоружана и оскудно опремљена батаљона. Уз то су Турци имали двадесет топова, а Црногорци само два, и то и за оно доба жалосна топчета.

У почетку боја црногорска војска је на фронту имала само два батаљона која су пуна три часа одолевала бесним нападима Дервиш-пашине војске. Али, чим су пристигла појачања, батаљони цетињски и његушки, борци су извршили силовит јуриш. С пушком у левој, а голим хандџаром у десној руци Црногорци су као ураган насрнули на непријатеља и одбацили га на нешто лошије положаје. Међутим, налету је недостајало довољно снаге, нарочито у оружју, да би се непријатељ потукао до краја...

Наступио је тајац, уобичајен између две борбе. Био је то онај критични час и за једну и за другу војску када ни снага, па ни јунаштво, нису били одлучујући чиниоци.

У тим тренуцима, исход боја решио је један обичан, припрост човек, трубач Божо Вуксановић који је одлично познавао све трубне знаке турске војске. Наједном му је синуло кроз главу: „Сад могу обманути Турке..." Најпре је одсвиро „знак пажње" за турске трубаче, а потом команду „налево круг". Турски трубачи, сви до једног, одмах су пренели команду, понављајући је неколико пута...

У јединицама турске војске дошло је до праве панике. Дословно извршавајући „наредбу", војници су окренули леђа фронту и у нереду почели да се повлаче ка хладној реци Зети. Видевши то Дервиш-паша је издао наређење батаљонима у резерви на десној обали Зете, да одмах отворе ватру на јединице које одступају.

Избезумљени ситуацијом у којој су се нашли, а и иначе преморени и уплашени, низами, мејбеци и башибозуци почели су да бацају оружје, бежећи куд који, само да спасу главу. Црногорци су, наравно, искористили панику: у стопу су гонили и секли непријатеља.

Захваћени паником и општим бекством, Турци нису били у стању да организују прелаз преко моста већ су безглаво почели да скачу у надошлу Зету и Морачу које су их одвлачиле у смртоносне вирове и увале. Само у кориту и на обалама Зете после боја је нађено око 3.000 лешева турских војника. Црногорски ратници су, међутим, гонећи Турке од положаја према рекама сасекли преко хиљаду непријатељских војника.

ПРИРОДНА ПОЈАВА КОЈА ЈЕ ЗАВАДИЛА НАУЧНИКЕ

ЈЕЗЕРО ЛУТАЛИЦА

Године 1876. познати руски географ Пржеваљски, путујући по безводној пустињи Такла-Макан, у западној Кини, открио је велико језеро окружено наслагама соли и пешчанимн динама. Било је то језеро Лобнор. Крај његових обала вода је била непријатно слана, а мало даље, према средини – питка. Пржеваљски је одредио тачан географски положај језера, унео га на карту и подробно описао у једном од својих научних радова.

Његово откриће изазвало је праву буру полемика.

Неки научници пребацивали су Пржеваљском да није био довољно савестан и тачан. Јер, подаци о том језеру, наведени још у списима старих кинеских географа, нису се слагали с његовим налазима. Кинески писци наводили су да је Лобнор огромно слано језеро на североистоку пустиње Такла-Макан. По тврђењу Пржеваљског језеро је, сем уз обалу, слатко и налази се знатно јужније.

Ко је у праву?

Каснија испитивања показала су да су у праву били и кинески научници и Пржеваљски. Јер, језеро Лобнор је право чудо природе: оно лута по огромној равници између планина Алтин-Таг и Курук-Таг. При томе не само што мења „адресу" већ и облик и хемијски састав воде.

Језеро Лобнор хране реке Тарим и Кончедарја које добијају воду с Квен-Луна, Памира и Тјан-Шана. У време кад се снег у планинама топи, реке постају брже и, како теку по равници чије се тло лако спира и троши, често себи просецају нове токове у песку и „одлазе" на другу страну. У томе и лежи тајна језера-луталице. Оставши без воде Лобнор постепено пресуши, а река, једна или друга, образује ново језеро.

Али због чега је језеро које помињу стари кинески научници било слано, а оно које је Пржеваљски открио слатко? Наука је одговорила и на ово питање. Језеро које је Пржеваљски испитивао било је младо у геолошком значењу те речи, тако да још није „стигло" да се засити солима. Могућно је и то да се један део његове воде филтрирао пропадајући у песак и односећи са собом соли.

Језеро које је Пржеваљски нашао 1876, рецимо, није постојало 1923. Река је поново променила свој ток: вода је пошла старим коритом и напунила базен означен као језеро на кинеским картама. Већ 1930. његова дужина износила је 100 а ширина 50 километара, док му је дубина била 5 метара.

Прошло је још четврт века. Једна научна експедиција која је путовала по Средњој Азији стигла је и на Лобнор. Издалека им се језеро учинило као покривено дебелим слојем леда. У ствари, то је била со.

Последњи извештаји из Централне Азије говоре о томе да језеро Лобнор и данас постоји. Оно и даље сваке године мења свој облик и величину. Све зависи од тога колико му воде донесу Кончедарја и Тарим.

(12. август 1961)

КОСА ЗА НОВИ ДАН

Хтјела бих да знам ко је и када први пут носио перику?

Ана Старић,
Пула

За перике се знало још у старом Риму. Наиме, код богатих жена у време Римског Царства постојао је обичај да брију главу те су уместо косе носиле перике које су, углавном, мењале и по неколико на дан. Забележно је, на пример, да је царица Фаустина, жена Марка Аурелија, имала преко 300 перика.

У средњем веку перике су се готово изгубиле из употребе. Тек почетком 16. века, у време Луја XIII, оне се поново јављају. Тада их носе само жене док за време владавина следећих Лујева – XIV, XV и XVI – перике постају и мушка привилегија.

И данас их користе, посебно они који много полажу на спољни изглед. Наравно, сада су перике много узнапредовале тако да је, најчешће, тешко разликовати да ли главу краси права коса или су мајстори умешали своје прсте.

(23. јул 1976)

ТРИ ПЛОТУНА

Због чега се приликом сахране погинулог војника изнад његовог гроба испаљују три плотуна?

Томе Андреевски,
Битола

Овај обичај, који данас представља знак свечаног опроштаја с погинулим ратником, имао је некад сасвим друго значење. Настао је у време кад се ратови још нису водили тако беспоштедно као данас и кад су били ограничени само на две зараћене државе. У случају кад у једном рату битка дуго траје, заповедници противничких страна склопили би краткотрајно примирје да би с бојног поља покупили рањенике и сахранили погинуле. Кад би то било обављено, испаљивана су три плотуна – знак да борба може поново да почне и да се води до следећег примирја или победе једне од зараћених страна.

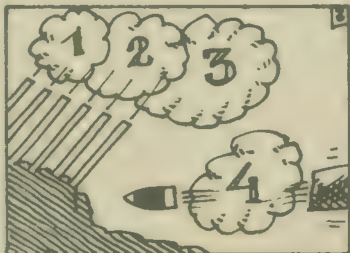

(23. август 1974)

И РИБЕ СЕ ЉУБЕ

Да ли је истина да се и рибе љубе?

Марија Цвијић,
Госпић

Дуго су неупућени веровали да је смешно да и рибе могу и знају да се љубе. Захваљујући опитима многих ихтиолога, непобитно је утврђено да се рибе љубе. Мада многе рибе када се сретну са рибама исте врсте у први мах не могу знати да ли је та риба мушког или женског пола, приликом љубавне церемоније оне употребљавају усне са изненађујућом сличношћу човеку, баш онако као што се и човек служи својим уснама да би партнеру саопштио своја нежна осећања.

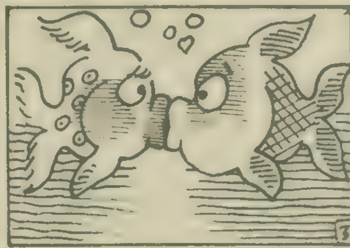

Људи који у акваријумима гаје и негују украсне рибе једну врсту називају, ваљда и због те нежне вештине, и Гурами који се љубе.

(27. мај 1975)

СИМБОЛ САД

Често чујем да многе Американце називају именом Ујка Сам. Реци ми због чега.

Драган Митровић,
Приштина

Многе земље и народи имају неки карактеристичан симбол. Такав је случај и са симболом Француске – Маријаном или Џоном Булом који представља постаријег Енглеза...

Ујка Сам је симбол Сједињених Америчких Држава и њених грађана. Име је настало игром речи: скраћеница оригиналног назива United States of America – USA – духовито је преведена у Унцле Сам, тј, Ујка Сам.

У карикатурама често срећемо личност старијег, витког човека, шиљате брадице, са цилиндром око којег је обавијена америчка застава. То је Ујка Сам.

(14. јануар 1977)

МОЈЕ ИСКУСТВО

Мала порука свима који имају брадавице.

Ако имате брадавице по рукама, ногама или ма где по телу, можете их лако сами излечити на следећи начин.

Место где се брадавица налази оперите млаком водом и сапуном. Чим се опрано место осуши, исеците режањ црног лука, истуцајте га тучком да из њега изађе сок. Тим соком из црног лука намажите брадавице и за 20 дана ће брадавице нестати.

То је сигуран народни лек, безболан и сваком доступан. У првих 10 дана видећете да брадавица побели и постепено ишчезава. Само уредно мажите соком од црног лука више пута на дан. Ја сам себи и својој деци излечио двадесет брадавица по рукама на овај начин.

*Ђорђе Петковић, наставник
29. новембра 39а
Подујево*

(15. октобар 1971)

ТАЛИЧНИ ТОМ: МАМИЦА ДАЛТОН

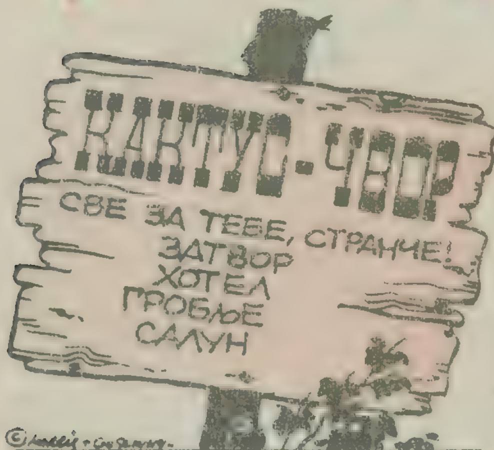

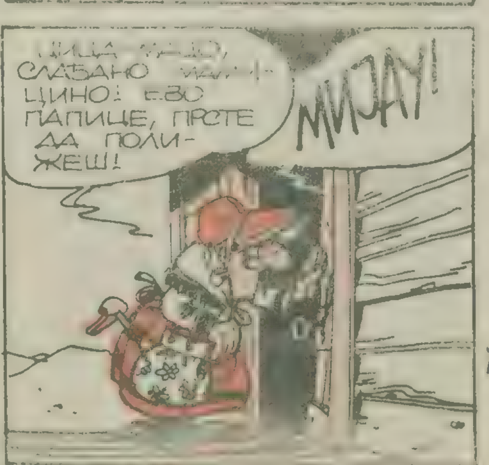

(*) АЛИ КАКВА ВАЈДА ОД ТОГА...

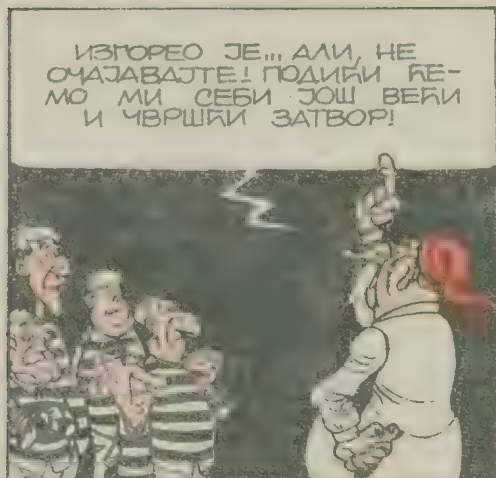
ИЗГОРЕО ЈЕ... АЛИ, НЕ ОЧАЈАВАЈТЕ! ПОДИЋИ ЋЕМО МИ СЕБИ ЈОШ ВЕЋИ И ЧВРШЋИ ЗАТВОР!

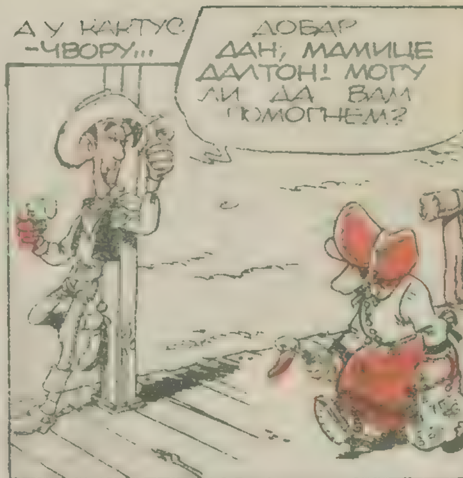
А У КАКТУС-ЧВОРУ...
ДОБАР ДАН, МАМИЦЕ ДАЛТОН! МОГУ ЛИ ДА ВАМ ПОМОГНЕМ?

БАШ СТЕ ДИВНИ, МЛАДИЋУ! ПОМОЗИТЕ МИ ДА СРЕДИМ КАСАПИНА! ЈУЧЕ ЈЕ МОЈОЈ МАЦИ ДАО

ОВАЈ ПАС МИ ИДЕ НА ЖИВЦЕ!
МАМИЦИ ЋЕ ВАЉДА ИМАТИ НЕШТО ОД ТАТИЦИНОГ АЛАТА!
КО ЗНА... ТАТИЦА ЈЕ БРЗО ПРЕШАО НА ДИНАМИТ!
СТИГЛИ СМО! ЕНО КУЋЕ НАШЕ МАМИЦЕ!
GOSCINNY

СТЕ

МИ?!
МАМИЦЕ...

ДА МАЈКА НЕШТО СПРЕМИ!

ЈЕ Л' ТАЛИЧНИ ТОМ ЈОШ УВЕК У ГРАДУ?
ЈОШ УВЕК! ЈУТРОС МИ ЈЕ ПОМОГАО ДА ОПЕЉЕШИМ ТРГОВЦЕ!

СРЕДИЋУ ГА ЧИМ СЕ ОСЛОБОДИМ ОВЕ ЦУКЕЛЕ!
НИКОГ ТИ НЕЋЕШ СРЕДИТИ, ЈЕР УВЕК УПРСКАШ СТВАР! А САД И КУСАЈ ТУ ЧОРБУ!

ДОК ЈА ВИ СЕ ПРЕСВУЦИТЕ!
КАКО ДА СЕ ПРЕСВУЧЕМ КАД ТЕГЛИМ ОВО ПСЕТИШТЕ!

МАМА, ПУСТИ МЕ ДА СРЕДИМ ТАЛИЧНОГ ТОМА ПА ДА ОДСАД БУДЕ ФАЛИЧНИ! НЕ ТРАЖИМ НИШТА ВЕЛИКО САМО ТВОЈ РЕВОЛВЕР!
ЏОЕ ДАЛТОНЕ, УМУКНИ И БУДИ МИРАН! ПОДСЕЋАШ МЕ НА СВОГ ОЦА КОЈИ СЕ ИСТО ТАКО МИГОЉИО У ЗАГРЉАЈУ С ЛАНЦИ...

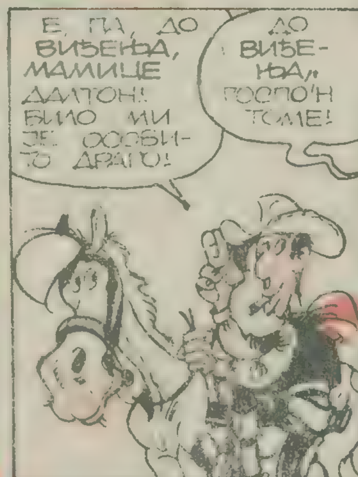

КОД ШУЛЦА-МЕСАРА У КАКТУС-ЧВОРУ...

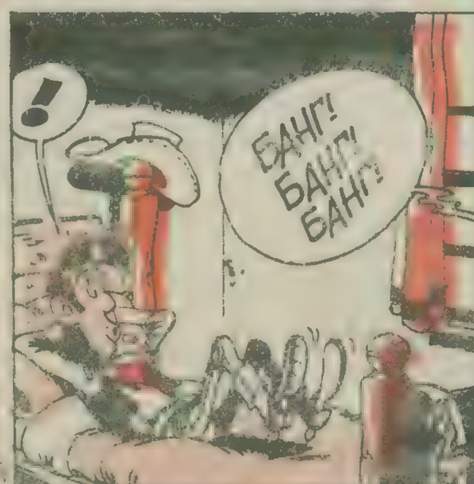

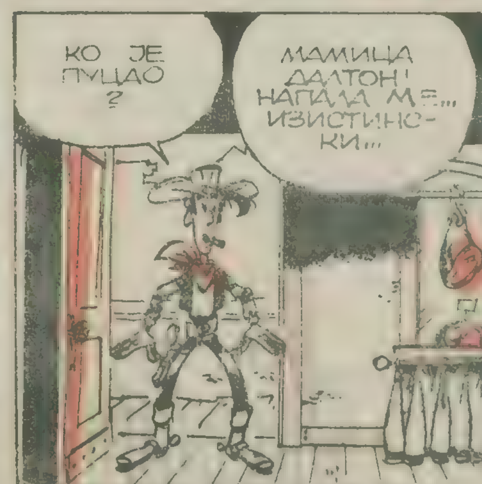

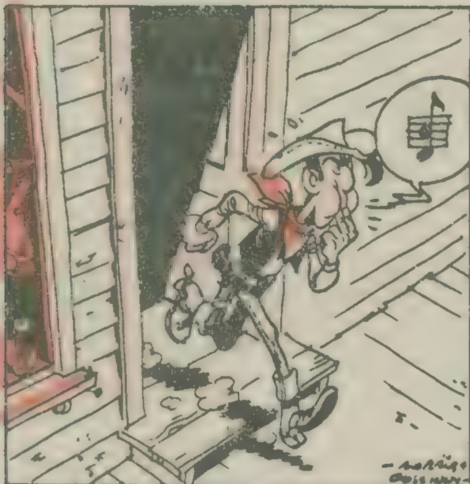

ЕВО МЕ, ДЕЧИЦЕ! МОРАМО БРЗО ДА ИСПАРИМО! НЕКА СЕ ЈЕДАН ОД ВАС ПОБРИНЕ ЗА МЕСИШТЕ!

ЗА ЂУ, МАМИЦЕ!
КАЖИ **ДРАГИЧКА!** УСПЕО САМ ДА СЕ ОТКАЧИМ ОНОГ ПСЕТА!

МАЛО КАСНИЈЕ...
НИГДЕ НИКОГ! ИЗГЛЕДА ДА СУ МИ ЗБРИСАЛИ ИСПРЕД НОСА!

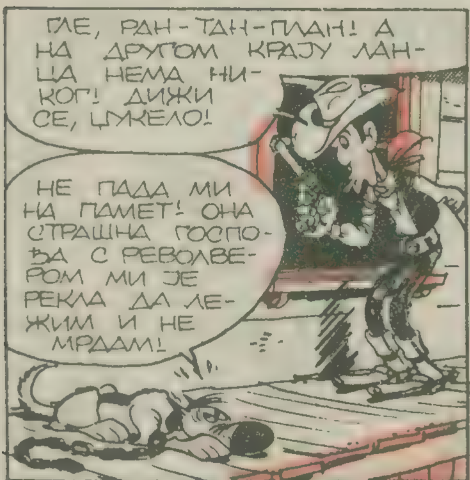
ГЛЕ, РАН-ТАН-ПЛАН! А НА ДРУГОМ КРАЈУ ЛАНЦА НЕМА НИКОГ! ДИЖИ СЕ, ЦУКЕЛО!
НЕ ПАДА МИ НА ПАМЕТ! ОНА СТРАШНА ГОСПОЂА С РЕВОЛВЕРОМ МИ ЈЕ РЕКЛА ДА ЛЕЖИМ И НЕ МРДАМ!

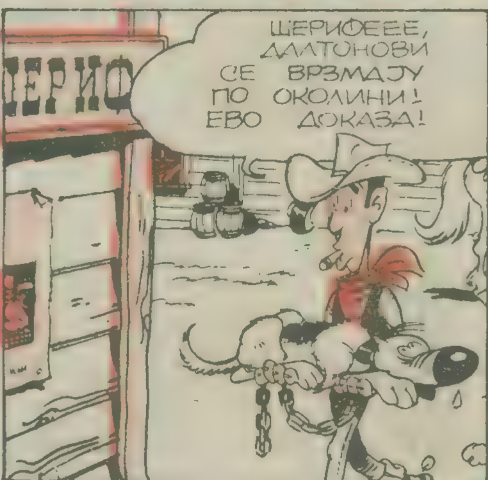
ШЕРИФ
ШЕРИФЕЕЕ, ДАЛТОНОВИ СЕ ВРЗМАЈУ ПО ОКОЛИНИ! ЕВО ДОКАЗА!

ЈЕДАН ОД ЊИХ ЈЕ БИО ВЕЗАН ЗА ОВАЈ КРАЈ! НА ЖАЛОСТ, НИЈЕ ВИШЕ!

ТОМ ЈЕ ОДЈУРИО, А ЗАБОРАВИО ЈЕ **ДОКАЗ!** ХЕЈ, ТОМЕ, ЧЕКАЈ!
ШЕРИФ
5

ЕВО СКЛОНИШТА... ОВДЕ МОРАМО БИТИ МИРНИ К'О БУБИЦЕ! АЛИ, НАЈПРЕ ДА РУЧКАМО! **АВАРЕЛЕ...**

ЕВО МЕ, МАМА!
ГДЕ ТИ ЈЕ МЕСО, ЧЕДО МАМИНО?

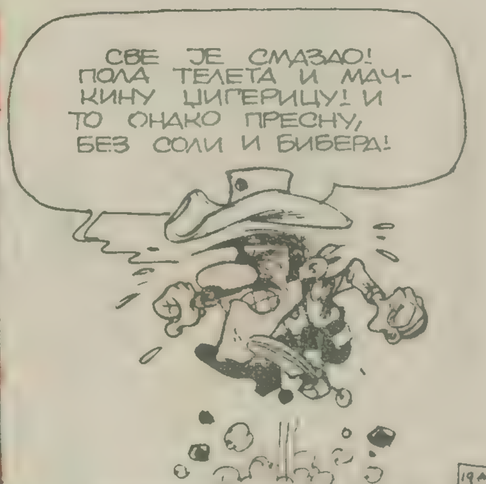
СВЕ ЈЕ СМАЗАО! ПОЛА ТЕЛЕТА И МАЧКИНУ ЏИГЕРИЦУ! И ТО ОНАКО ПРЕСНУ, БЕЗ СОЛИ И БИБЕРА!

МИР! САД ЋЕ АВАРЕЛ ПОЋИ СА МНОМ ДА ОПЕТ ДОНЕСЕМО НЕШТО ЗА КЛОПУ!

ПОДИЛКАНИЋУ ОД ТОГ АВАРЕЛА! ХАЈДЕ ДА ИЗВЕДЕМО НЕКУ ОТИМАЧИНУ ПА ДА МАМИЦА ВИДИ ДА НИСМО МАЧИЈИ КАШАЉ!

АЛИ, ЏО! ЧИМ ПРОМОЛИМО НОС, ЗНАЋЕ СЕ ГДЕ СМО...

НЕВЕРОВАТНО! ДА НЕМАШ БРКОВЕ, ИСТА МАМА!
И-ЈУ! ДОСАД НИСАМ ПРИМЕТИО ДА СИ ПЉУНУТА ОНА!

АЛИ, ИЗНЕНАДА...
ШТА? КОМЕ ЈЕ ПАЛА НА ПАМЕТ ОВА МАСКАРАДА?!

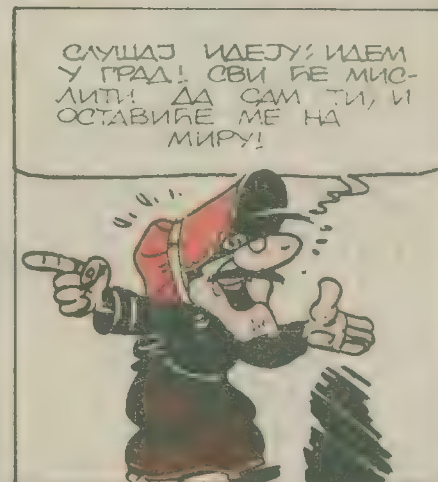
СЛУШАЈ ИДЕЈУ! ИДЕМ У ГРАД! СВИ ЋЕ МИСЛИТИ ДА САМ ТИ, И ОСТАВИЋЕ МЕ НА МИРУ!

ВАЖИ! СКИНИ ПРВО ТЕ БРКОВЕ ПА ТРК У КОРОВ-ГРАД! СРЕДИ ПРВО ЏУБОКОВУ МЕСАРУ, ОНА ЈЕ НАЈБОЉА! А ОНДА СВРАТИ С ПУЦОМ У БАКАЛНИЦУ!

КАСНИЈЕ, У КОРОВ-ГРАДУ...
ЏУБОКА САМ СРЕДИО, А САД ДА ПРЕЂЕМ НА НЕШТО ОЗБИЉНИЈЕ!

СВЕ ИЗ КАСЕ?! МОРА ДА СЕ ШАЛИТЕ, ГОСПОЂО?
АХ, ЕВО ГА...

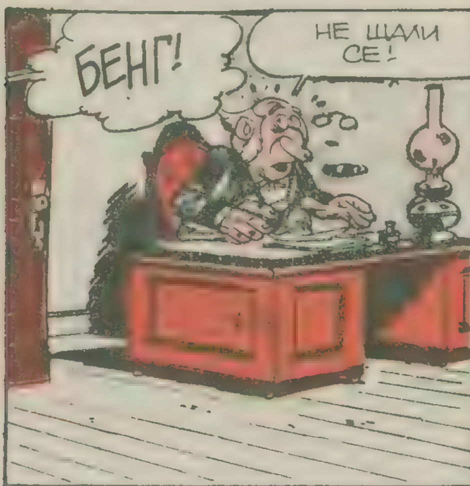

У ШЕРИФИЈАТУ КАКТУС-ЧВОРА...

СУТРАДАН...

ТАЛИЧНИ ТОМЕ! ИМАМ ПОРУКУ ЗА ВАС! МАМИЦА ДАЛТОН ЈЕ ОЛАК-ШАЛА БАНКУ У ТРАВОГРАДУ!
БЛАГАЈНА

А У СКРОВИШТУ ДАЛТОНОВИХ...
КУДА ЋЕШ, ЏО?
ДА ДОНЕСЕМ МАЦ-КИЦИ ЏИГЕРИЦЕ!

ДОНЕСИ МАЛО ВИШЕ, ЏО! И ЈА ВОЛИМ ЏИГЕРИЦУ!
ЗЛАТО МАМИНО!
ФРРРР!

ТРАВОГРАД
ОВДАШЊИ ГРОБАРИ СУ НАЈЗАПОСЛЕНИ-ЈИ ЉУДИ НА ЗА-ПАДУ

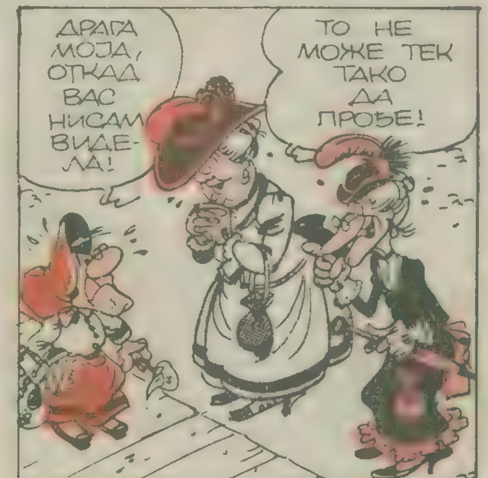
ДРАГА МОЈА, ОТКАД ВАС НИСАМ ВИДЕ-ЛА!
ТО НЕ МОЖЕ ТЕК ТАКО ДА ПРОЂЕ!

МАЛО МЛЕКА И ЧАЈ, ДРАГА?
МЛЕКО? ЧАЈ? ФУЈ! ОВАЈ... ДА, ХВАЛА...

ПРОКЛЕТЕ БАБЕТИНЕ! САМО САМ ТРАЋИО ВРЕМЕ!
ФУЈ!

ОДОХ ДА СЕ УТЕШИМ!
ТРАВО-ГРАД
БАНКА

ЈОШ ЈЕДАН УСПЕШАН ПОХОД...
ТРАВО-ГРАД
БАНКА

ЏОЕ ДАЛТОНЕ!

ЗА ТО ВРЕМЕ КОД ШЕРИФА У ТРАВОГРАДУ...

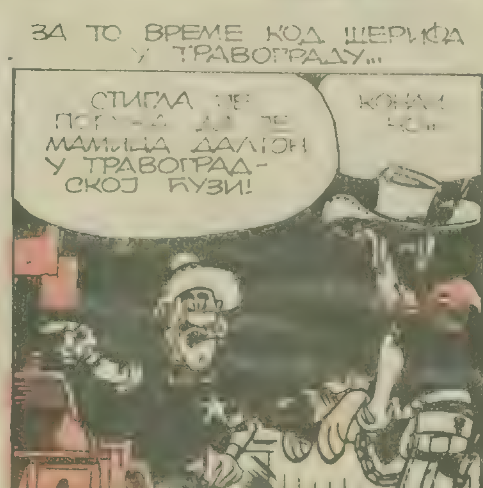

У ГЛУВО ДОБА НОЋИ ДОК ЈЕ ТРАВОГРАД СПАВАО...

АВАРЕЛЕ, МАЗНИ НЕКА КОЛА И ДОЂИ ПО НАС ПРЕД БАЈБО-КАНУ!

СТОЈ! КО ИДЕ?
МАМА, ТО СМО МИ!

ЗАШТО ИЗЛАЗИ-ТЕ САМИ? СРЕДИ-ЛА САМ ШЕРИФА ЗА ВРБИЦУ!

КО-КО-КО-ДА! КО-КО-КО-ДА! КУ-КУ-РИ-КУ!
НИСАМ МОГАО ДА НАЂЕМ НИШТА БОЉЕ! РЕКЛИ СТЕ ДА ДРПИМ НЕКА КОЛА...
НА ЈА
САМО МИСЛИ КЛОПУ! А НЕ ВОЛИМ ПЕРЈЕ!

ЕВО, МАМИЦЕ! ДОК ЈЕ ТВОЈЕ МИ-ЉЕНЧЕ ИЗИГРАВАЛО ДОБРО ДЕТЕ, МИ СМО ШЉАКАЛИ...
ЗНАЧИ, ТАКО! ЗБОГ ТОГА САМ ЈА БИЛА НА 'ЛЕБУ И ВОДИ!
ЈА БИ' ИХ ПРО-ПИСНО КАЗНИО, МАМИ-ЦЕ!

ЈА ЋУ ТЕБЕ ПРОПИСНО, ЗНАШ...
О'ЛАДИ, СИНКО, И ДОЂИ ДА СЕ СТАВИШ ПОД МО-ЈУ КОМАНДУ!

ОДЛУЧИЛА САМ: ОД-САД ЋЕМО РАДИТИ СЛОЖНО И РО-БАЧКИ!

А ШТА ЋЕМО ТО РАДИТИ, МАМИ-ЦЕ?
ПРОЧЕШЉАЋЕМО ЧИТАВУ ОБЛАСТ! КАО ПРАВА СЛОЖНА ПОРОДИЦА!
ОХ, МАМА...

ЈЕДНА БАКУТА ДА СРЕДИ ДВА ПРЕДСТАВНИКА ЗАКОНА, А ОНДА ПОМОГНУТА СИНОВИМА ЗДИПИ ОРУЖЈЕ И ОТПЕРЈА СА КОЛИМА ЖИВИНЕ ЈЕ-ВАН СВАКЕ ПАМЕТИ!
СЛАЖЕМ СЕ, ШЕРИФЕ!
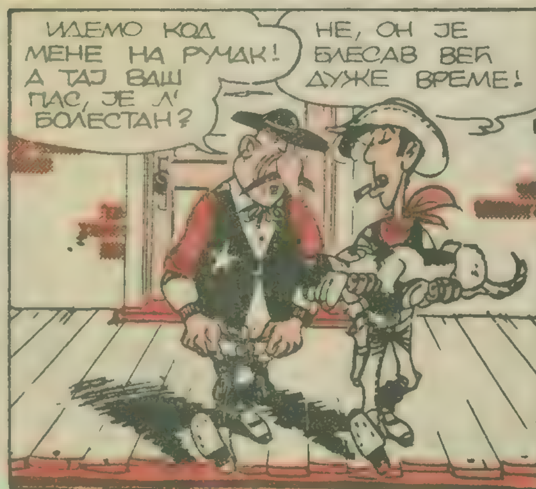
ИДЕМО КОД МЕНЕ НА РУЧАК! А ТАЈ ВАШ ПАС, ЈЕ Л' БОЛЕСТАН?
НЕ, ОН ЈЕ БЛЕСАВ ВЕЋ ДУЖЕ ВРЕМЕ!

ПОШТОВАЊЕ, МАДАМ!
ДОБАР ДАН, ГОСПО'Н ТОМЕ!
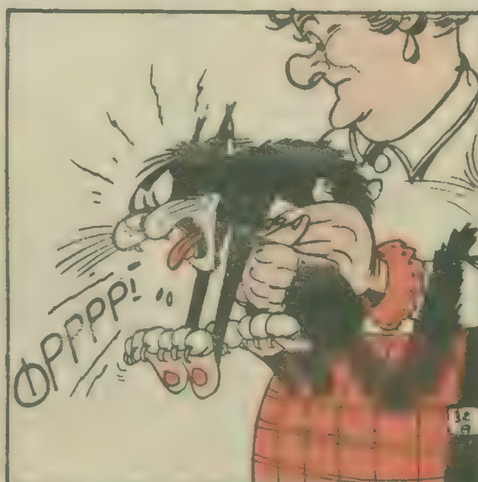
ФРРРР!

К'О ДИВЉА ЗВЕР! НАШ'О САМ ЈЕ КАД ЈЕ МАМИЦА ДАЛТОН ЗБРИСАЛА!
ТО ЈЕ МАЧКА МАМИЦЕ ДАЛТОН? ПУСТИТЕ ЈЕ НАПОЉЕ!
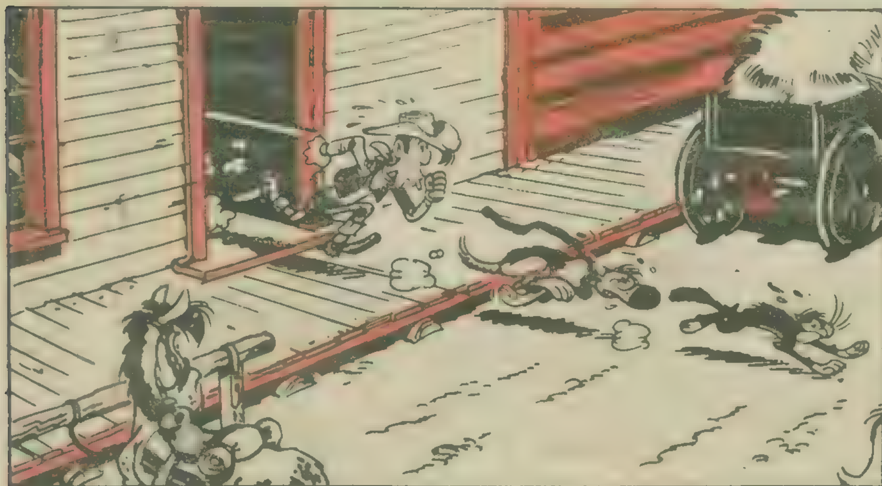

ЗА ЊИМА, КОЊИЋУ!

ПРАТИЋЕМО ИХ! А ТА МАЧКЕТИНА ЋЕ НАС ОДВЕСТИ ПРАВО ДО СВОЈЕ ГОСПОДАРИЦЕ!
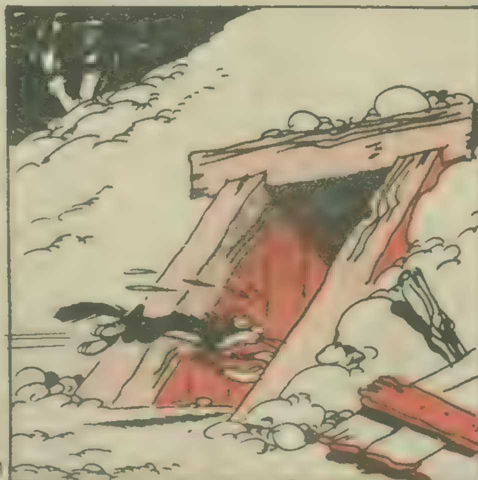

СЛАТКА МОЈА ЦИЦА МАЦА СЕ ВРАТИЛА! САД МОЖЕМО ДА КРЕНЕМО!

Дођите сви у Кактус-чвор на празник мајки

ВЕЛИКИ ВАШАР

„За моју маму"

шешири, корпе, мараме, несесери, шамлице, стварчице за мачкице

У КАКТУС-ЧВОРУ...
ЖИВЕЛЕ МАМЕ И МАМИНЕ МАМЕ
СВАКА ТАШТА ДОБИЋЕ СВАШТА
ЗАБАВА БАДАВА БАЈКЕ ЗА МАЈКЕ

КРЕЋЕМО! ЈЕ Л' СВИ ЗНАЈУ СИГНАЛ?
ЗНАЈУ! ВЕЖБАЛИ СМО ЧИТАВО ЈУТРО!

ЗА ТО ВРЕМЕ У ПРЕДГРАЂУ...
ОППСС! ОСТАВИЋЕМО КОЊЕ ОВДЕ!

СТИГЛИ СУ! ТРЧИ, ЈАВИ ТАЛИЧНОМ ТОМУ!

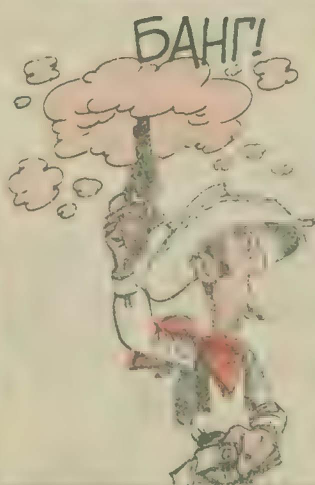
БАНГ!

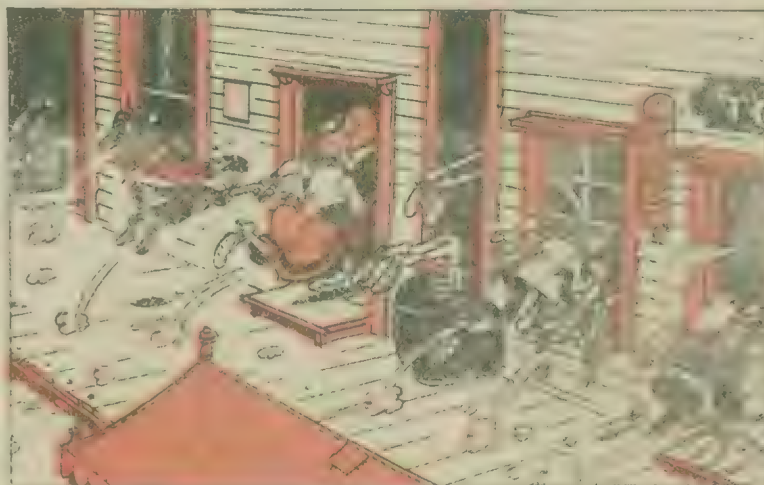

ШТА ЈЕ САД ОВО? ОТКУД ОВИ ЗВЕЗДОНОСЦИ!
НЕМАМ ТРИ БЛАГЕ ВЕЗЕ!

НИЈЕ БАШ СВЕ УСПЕЛО! НЕДОСТАЈЕ Џ
-ОН ЈЕ НАЈ
ВЕЋИ ДРИ

ЧУВАЈТЕ ИХ ДОБРО! МАМИЦА НЕЋЕ МИРОВАТИ!
А, НЕ НАСЕДАМ ЈА ДВАПУТ!

ЗА ТО ВРЕМЕ У БАРАЦИ ДАЛТОНОВИХ...
ДАКЛЕ, ЏО?
НЕМА ИХ НИГДЕ, МАМА! АЛИ ВИДИ ШТА САМ НАШАО!

ЏО! ТВОЈА БРАЋА СУ НАСЕЛА К'О ПОСЛЕДЊИ ЖУТОКЉУНЦИ!
УТОЛИКО ГОРЕ ПО ЊИХ!

У РЕДУ, МАМА! ИДЕМ ДА ИХ НАЂЕМ! АЛИ! ДОПУСТИ ДА ОД ОНОГ ТАЛИЧНОГ НАПРАВИМ МАЛИЧНОГ ТОМА!

ТВРДА ГЛАВО А МЕКО СРЦЕ!
БУУУ!

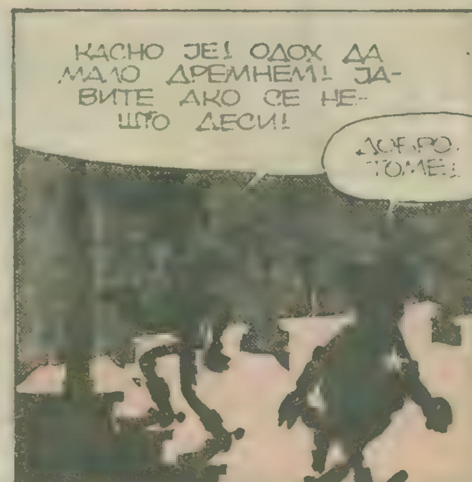
КАСНО ЈЕ! ОДОХ ДА МАЛО ДРЕМНЕМ! ЈАВИТЕ АКО СЕ НЕШТО ДЕСИ!
ДОБРО, ТОМЕ!

!!!

!
ПУЦАЉКУ ДОЛЕ, РУЧИЦЕ ГОРЕ! И БЕЗ ГЛУПИХ ШТОСОВА, МОЛИМ...

МАМИЦЕ, БУДИТЕ ПАМЕТНИ! ВАШИ ДЕЧАЦИ СУ ДОБРО ЧУВАНИ И ИЗВРСНО ХРАЊЕНИ!

ДА ОСЛОБОДИМО МОЈУ ДЕЧИЦУ... ИНАЧЕ...
ИНАЧЕ, ЗНА СЕ!

ТОМ СЕ НАШАО У ШКРИПЦУ...

ПОЧИЊЕ НАЈЛЕПШИ ДАН У МОМ ЖИВОТУ!

А САД, БРЗО КЉУЧЕВЕ... ДА МОЈИ БУРАЗЕРИ ИЗИЂУ...

ШТА ЈЕ ОВО? ЈАОЈ!

УПОМОЋ! ПОЖАР!
КАШЉУЦ!
НИШТА НЕ ВИДИМ!

МАЛО КАСНИЈЕ...
ОТКУД СМО ЗНАЛИ ДА СИ ПОШ'О ДА НАС ИЗВАДИШ?
ЛЕПО СМО НАПРАВИЛИ ПЛАН КИДАЊА!
ОНАКО КАКО СМО УРАДИЛИ ПРОШЛИ ПУТ!

НЕК МАМИНО СРЦЕ КУЦА ДА СВЕ ПУЦА
НЕ ДАЈТЕ МАМЕ ДА БУДУ САМЕ
СВЕ ЗА МАЈКЕ И ЊИНЕ СНАЈКЕ
ТАЛИЧНИ ТОМЕ! КУЦНУО ЈЕ ЧАС ОБРАЧУНА!

ЗАШТО САД? ЈЕСТЕ Л' ЗАБОРАВИЛИ ДА САМ ВАМ ПОМОГ'О ДА ПРЕЂЕТЕ УЛИЦУ, ДА ОДЕРЕТЕ КАСАПИНА И НАШАО ВАМ МАЦУ...
НИШТА ВАС НЕ ВАДИ! СПРЕМИТЕ СЕ ЗА ОНАЈ СВЕТ!

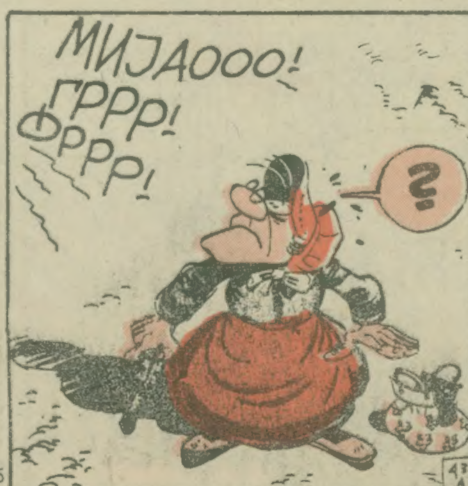
МИЈАООО! ГРРР! ФРРР!
?

МРРРР!

ТРАС!

ЛЕЗИ!
ДОБРО, КАД ВИ КАЖЕТЕ!

НИ МАЈКАЦ, МАМИЦЕ! ХОЋЕ ШЕРИФ ДА ВАС ВИДИ!

ЗНАО САМ ДА ЋЕШ КАД-ТАД БИТИ КОРИСНО, КУЧЕНЦЕ!
ПО СВЕМУ СУДЕЋИ, НЕШТО САМ ПОГРЕШИО! АЛИ ТУ ВИШЕ НЕМА ПОМОЋИ...

ЗБОГОМ, ШЕРИФЕ! ГРАД МИ ЈЕ НЕШТО ПУСТ БЕЗ МАМИЦЕ ДАЛТОН!
ЖАО МИ ЈЕ ШТО ЈЕ НИСМО БОЉЕ ЧУВАЛИ!

ЗДИМИЛА ЈЕ СА СВОЈОМ МАЧКОМ И СВОЈОМ КОРПОМ!
ЗНАМ, ЧАК САМ СЕ И ЈА ПРАВИО ДА ЈЕ НЕ ВИДИМ КАКО БРИШЕ!

МАМИЦА ДАЛТОН ЈЕ У КОРПИ ИМАЛА „ИЗВЕСНУ УШТЕЂЕВИНУ!" СА ЊОМ ЈЕ ОТВОРИЛА ОТМЕН ХОТЕЛ У ЈЕДНОМ ГРАДУ...
ХОТЕЛ КОД МАДАМ ДАЛТОН

А ЊЕНА СЛАВНА ПОРОДИЦА ДОСПЕЛА ЈЕ У ВЕЋИ, ЗАЧИ И НА ПОЖАР ОТПОРАН ЗАТВОР...
ГДЕ ЈЕ ЏО?
ЕНО ГА СА РАН-ТАН-ПЛАНОМ!
ЈАДНО КУЧЕ! БИТИ ВЕЗАН ЗА ТИПА КАО ШТО ЈЕ ЏО!

...КАУБОЈ САМ УСАМЉЕН, ОД КУЋЕ УДАЉЕН, КАУБОЈ САМ ЈА!
КРАЈ

ЈЕСТЕ ЛИ ЧУЛИ ДА...

● ● ● у Јапану куће од лопова не чувају пси већ цврчци. Готово свака јапанска кућа има свог цврчка-чуваркућу затвореног у малом кавезу који стоји на про-

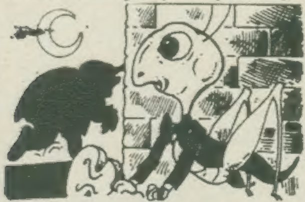

зору. Цврчак пева целу ноћ, али кад се неко приближи кући он умукне. Изненадна тишина пробуди укућане који су навикнути на непрестану цврчкову песму (2. јануар 1954)

● ● ● британски стручњаци тврде да жене ходају економичније од мушкараца. Правећи дуге и чврсте кораке мушкарци непотребно разбацују енергију. Експериментима је утврђено да за иста растојања мушкарци троше 14 одсто више енергије од жена (17. август 1963.)

● ● ● мада љуска јајета на први поглед изгледа крта, она је, у ствари веома отпорна. Ако јаје

поставимо тако да својим дебљим крајем стоји на столу, а на његов врх ставимо тег од 25 кг, оно се неће разбити (19. јун 1954)

● ● ● после косовске битке и Муратове погибије на султановом двору је уведен обичај да се

сви странци, па и званични страни представници, пред султана изводе на тај начин што их слуге држе за обе руке (15. април 1961)

● ● ● систем уређаја за хлађење у једном борбеном авиону на млазни погон има капацитет који би био довољан да се у једној фабрици леда за један дан начини 176 хиљада великих табли леда. (30. јануар 1954)...за готово сва своја дела Марк Твен је написао лежећи у кревету.29. мај 1954/

● ● ● радио на бродовима постоји тек од катастрофе „Титаника", 14. априла 1912. године (4. март 1961)

● ● ● први опис једног боксерског меча налази се у Хомеровој „Илијади". Меч је одржан последње године тројанског рата, а приредио га је највећи грчки јунак Ахил у славу свог погинулог пријатеља Патрокла (25. март 1961)

● ● ● прва слова старословенске азбуке имају ове називе: аз буки вједи глагољу добро јест живјети земља. То значи: ја слова знајући велим: добро је живети на земљи. (1. април 1961).

● ● ● подригивање за столом спадало је у бонтон старих Римљана пошто су њихови филозо-

фи тврдили да је „оно што је природно последња реч мудрости" (5. јануар 1963)

● ● ● од једног килограма најфиније опране вуне мерино овце може се испрести нит дуга 125 километара (11. фебруар 1961)

● ● ● археолошки музеј у Сплиту, основан 1821, најстарији је музеј у нашој земљи (25. фебруар 1961)

● ● ● у доба Јулија Цезара просечна дужина човечјег живота износила је 18 година (14. јануар 1961)

● ● ● одрастао човек лучи литар до литар и по пљувачке за 24 часа (21. јануар 1961)

● ● ● словеначки писац Матија Чоп (1797–1835), кога су називали великаном учености, знао је 19 језика (28.јануар 1961)

● ● ● албатрос је једна од ретких птица која може да лебди у ваздуху и по неколико дана а да при том ни један једини пут не махне крилима (26. мај 1939)

● ● ● иако се каже „пузи као пуж", пуж у ствари не пузи. Иде на једној нози (3. јул 1954)

● ● ● прво одликовање за храброст за које се зна у историји била је мачка, и то жива. Овај необичан орден додељивали су,

пре 900. године, владари муслиманских држава својим најхрабријим војницима (14. август 1954)

● ● ● једна америчка радио-станица сваког јутра емитује обавештење да ће прво биће са друге планете које се лично јави дирекцији радио-станица добити награду од 2 милиона долара (21. јануар 1967)

● ● ● у 16. веку главни доказ љубави жене према мужевима који би отишли у рат представљале су сузе које су лиле у вазе богато украшене драгим камењем. По мужевљевом повратку из рата добра супруга износила

је пред њега читав низ ваза сузама напуњених. Што је љубав била већа то је и низ био дужи. Жене које нису претерано туговале за својим мужевима пуниле су уочи њиховог доласка вазе – сланом водом (19. новембар 1976)

● ● ● опушак Черчилове цигаре коју је он бацио 1951. за време изборне кампање, процењен је недавно у Лондону на суму од 10 фунти и 5 шилинга (25. новембар 1967)

● ● ● до почетка овог века барке с излетницима по јапанским језерима вукли су људи који су – пливали (6. август 1976)

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Специјални број поводом 45-годишњице излажења

Директор НО „Политика"
Драган Марковић

Главни и одговорни уредник
Раде Шошкић

Уредници
Влада Булатовић Виб
Петар Милатовић

Ликовно-графички уредник
Александар Мартиновић

Издаје и штампа НО „Политика" – ООУР ИЗДАЊА ЗА МЛАДЕ „Политикин забавник", Македонска 29, 11001 Београд, поштански фах 124. Телефони 324–471 и 324–483, централа 324–191 и 325–761.

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413–2973–02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 100 динара

П. С.

Моле се читаоци овог броја да уваже гесло првог уредништва „Политикиног забавника" по коме се сарадници не потписују јер је много важније како је нешто написано, него како је потписано.

Овог гесла се придржавала и ова прекоредна редакција.

СЛЕДЕЋИ БРОЈ ЗАБАВНИКА ИЗЛАЗИ, КАО ОБИЧНО, У ПЕТАК...

ХОГАР СТРАШНИ

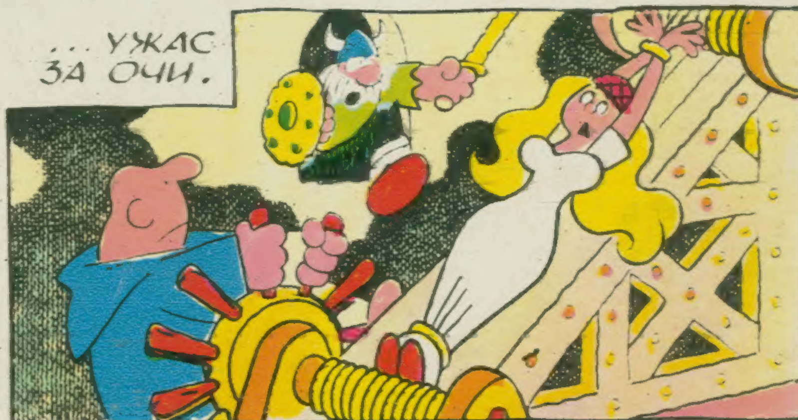

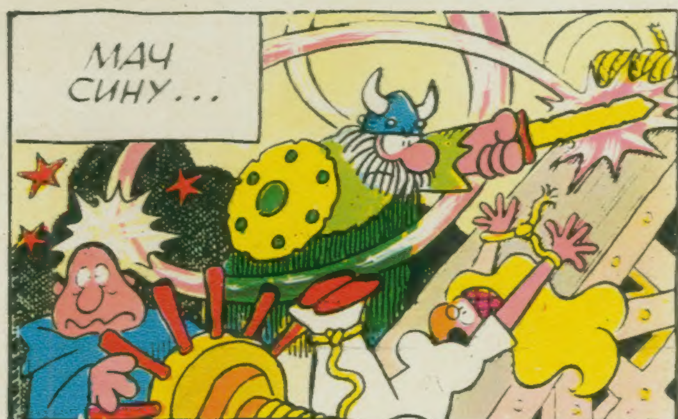

И НАЈЗАД... СПАС!